

Møte torsdag den 10. mai 2012 kl. 10

President: Dag Terje Andersen

Dagsorden (nr. 83):

1. Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om endringer i folketrygdloven (tredeling av foreldrepengeperioden)
(Innst. 258 L (2011–2012), jf. Prop. 64 L (2011–2012))
2. Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om endringer i barnevernloven
(Innst. 250 L (2011–2012), jf. Prop. 43 L (2011–2012))
3. Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Linda C. Hofstad Helleland, Sonja Irene Sjøli, André Oktay Dahl og Michael Tetzschner om bedre beskyttelse av barn som er utsatt for menneskehandel
(Innst. 257 S (2011–2012), jf. Dokument 8:157 S (2010–2011))
4. Innstilling fra justiskomiteen om samtykke til godkjenning av EØS-komiteens vedtak nr. 17/2011 av 1. april 2011 om innlemming i EØS-avtalen av forordning (EF) nr. 392/2009 av 23. april 2009 om erstatningsansvar for transportører ved ulykker under sjøtransport av passasjerar
(Innst. 218 S (2011–2012), jf. Prop. 52 S (2011–2012))
5. Innstilling fra justiskomiteen om endringer i statsbudsjettet for 2012 under Justis- og beredskapsdepartementet (Rettsaken etter terrorangrepene 22. juli 2011 mv.)
(Innst. 271 S (2011–2012), jf. Prop. 79 S (2011–2012), unntatt kap. 2445 Statsbygg)
6. Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om endringer i statsbudsjettet for 2012 under Justis- og beredskapsdepartementet (Rettsaken etter terrorangrepene 22. juli 2011 mv.)
(Innst. 253 S (2011–2012), jf. Prop. 79 S (2011–2012), kap. 2445)
7. Innstilling fra justiskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Dagfinn Høybråten, Geir Jørgen Bekkevold, Laila Dævøy og Rigmor Andersen Eide om opprettelse av antislaveri-dag i Norge
(Innst. 242 S (2011–2012), jf. Dokument 8:53 S (2011–2012))
8. Innstilling fra justiskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene André Oktay Dahl, Anders B. Werp, Jan Tore Sanner, Svein Harberg, Bent Høie og Linda C. Hofstad Helleland om bekjempelse av narkotika på skoler
(Innst. 229 S (2011–2012), jf. Dokument 8:39 S (2011–2012))
9. Innstilling fra justiskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Bård Hoksrud, Jan-Henrik Fredriksen, Ingebjørg Godskesen, Arne Sortevik, Oskar J. Grimstad og Åge Starheim om å opprette et nytt sårbarhetsutvalg
(Innst. 228 S (2011–2012), jf. Dokument 8:45 S (2011–2012))

10. Interpellasjon fra representanten Tove-Lise Torve til justis- og beredskapsministeren:

«I 2008 la regjeringen fram St.meld. nr. 37 for 2007–2008 Straff som virker – mindre kriminalitet – tryggere samfunn. Stortingsmeldingen pekte ut en retning i kriminalomsorgen med hovedfokus på endringsarbeid, rehabilitering og tilbakeføring av de straffedømte til et liv uten kriminalitet etter endt soning. Meldingen ble meget godt mottatt, spesielt i kriminalomsorgen, men også i samfunnet for øvrig. Meldingen var også gjenstand for grundig politisk behandling i Stortinget.

Hvordan er meldingen fulgt opp og implementert i kriminalomsorgen og hos de aktuelle samarbeidspartene?»

11. Interpellasjon fra representanten Vigdis Giltun til helse- og omsorgsministeren:

«Dokumentasjon fra Norges Blindeforbund viser at de som får synsrehabilitering, i gjennomsnitt får dette 5 år etter synstap, og altfor ofte får man opplæring mange år etter at synet har blitt kraftig redusert. De fleste får det dessverre ikke i det hele tatt. Dette fører til at mange får unødvendig nedsatt livskvalitet, en del faller ut av arbeidslivet, noen får livsstilssykdommer og depresjoner, ekteskap blir oppløst, og det blir vanskelig å komme opp på det funksjonsnivået som ville vært mulig med rask rehabilitering. Det finnes ikke henvisningsrutiner om rehabilitering som fungerer, og ofte er det tilfældigheter som fører til at personen får hjelp.

Hvordan vil statsråden sikre at alle med behov for synsrehabilitering får et tilstrekkelig tilbud om dette når synet svikter?»

12. Stortingets vedtak til lov om endringer i folketrygdloven
(Lovvedtak 53 (2011–2012), jf. Innst. 252 L (2011–2012) og Prop. 72 L (2011–2012))
13. Referat

Valg av settepresident

Presidenten: Presidenten vil foreslå at det velges en settepresident for Stortingets møte i dag – og anser det som vedtatt.

Presidenten vil foreslå Sigvald Oppebøen Hansen. – Andre forslag foreligger ikke, og Sigvald Oppebøen Hansen anses enstemmig valgt som settepresident for dagens møte.

Representanten Mette Hanekamhaug vil framsette et representantforslag.

Mette Hanekamhaug (FrP) [10:00:55]: På vegne av representantene Øyvind Korsberg, Tord Lien, Bente Thorsen og meg selv har jeg gleden av å fremme et forslag om mer fysisk aktivitet i grunnskolen.

Presidenten: Forslaget vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Sak nr. 1 [10:01:16]

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om endringer i folketrygdloven (tredeling av foreldrepengerperioden) (Innst. 258 L (2011–2012), jf. Prop. 64 L (2011–2012))

Presidenten: Etter ønske fra familie- og kulturkomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 40 minutter og fordeles med inntil 5 minutter til hvert parti og inntil 5 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til replikkordskifte på inntil tre replikker med svar etter innlegg fra medlem av regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Lene Vågslid (A) [10:02:07] (ordfører for saka): For få dagar sidan fekk me den gledelege beskjeden om at Noreg nok ein gong er kåra til verdas beste mødreland, verdas beste kvinneland og verdas beste ammeland. For tredje året på rad ligg Noreg øvst på lista over det beste landet å vere mamma i.

Det er ingen tvil om at ein aktiv, bevisst og tiltaksfull likestillingspolitikk har vore medverkande til at me ligg øvst på denne tabellen. Dei resultata me ser på likestillingsområdet i dag, er resultat av ein bevisst politikk. Det er interessant at når me oppnår gode resultat gjennom tiltak me har sett i verk, som Høgre og Framstegspartiet har vore imot, er dei likevel veldig glade for dei resultata me oppnår.

I tillegg til tiltak og verkemiddel i familie-, likestillings- og arbeidslivspolitikken er det viktig med ein aktiv haldningspolitikk. Å endre haldningar tek tid. Høgre og Framstegspartiet foreslår i dag igjen å fjerne fars rett til permisjon. Me ser eksempelvis at i Danmark, der dei fjerna fedrekvoten i 2001, har forskjellane mellom kvinner og menn auka. I Noreg, trass i gode verkemiddel som fedrars rettar, tek framleis kvinnene i åtte av ti tilfelle i hovudsak ut heile permisjonen. Derfor er dei endringane og dei presiseringane me legg fram i lovproposisjonen i dag, viktige for å presisere at det er ei foreldrepermisjonsordning og ikkje berre ein mammapermisjon.

Me seier veldig ofte at det ikkje er olja som er nøkkelen til økonomisk vekst, det er arbeidskrafta, og det er ikkje minst den kvinnelege arbeidskrafta. Eg er like stolt kvar einaste gong me har besøk av delegasjonar frå utlandet, som valfartar til dette huset for å høyre kva me har gjort for å få til dei resultata som me har på likestillingsområdet. Når me ser tilbake til 1993 då me fekk fedrekvoten, og det berre var 2–3 pst. norske fedrar som tok ut permisjon, kunne ein allereie året etter sjå at heile 40 pst. tok ut permisjon. I dag tek dei aller fleste menn ut heile fedrekvoten, og det er me veldig glade for.

Som politakar får ein ofte førespurnader frå folk. Eg må vel innrømme at det jamt ikkje berre er ros ein får. Men i juni i fjor, då me utvida fars rett til pappapermisjon ytterlegare, frå ti til tolv veker, var det faktisk fleire hygge-

lege telefonar eg fekk. Eg fekk ein telefon frå ein far som hadde fått barn før fedrekvoten og ein «attpåklatt» noko seinare. Han kunne beskrive det som to heilt forskjellige verder, både det at han kunne kome med det som eit verkemiddel til arbeidsgjevaren sin, men òg kanskje i diskusjonen heime. Han meinte i tillegg at det var viktig å behalde denne retten, slik at ein kan konstatere at kvinner og menn skal ha like rettar som omsorgspersonar.

For Arbeidarpartiet er det viktig å sjå familiepolitikken og likestillingspolitikken i samanheng med arbeidslivspolitikken. Meir likestilt foreldreskap er bra for far, for mor og for barnet. Eg meiner òg at barn fortener å bli kjente med begge foreldra. Det har vore og er eit viktig mål for oss å leggje til rette for at mødrer og fedrar kan kombinere omsorg for små barn og yrkesaktivitet.

I debatten verkar det av og til som om høgresida vil ha det til at me ofrar barna på likestillingas alter. Men det er ikkje på nokon måte slik. Eg har til gode å sjå undersøkingar som påstår at ungar tek skade av meir likestilte foreldre. Dei meir likestilte para skil seg sjeldnare, dei kranglar mindre, og det at ungane får vere i lag med begge foreldra meir, trur eg er eit gode.

Eg vil kjempe for at kvinner skal ha moglegheit til å gjere alt, men eg vil òg kjempe for retten til at kvinner ikkje skal måtte gjere alt. Det er viktig for både far, mor, barn og samfunnet elles at me får kvinner til å stå sterkare i arbeidslivet, og far sterkare på heimebane.

Lovproposisjonen som me legg fram i dag, er prinsipielt viktig fordi han fjernar den forskjellsbehandlinga som er i dagens system, at mors lovfasta del er mindre enn fars. Det råder av og til ei oppfatning av at vekene utanom fedrekvoten er mammapermisjon. Slik er det jo ikkje. Ordninga blir no gjort meir likestilt gjennom at mor og far rettmessig får tolv veker kvar. Så er det den resterande delen på 33 veker, som er den største delen, som er til fri fordeling mellom foreldra. Me er opptekne av fleksible og gode ordningar, samtidig som det er viktig at begge foreldra skal ha like lovfasta rettar.

Solveig Horne (FrP) [10:07:13]: Vi har opptil flere ganger i denne perioden fått lov til å diskutere fedrekvoten i denne salen. I dag skal vi altså diskutere mødrekvote. Som saksordføreren var inne på, kunne vi på mandag lese at vi for tredje år på rad er kåret til verdens beste land å bo i for mødre. Det viser at vi er heldige som lever i et av verdens beste land, som har de gode velferds- og permisjonsordningene og de ordningene for barnepass som vi har her i Norge. Ja, Norge er et godt land å bo i, men Fremskrittspartiet ønsker å gjøre det til et av verdens beste land å bo i for hele familien, ikke bare for mødrene.

Når vi nå skal diskutere denne saken om tredeling, kommer ikke det som en overraskelse for opposisjonen. Dette er jo noe som har vært varslet fra regjeringen lenge, selv om vi har kunnet lese flere ganger at det har vært uenighet om dette internt. Likevel er det forslaget som vi skal behandle i dag, kun et prinsipielt og signalmessig forslag fra regjeringen, som går ut på at det skal øremerkes like mange uker til hver av foreldrene, den såkalte mødrekvoten.

Det er et tema som viser forskjellen mellom høyresiden og de rød-grønne når det gjelder familiepolitikk. Der regjeringspartiene holder fast på et system, snakker høyresiden om familiene. Der flertallet snakker om likestilling, snakker vi om valgfrihet for familiene. Statsråden sa i Dagbladet i dag at det vil bli en «frihetsrevolusjon» med dagens vedtak. Da er det et spørsmål hva hun mener med det. Det blir i hvert fall ikke en frihet for familiene til selv å kunne velge sin egen hverdag og hvordan de vil fordele sine uker.

Fremskrittspartiet kommer ikke til å støtte dette forslaget. Vi mener at fedrekvoten, og nå mødrekvoten, reduserer valgfriheten for familiene. Vi ønsker å sette familiene – og ikke minst barna – først, ikke å få flere og flere kvoter som setter begrensninger for hver enkelt familie. Hele regjeringens forslag om kvoter vil ramme familien på en uheldig måte, og det kommer til slutt – uansett hva saksordføreren sier – til å gå ut over barna. Hvis foreldrene ikke tar ut full kvote, mister barnet tid med den ene av foreldrene. Slik bruker staten barnet som et virkemiddel i likestillingspolitikken. Likestillingsstatistikken er åpenbart så viktig for regjeringen at den er villig til å ta fra små barn tid med sine foreldre for at regjeringen skal nå sine politiske mål.

Saksordføreren og de rød-grønne går ut i media og driver skremselspropaganda ved å si at hvis høyresiden får igjennom sitt forslag, så vil de rasere hele fedrekvoten, da vil de fjerne fedrekvoten – ja, det blir for farlig for fedre i dette land hvis høyresiden får flertall. Jeg kan forsikre alle småbarnsfamilier og framtidige foreldre om at dette ikke kommer til å bli tilfellet. Fremskrittspartiet kan garantere at familiene kommer til å få samme antall uker som i dag, men i motsetning til regjeringen har vi tro på at hver enkelt familie klarer å fordele disse ukene selv. Fremskrittspartiet er opptatt av å gi familien fleksibilitet og valgfrihet til å fordele foreldrepermisjonen seg imellom. Det er viktig med frihet og fleksibilitet for familiene, og jeg presiserer at hver enkelt familie har ulike behov og ulike vilkår de må ta hensyn til. Det må det gis rom for.

Dagens foreldrepermisjonsordning er kompleks og har gjennomgripende svakheter når det gjelder forskjellsbehandling av mødre og fedre. Det må derfor være en prioritert oppgave å utrede og legge fram en forenklet og mer likestilt ordning enn det vi har i dag. Det er viktig at foreldrene ikke bare er likestilte når det gjelder permisjonsfordeling. Det virker det som det er veldig viktig for denne regjeringen å få gjennomslag for. Men man må også se på uttaksretten. Fremskrittspartiet har som sagt tillit til at dagens og morgendagens fedre velger å tilbringe tid hjemme med sine nyfødte barn, for vi vet at mange fedre ønsker dette selv. Holdningene har endret seg mye de siste 20 årene, og mange av dagens unge fedre ønsker å ta ut mer permisjon enn de ukene som dagens regelverk pålegger dem å gjøre. Foreldrepermisjonen skal ikke være et virkemiddel i likestillingskampen, men et velferdsgode som tilkommer barnefamiliene. Det er viktig med et samfunn med mindre statlig styring og mer frihet for den enkelte. Familien må selv gis mulighet til å gi gode rammer for barna sine og skape gode familieliv.

Jeg har lyst til å understreke at den frie fordelingen av

foreldrepermisjonen ikke handler om å fjerne pappas eller mammas uke, slik flertallet liker å framstille det. Permisjonen kommer til å inneholde akkurat samme antall uker, men vi ønsker å gi familiene selv valgfrihet til å fordele disse ukene ut fra sitt eget behov.

Med det tar jeg opp de mindretallsforslagene som ligger i saken.

Presidenten: Representanten Solveig Horne har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Linda C. Hofstad Helleland (H) [10:12:31]: Fordi alle mennesker er født forskjellige og med ulike ønsker og behov, er frihet til å velge hvordan man skal leve livet sitt, viktig for Høyre. Følelsen av frihet kan være så mangt, men friheten mange verdsetter i hverdagen, er f.eks. frihet til å velge oppdragelse for sine unger. Frihet henger tett sammen med ansvar. I Høyre har vi tro på at godt liv følges av å få ansvar for eget liv, og vi er alle enige om at ungene er foreldrenes fremste og største ansvar i livet. Vi i Høyre er derfor opptatt av å sikre at foreldrene får beholde ansvaret for ungene sine.

Virkeligheten for familiene er at hverdagen oppleves veldig forskjellig. Nettopp derfor må utfordringene i hverdagen for de ulike familiene være viktig når vi på Stortinget legger rammene for fremtidens familiepolitikk. Jeg er derfor stolt over de forslagene som Fremskrittspartiet og Høyre fremmer i dag. Det er forslag som gir valgfrihet for småbarnsfamiliene. Det er forslag som viser at vi som politikere har tillit til at foreldrene er de beste til å ta ansvar og gjøre valg til beste for ungene sine.

Jeg er bekymret for den kvoteinndelingen vi nå har fått i foreldrepermisjonen, der målet om full likestilling og at mor og far skal ta ut like mange dager foreldrepermisjon, er viktigere enn hensynet til omsorgen for en liten unge. Hvis en far som driver et lite firma, f.eks. et lite snekkerfirma, som står for hovedinntekten i familien, og som faktisk betjener huslånet for familien, ikke kan ta ut de tolv ukene, så blir ikke de tolv ukene overført til mor. Nei, de tolv ukene blir fratatt familien, og barnet må sendes tidligere i barnehagen. Men regjeringen har ikke lagt frem et helhetlig opplegg, for selv om en familie må sende ungen i barnehagen når den er ni måneder, har man ikke i dag krav på barnehageplass eller kontantstøtte før barnet er 13 måneder. Her er det fortsatt store sprik, og det er ikke noen helhet i de forslagene som legges frem.

Det er et problem for Høyre at det er ungen som må betale prisen for likestillingskampen. Høyre er veldig glad for at mange fedre ønsker å være hjemme og tar ut mer enn kvoten sin. Det synes vi er viktig, men vi har tillit til at dagens generasjon fedre er så opptatt av å være hjemme med barnet i det første leveåret at vi ikke tror at kvoten er nødvendig.

Så tenker vi også at dette er en sak hvor mødrene heller ikke kommer noe godt ut. I det tilfellet med snekkeren, som jeg snakket om i stad, der han ikke tar ut sine tolv uker fordi han er nødt til å få inn inntekt til å betale huslånet, hva skjer når han ikke tar ut den fulle kvoten sin? Ikke kan de sende ungen i barnehagen, ikke får de kontantstøt-

te – da er det mor som må være hjemme i ulønnet permisjon. Da er det mor som er nødt til å gå hjemme uten å få en krone fra staten, uten å få opparbeidet seg rettigheter i forhold til pensjon o.l. Det kan jeg ikke skjønne er god likestillingspolitikk. Derfor er Høyre opptatt av å vite hvor mange kvinner det er nå som er nødt til å ta ulønnet permisjon fordi familien ikke greier å innrette seg etter den A4-løsningen som regjeringen legger opp til.

For mennesker som jobber i det offentlige, og mennesker som i stor grad har fleksibilitet i arbeidet sitt, fungerer dette veldig bra. Det er veldig flott at mor og far kan dele på store deler av permisjonen. Men for alle de menneskene rundt omkring i Norges land som ikke passer inn i regjeringens likestillingsmodell, er dette et problem. Det er Høyres bekymring. Derfor er jeg veldig glad for at Fremskrittspartiet og Høyre står sammen i dag om å forenkle hele foreldrepermisjonsordningen, slik at foreldrene kan fordele permisjonen fritt mellom seg, og det viktigste for hele permisjonsordningen er hensynet til det lille barnet.

Rannveig Kvifte Andresen (SV) [10:17:58]: Jeg er glad for at vi skal gjøre vedtak om en tredeling av foreldrepermisjonen i dag. Forslaget som nå foreligger, er rett og slett en likestilling av permisjonstida, all den tid mor i dag faktisk har en lovfestet andel som er mindre enn fars. Nå innføres det altså en mødrekvote tilsvarende fedrekvoten på tolv uker som innebærer at barnet har rett til like lang tidskvote med både mor og far etter fødsel.

Barns kontakt med begge foreldre fra starten er viktig for at de begge skal kunne være og forbli gode omsorgspersoner for barnet. Det er bra for barnet, det er bra for mor, og det er bra for far, bl.a. fordi det fører til en mer likestilt familie der mor og far knytter gode bånd til barnet fra starten, og bidrar til en bedre fordeling av omsorgsoppgavene og arbeidsdelingen i hjemmet etter hvert som barnet vokser opp. Hvis begge er vant til at de har et likt ansvar fra starten av, er det mye større sannsynlighet for at det også følges opp når barnet blir større.

Høyre og Fremskrittspartiet viser til at det å gi foreldre mulighet til å dele hele permisjonstida er en reell anerkjennelse av mor og far som likeverdige omsorgspersoner. Jeg synes det er rart at det skal være en motsetning å ha en tredeling hvor begge foreldre har like stor rett til én kvote, og så er den resterende største delen til fri benyttelse foreldrene imellom. I dag er det faktisk slik at far har en større del av permisjonstida enn mor. Til tross for at fars del er større, blir 82 pst. av permisjonstida tatt ut av nettopp mor. Dette tallet var høyere før det ble innført en fedrekvote. Når historikken har vist at far nærmest ikke tar ut permisjon uten at det blir lagt som en forventning til ham, mener jeg det blir utopi med Høyre og Fremskrittspartiets optimistiske holdning til at fedre i framtida vil velge å tilbringe tid hjemme med sitt nyfødte barn.

Tradisjonelt er permisjonstida mer eller mindre blitt sett på som mors rett til å være hjemme med barnet. Vi hører ofte at vi har fedrekvoten, og så er det mammapermisjonen. Da fedrekvoten ble innført i Norge, så vi en drastisk vekst i antall fedre som tok ut permisjon, nettopp fordi da kom en forventning til at også far skulle være hjemme

med barnet, og ikke minst forventninger i samfunnet og sannsynligvis hos foreldrene selv. Tilsvarende ser vi i Norden. I Danmark, hvor de ikke har noen fedrekvote, er det slik at tre fjerdedeler av fedrene ikke tar ut noe permisjon. Det er også de danske fedrene som har det laveste uttaket av foreldrepengene, 8 pst. av det totale antallet permisjonsdager. I Sverige tar fedrene ut 24 pst. og på Island 32 pst. Da er det verdt å merke seg at Island har en tredeling, hvor de også har den lengste fedrekvoten. I Norge tar fedrene ut 18 pst.

Jeg håper at andelen på 18 pst. nå vil stige når vi får en tydelig tredeling. Med dagens ordning, hvor vi har en fedrekvote, er det dessverre slik at forventningen ligger i at far skal ta fedrekvoten, mor det resterende. Med en tredeling får vi presisert at mor og far har en minimumsrett hver, og så kan resten fordeles fritt. Forhåpentligvis kan dette bidra til at en større andel av permisjonstida tas ut av far. Bevisstgjøring er viktig, og nå får vi det. Da er det viktig med en bevisstgjøring for familien, at de er nødt til å sette seg ned og reelt diskutere hvem som skal ta hvor mye tid, og ikke minst overfor arbeidsgiver, at arbeidsgiver også har en forventning til at far skal være hjemme med barn.

Et mer likestilt uttak av permisjonstida vil også være bra for samfunnet fordi det gjør at flere kan jobbe og få barn, fordi flere kvinner kan komme tilbake til arbeidslivet, og det er færre som får lange avbrudd fra arbeidet. Det vil være bra for kvinnene fordi samfunnet da vil få en mer likestilt forventning til unge menns og kvinners forpliktelser og omsorgsoppgaver i hjemmet.

Så blir det stadig påpekt: Er det ikke til barns beste at vi skal ha permisjonsordninger? Jo, det er det, men jeg mener også at det er til det beste for barn at vi har en likestilt familie, en familie hvor far og mor føler de samme forpliktelser, det samme ansvaret for å ta ansvar for barn helt fra spedbarnsperioden.

Christina Nilsson Ramsøy (Sp) [10:22:19]: Tidligere denne uken ble Norge, som flere har vært inne på, kåret til verdens beste mødreland. Det kan være lett å glemme når fokus i Norge handler om at man vil mer, og at man vil videre.

Jeg tror vi noen ganger må ta oss tid til å reflektere over at de ordningene vi har med foreldrepermisjon, for veldig mange vil framstå som en gavepakke. Man kan si at det vil gjelde på veldig mange andre områder og i et kriserammet Europa. Men selv før den økonomiske krisen var det fortsatt et veldig godt stykke mellom de gode ordningene vi har i Norge, og de ordningene vi vil finne i USA, Tyskland eller andre europeiske land – også når man ser på fødselstallene.

Vi har svært rause ordninger og absolutt en helt reell mulighet til å kombinere arbeid og det å få barn. Det er heller ikke en helt urimelig forventning – med en så omfattende ordning som vi faktisk har i Norge – å stille noen krav og at denne ordningen har noen forutsetninger. Uten disse forutsetningene ville en sånn omfattende ordning som vi har i Norge, ført til en veldig ubalanse og et tilbakeskritt for likestillingen. Det er nesten litt fascinerende, når man ser seg rundt om i Europa og sammenligner oss med

andre land, at det faktisk er enkelte i Norge som gjør det til et problem at far har en rettighet.

Jeg har sagt det før, og jeg kan gjerne si det igjen: Tolv uker i løpet av enten det første året eller spredt i løpet av de første tre år, som man kan bruke sammen med sitt nye familiemedlem, bør være en gave og ikke noe som det er vanskelig å prioritere tid til. Man har tolv uker, og man kan benytte seg av et fleksibelt uttak. At det skal være en helt umulig oppgave, synes jeg er litt vanskelig å akseptere. Jeg tror det handler like mye om de forventningene samfunnet har, og hva slags forventninger familien selv – og far – har til hvordan det å få et nytt familiemedlem faktisk vil påvirke livet.

Så er det noen, i dag et flertall kvinner, som ønsker å være lenger hjemme. I dag har man kontantstøtten – muligheten er ivarettatt der – som sikrer en god overgang fra tiden med foreldrepermisjon til eventuelt barnehage senere.

Gjennom saken vi behandler i dag, går vi inn for like store kvoter for mor og far og en større kvote som er til fordeling mellom foreldrene. Det sikrer en god fordeling samtidig som vi klarer å ivareta valgfriheten. Da stiller vi krav, og vi gir rettigheter til familiene som benytter seg av tilbudet, samtidig som vi har fleksible løsninger.

Jeg er opptatt av at familiepolitikken skal løftes. Det kan komme i strid med andre interesser. Men når Høyre i dag sier at det å forbeholde tolv uker til far er å ofre barnets beste på likestillingens alter, er det en verden jeg ikke kjenner meg igjen i. Hvordan skal en betalt permisjon for mor, i f.eks. 45 uker, eller 42 hvis vi ser bort fra de tre ukene hun har før fødselen, være ufint mot norske kvinner? Da må man se seg litt rundt om i Europa.

Det er viktig med valgfrihet, og det er viktig at familien er i fokus – men det er ikke fedrekvoten som er til hinder for at familiepolitikken skal være mer i fokus i Norge. Det er viktig for meg at når vi nå innfører fedrekvote og gir far en rettighet, skal det faktisk få en virkning på sikt. For det er ikke de tolv ukene, eller om man skal ta ut mer, som alene vil skape endringer – men det er et viktig første skritt for at vi kan få en mer balansert ansvarsfordeling. Det er noe vi ikke vil få helt svar på før ordningen med en ganske raus fedrekvote har fått virke over noen år.

Den saken vi behandler i dag er veldig positiv for dem som allerede har rettigheter, for dem som i dag faktisk har ganske rause ordninger. Men det er noen som faller utenfor dagens ordning: de som ikke har opptjent rettigheter gjennom arbeidslivet. Det er etter min mening en ganske urimelig stor forskjell på de rettighetene du har hvis du er innenfor, og hvis du er utenfor og ikke har noen rettigheter. Jeg mener at det er en utfordring vi må løse. Jeg tror at det også vil gi flere mer fleksibilitet med tanke på når man velger å få barn. Jeg tror at hvis flere hadde valgt å få barn på et annet tidspunkt i livet, uten at begge foreldrene nødvendigvis var i full jobb, ville kanskje tidsklemma og stresset som mange opplever de første årene med små barn, vært litt annerledes.

Derfor er det viktig for meg at når man også videre skal diskutere foreldrepermisjon og fedrekvote, kan ikke fokus bare være på å øke rettighetene til dem som i dag har det ganske bra, men også faktisk å se på rettighetene

til dem som faller utenfor dagens ordning. Den ordningen vi har i dag, legger ganske sterke rammer for når mange synes det er økonomisk forsvarlig å få barn. Jeg tror det er med på å prege kanskje både fødselstallene våre framover og den livssituasjonen som mange befinner seg i, der man får unger sent, med de komplikasjonene det faktisk kan medføre.

Øyvind Håbrekke (KrF) [10:27:35]: På bakgrunn av debatten om den saken vi har til behandling i dag, er det greit å starte med å presisere at foreldrepenger har vi ikke først og fremst for de voksne, og på grunn av ulike politiske mål om hvordan vi mener at voksne skal leve sitt liv og fordele ulike oppgaver seg imellom. Vi har ikke foreldrepenger av hensyn til arbeidslivet, eller samfunnsøkonomien. Vi har foreldrepenger først og fremst av hensyn til barna.

Denne debatten viser, etter Kristelig Folkepartis mening, hvordan høyresiden og venstresiden igjen går i hver sine ideologiske, dype grøfteshull. Høyresiden går seg litt bort i sine egne prinsipper. Er man opptatt av valgfrihet, må man øg faktisk se den konteksten som de valgene fattes i. Man kan ikke se bort fra den og gi inntrykk av at valgene fattes i et vakuum.

Det er fortsatt sånn i Norge i 2012 at om en kvinne eller en mann går til sin arbeidsgiver og forteller at nå venter man barn, får man faktisk ikke den samme reaksjonen. For kvinner vil arbeidsgiveren ofte automatisk bare gratulere og begynne å planlegge hvordan man skal klare seg uten den kvinnelige arbeidstakeren de neste ni, ti, elleve, tolv månedene – legge en plan for det. Når en mann kommer og forteller at man venter barn, tenker arbeidsgiveren: Da håper jeg at du ikke tar altfor lang permisjon, og gjerne tar den i forbindelse med sommerferien eller rolige perioder på jobben, slik at vi kan få dette til å flyte mest mulig, uten for mye problemer på arbeidsplassen og lange vikariater.

De holdningene hos arbeidsgiverne og ellers i samfunnet er med på å prege de valgene vi tar. Nettopp derfor er fedrekvoten et viktig trumfkort i ermet på menn i Norge i 2012 som man kan ta fram overfor arbeidsgiver, kanskje av og til også overfor mor, når behovet er der, for nettopp å sørge for at mange menn får anledning til å ta de valgene de faktisk ønsker å ta. Så fedrekvoten styrker den reelle valgfriheten for unge fedre.

Så er det slik at venstresiden har sett behovet for papperm, men argumentasjonen bærer veldig preg av at de vet best hva som er gode løsninger for familiene rundt omkring i landet. Man hører jo det på argumentasjonen her i dag. Tar man de rød-grønne på alvor, er det lett å spørre: Er ikke det logiske da bare å innføre 50/50 med en gang og fjerne den valgfrie delen – hvis logikken er at det for samtlige familier er bedre jo likere man fordeler? Vi har også sett at når de rød-grønne har utvidet fedrekvoten, så har man spist av den fleksible delen, og man har også varslet en målsetting om at man ønsker å bygge det ut videre til 14 uker for far og 14 uker for mor.

Kristelig Folkeparti forsvarer fedrekvoten. Vi ønsker å beholde fedrekvoten som et trumfkort i ermet til norske menn. Det ser vi at vi fortsatt trenger, og det vil vi trenge

i lang tid framover, slik som samfunnet er i dag. Vi mener også at det er en fin markering av et felles og likeverdig ansvar mellom menn og kvinner at det er det samme antallet uker som er forbeholdt mor, som er forbeholdt far.

Kristelig Folkeparti mener at det bør være ti uker for mor og ti uker for far, samtidig som vi bør utvide den totale foreldrepengeperioden for å gi enda mer fleksibilitet, noe som gjør at foreldrene kan fordele denne tiden utover flere av barnets leveår enn det første leveåret eller de første tre leveårene, og at en kan bruke den utover småbarnsfasen. Jeg tar derfor opp Kristelig Folkepartis forslag i innstillingen.

Så vil jeg understreke at jeg er glad for at Senterpartiet også har nevnt det som har vært Kristelig Folkepartis engasjement i budsjettforslag etter budsjettforslag i mange, mange år, nemlig rettighetene til dem som ikke har opparbeidet sine rettigheter i arbeidslivet: engangsstønaden må heves. Jeg håper statsråden merker seg utfordringen fra Senterpartiet, og vi inviterer også Senterpartiet til å støtte Kristelig Folkepartis årlige budsjettforslag om å heve engangsstønaden.

Presidenten: Øyvind Håbrekke har tatt opp det forslaget han refererte til.

Statsråd Inga Marte Thorkildsen [10:32:46]: Stortinget har i dag til behandling lovforslag om tredeling av foreldrepengeperioden. Forslaget, som er en oppfølging av likelønnsmeldinga, innebærer at det innføres en mødrekvote med samme varighet som fedrekvoten. Foreldrene likestilles ved at de får øremerket rett til like lang periode etter fødselen. Forslaget ivaretar samtidig valgfriheten, eller fleksibiliteten, ved at det er mange uker i fellesdelen som foreldrene fritt kan velge seg imellom. Jeg vil skynde meg å legge til – så fritt som det er mulig ut fra den enkelte familie. Jeg kommer tilbake til dette med frihetsbegrepet etterpå.

Jeg har merket meg at komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet fullt ut vil overlate fordelingen av permisjonsukene til foreldrene. Til det vil jeg si at fedrekvoten har vært avgjørende for at det store flertallet fedre nå kan velge å ta ut foreldrepenger, og at mange tar mer enn kvoten. I Danmark, som avvirket fedrekvoten i 2002, er det langt lavere foreldrepengeuttak blant fedre enn det er i Norge og Sverige. Som noen har vært inne på her tidligere, er det slik at over 90 pst. av fedrene i Norge tar ut fødselspermisjon, mot ca. en fjerdedel av danske fedre. Det jeg har fått informasjon om, er at danskene nå vurderer å gjeninnføre fedrekvoten, nettopp fordi de ser at det er så mange barrierer som danske fedre møter, at de er nødt til å ta det på alvor hvis de ønsker at også fedre skal få muligheten til å bli kjent med barna sine, og at barna skal få tilstedeværende fedre, som igjen gjør at mødrene får større valgfrihet.

Norske fedre har stadig økt sitt uttak av foreldrepermisjonen, men mødrene tar fortsatt ut det aller meste. I fjor ble bare 18 pst. av alle foreldrepengedager tatt ut av norske fedre. Det kan være en barriere for fedreuttak at det er en fedrekvote uten en tilsvarende mødrekvote. Det kan skape en forestilling, både hos foreldrene og hos arbeidsgiverne, om at far bare har rett til fedrekvoten – resten tilhører

mor. Tredeling av perioden understreker at fellesdelen tilhører begge foreldrene. De må sette seg ned sammen og bli enige om hvordan ukene skal fordeles. Det kan føre til mer bevisste valg.

Jevnere fordeling av permisjonen mellom mødre og fedre er positivt for barnet og for begge foreldrene. Barnet får god kontakt med og god omsorg fra begge foreldrene og kan tidlig bygge nære relasjoner til både mor og far. Foreldrene får et sterkere fellesskap om barnet og foreldrerollen. Jeg kan bare ikke forstå at det kan være i strid med barnets beste.

Begge foreldre har glede av jevnere fordeling av yrkesaktivitet og oppgaver hjemme. Mor får mulighet til å returnere tidligere til arbeidslivet og unngår lange avbrekk med tap av lønns- og karriereutvikling. Far får styrket sin omsorgsrolle og får mulighet til å være hjemme på heltid med barnet over en lengre periode.

Så viser forskning at likestilling på hjemmebane bidrar til mer robuste samliv. Menn og kvinner som lever i likestilte parforhold, opplever å ha høyere livskvalitet enn andre grupper. De har et bedre forhold, lavere konfliktnivå og mer stabilitet. Dette er jo ikke minst til fordel for barna.

Lovforslaget som er til behandling i dag, legger til rette for større likestilling mellom mødre og fedre og mer likestilte foreldreskap. Endringene vil være positive for både mor, far og barn, og de vil bidra til nedbygging av tradisjonelle kjønnsstereotyper i samfunnet, altså forventninger til oss som kjønn. Jeg er glad for at lovforslaget har støtte fra flertallet i komiteen. Men jeg synes det er synd at Høyre og Fremskrittspartiet heiser fanen så til de grader som det de gjør mot denne kvoteringsordninga som vi har valgt i Norge.

Jeg synes det har vært mange gode argumenter i salen her fra representanter fra både Arbeiderpartiet, SV og Senterpartiet. Jeg vil si til representanten Horne fra Fremskrittspartiet at det jeg mener med at dette er en frihetsrevolusjon, er at menn nå får muligheten til å velge å være omsorgspersoner. De slipper stengsler og barrierer. Kvinner får være mer likeverdige arbeidstakere, og de får menn som tar sin del av ansvaret, som igjen gir større frihet til kvinner. Barna får en frihet ved at de blir kjent med begge sine foreldre, de får tilstedeværende foreldre, de får foreldre som også følger dem opp dersom det blir skilsmisse.

Dette gjør vi for at foreldre av begge kjønn skal kunne følge sine drømmer, at de ikke først og fremst skal være et kjønn og bli møtt med forventninger som knytter seg til dem som kjønn, men at rollene skal bli mer fri og utvidet, og at de skal kunne velge mye mer fritt hva slags liv de ønsker å leve.

Presidenten: Det blir åpnet for replikkordskifte.

Solveig Horne (FrP) [10:38:01]: Først vil jeg bare si at Fremskrittspartiet ønsker at familiene skal få en frihetsrevolusjon, men vi må sikkert vente til 2013, og så får vi se hva som skjer da.

Sånn som ordningen er i dag – og blir etter dagens vedtak – er det veldig mange foreldre som sliter med et byråkratisk og innviklet system for å få tatt ut permisjonen. Vi vet at Nav har ca. en halv million henvendelser i året. Nav

har også sagt selv at hvis de hadde fått på plass et nettbasert system, kunne de ha spart oppimot 600 årsverk.

I Sverige har de et nettbasert system, og da undertegnet de tok dette opp i denne salen med tidligere statsråd Audun Lysbakken, sa han at vårt system var så vanskelig at det var vanskelig å få til en modell lik den svenske. Men det må kunne gå an å få til en bedre modell for familiene, slik at de kan velge å gjøre dette hjemme. Er det noe som statsråden vil arbeide med?

Statsråd Inga Marte Thorkildsen [10:38:58]: Vi jobber med forenklinger i dette systemet, og jeg ønsker at vi skal få et enklere system i Norge. Det er likevel riktig som min forgjenger sa, at det er veldig stor forskjell på det svenske opplegget og det norske opplegget. Min tilnærming er at vi ønsker et enklest mulig system, og så må vi diskutere arbeidslinja inn i dette og hvilke krav man i så fall skal stille til yrkesdeltakelse. Det er det som er årsaken til at vi har valgt den løsningen som vi har i Norge, og derfor også trenger kontroll med hvordan foreldre velger å innrette seg. Men dette diskuterer vi.

Så vil jeg bare si til dette med at familien skal få en frihetsrevolusjon, at jeg ikke kan forstå det. Hvis enten mødre eller fedre vil oppleve at de ikke kan velge like fritt fordi de møter arbeidsgivere som sier nei, du kan ikke ta ut mer permisjon, du kan ikke velge å være hjemme med dine barn, for vi forventer at du skal være fullt ut på jobb, er ikke det frihet – eller når kvinner må ta et større ansvar fordi menn ikke får lov til å være like mye hjemme fordi arbeidsgiverne har disse forventningene.

Linda C. Hofstad Helleland (H) [10:40:07]: Jeg skal la denne debatten om revolusjon ligge, for det er ikke noe vi i Høyre er så veldig opptatt av. Det vi i Høyre er opptatt av i denne sammenheng, er barnet.

Hvis vi legger retorikk til side og konsentrerer oss om faktum, er det i noen tilfeller sann – for å si det på den måten – at far ikke har mulighet til å ta ut den fulle permisjonslengden, og så mister da familien den permisjonstiden. Det er et faktum. Det jeg ønsker å høre statsrådens svar på og holdning til – og ikke den politiske retorikken knyttet til det – er: Hva gjør statsråden som barneminister for de barna som mister tid hjemme med familien? Eller la meg stille spørsmålet på denne måten: Er statsråden villig til å se på løsninger som gjør at barn ikke mister tid hjemme, selv om far ikke har mulighet til å følge kvoteringsordningene?

Statsråd Inga Marte Thorkildsen [10:41:11]: Hele den tida den rød-grønne regjeringa har sittet, har vi gjort noe for å utvide muligheten for barn til å være sammen med sine foreldre og for barn til å ha trygghet i sin omsorgssituasjon. Barnehagereformen – det antar jeg er et greit begrep for Høyre – er et eksempel på det. Vi har utvidet foreldrepermisjonstida. Og så har vi f.eks. gitt sjølstendig næringsdrivende muligheten til å ta ut permisjon med 100 pst. grunnlag i lønna, i motsetning til 65 pst., som det var før. Det er også en måte å sikre at barna kan være sammen med foreldrene sine på.

Men jeg er enig med representanten Nilsson Ramsøy i hennes betraktninger rundt dette. Det er jo sann at over 90 pst. av norske fedre tar ut foreldrepermisjonen, og vi har veldig fleksible ordninger som går over tre år. De har f.eks. mulighet til å ta ut én dag i uka i 60 uker. Så det ligger mye fleksibilitet i de løsningene som vi har i dag. Men vi skal selvfølgelig jobbe for at de blir enda mer fleksible og enda bedre.

Øyvind Håbrekke (KrF) [10:42:22]: Frihetsrevolusjon har vi i Kristelig Folkeparti kanskje et noe anstrengt forhold til, og heller ikke væpnet revolusjon er vi så veldig for. Farsrevolusjon, derimot, som vi nå har sett de siste ti årene, er vi veldig aktive supportere av.

Jeg hører at statsråden er glad i pappapermen, fedrekvoten, og der deler vi engasjementet. Spørsmålet går litt på hvordan vi ivaretar den. Fedrekvoten har jo hatt et veldig positivt omdømme og bred støtte i Norge, og det er regnet som på en måte et godt trumfkort å ha i ermet for unge fedre. Men så har vi de siste årene sett at meningsmålingene viser økt støtte for høyrepartienes forslag om å ta bort fedrekvoten, som både statsråden og undertegnede er mot. Ser statsråden at det å gå for langt i detaljstyring og å øke fedrekvoten for mye, sann at en detaljstyrer familiene for mye, faktisk kan slå tilbake på støtten til fedrekvoten og dermed virke mot sin hensikt?

Statsråd Inga Marte Thorkildsen [10:43:29]: Jeg syns at det er et spørsmål som vi alltid bør diskutere. Men det som er veldig betryggende, er at utviklinga i holdninger antakelig ikke er slik som representanten Håbrekke skisserer. Den undersøkelsen som heter Barnetilsynsundersøkelsen for 2010, som Statistisk sentralbyrå sto for, viser at det er bare om lag 5 pst. av mødrene og 3 pst. av fedrene som mener at det ikke bør være noen fedrekvote i det hele tatt. De aller fleste – faktisk hele 80 pst. av alle foreldrene – ønsker enten at kvoten ideelt sett burde være slik den er, og det var da ti uker i 2010, eller at den bør utvides ytterligere, og det har vi gjort, til tolv uker. Så det er sterk støtte i befolkninga til denne ordninga, i motsetning til hva noen later til å tro, og spesielt høyrepartiene. Det tror jeg handler om at de ser hvilke barrierer det er de møter i sitt daglige liv som gjør at de ikke kan følge sine drømmer helt fritt.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid begrenset til 3 minutter.

Arild Stokkan-Grande (A) [10:44:50]: Det var særlig innlegget fra Linda C. Hofstad Helleland som gjorde at jeg ba om ordet. Jeg har hørt mye både i denne debatten og i tidligere debatter om foreldrepermisjon, og jeg må si at jeg reagerer veldig sterkt som mann og som far på at det framstilles som om denne ordningen er rigid, og som om det nærmest er et offer for fedre å måtte være borte fra jobben og være hjemme og ta ansvar for barn. Jeg reagerer på det, jeg finner meg ikke i det, og jeg opplever også at de aller, aller fleste fedre i Norge har en helt

annen oppfatning enn den som Linda C. Hofstad Helleland gir uttrykk for fra denne talerstol. Det er et privilegium at vi også, vi som fedre, kan være hjemme med barn og ha pappatid.

Undersøkelser viser at det i befolkningen og særlig blant småbarnsforeldre er en sterk støtte til foreldrepermisjonsordningen og til den måten den er innrettet på i dag. Men så er det slik at familiene gjerne vil bestemme selv, og det er jeg helt enig i. Derfor er ordningen særdeles fleksibel, og vi jobber stadig med å gjøre den enda mer fleksibel og enda enklere å forstå.

Forslagene fra Høyre og Fremskrittspartiet i denne saken vil i realiteten begrense småbarnsfamiliers frihet. De framstiller det som om dette vil gi frihet. Nei, dette vil begrense folks frihet. Fedre som har en arbeidsgiver som ikke ønsker at far skal være borte fra jobben, men holde seg på jobben, mister muligheten – og det trumfkortet, som Øyvind Håbrekke kaller det – til å si til arbeidsgiver at nei, jeg skal faktisk være hjemme, jeg har en rett til det. Fedre som opplever at mor står i veien og helst vil ha permisjonstiden for seg selv, har det samme trumfkortet. Barna, hvis du spør dem, som selvfølgelig helst vil at begge foreldre skal være hjemme, mister frihet gjennom at færre fedre vil være hjemme. Og mødre som opplever å ha en partner som ikke tar nok ansvar hjemme, mister frihet og det trumfkortet man har til å kunne si at du skal også være hjemme og ta din del av ansvaret. Ingen i denne sal tror vel at flere fedre vil være hjemme med barn ved at man kutter i pappakvoten.

Det framstilles fra Høyre her som om menn er uunnværlige på jobben, men det sies aldri noe om at mor er uunnværlig på jobben. Det skal være en selvfølge – og jeg håper at vi kan komme dit hen, også tverrpolitisk – at også menn faktisk er uunnværlige. Men det er vel det som illustrerer problemet i likestillingsdebatten, at menn tror de er uunnværlige på jobb, og kvinner tror de er uunnværlige hjemme.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 1.

Etter ønske fra familie- og kulturkomiteen vil presidenten foreslå at sak nr. 2 og sak nr. 3 behandles under ett. – Det anses vedtatt.

Sak nr. 2 [10:48:02]

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om endringer i barnevernloven (Innst. 250 L (2011–2012), jf. Prop. 43 L (2011–2012))

Sak nr. 3 [10:48:11]

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Linda C. Hofstad Helleland, Sonja Irene Sjøli, André Oktay Dahl og Michael Tetzschner om bedre beskyttelse av barn som er utsatt for menneskehandel (Innst. 257 S (2011–2012), jf. Dokument 8:157 S (2010–2011))

Presidenten: Etter ønske fra familie- og kulturkomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 40 minutter og fordeles med inntil 5 minutter til hvert parti og inntil 5 minutter til medlem av regjeringen.

Presidenten vil foreslå at det ikke gis anledning til replikkordskifte, og at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Gunn Karin Gjøl (A) [10:49:08] (komiteens leder og ordfører for sakene): Stortinget skal i dag vedta en lovendring som vil gi bedre beskyttelse til de aller svakestengene i samfunnet vårt, nemlig de som er utsatt for menneskehandel. Barnevernet og politiet avdekker stadig flere barn som er utsatt for menneskehandel, og ved utgangen av 2010 var det 23 barn utsatt for menneskehandel som mottok hjelp og beskyttelse av barnevernet. Bare sammenlignet med året før var det en dobling.

Alle disse tilfellene som nå blir avdekt, er barn av utenlandsk opprinnelse. Det er enslige, mindreårige asylsøkere, det er barn som kommer hit uten å søke om asyl – og på det grunnlaget fattes det mistanke – og det er barn som oppholder seg ulovlig her i Norge.

Vi ser at antall barn som trenger denne formen for hjelp, har økt betydelig de siste årene. Det er også grunn til å tro at her foreligger det store mørketall, for verken politi eller barnevernsmyndigheter kan lykkes med å avdekke alle disse ungene, som definitivt har behov for hjelp.

Menneskehandel er en alvorlig kriminalitet, som kommer inn under straffeloven § 224. I tillegg til at det er en alvorlig kriminell handling som disse ungene er et offer for, har vi en plikt til å hjelpe disse barna og gi dem beskyttelse. Vi har også internasjonale forpliktelser som pålegger Norge å gjøre det. Det er Palermoprotokollen, det er FNs barnekonvensjon, det er OSSEs handlingsplan mot menneskehandel, og det er Europarådets konvensjon mot menneskehandel.

Det som er felles for disse barna, er at de er under kontroll av bakmenn som tvinger dem enten til å utføre prostitusjon, tvangsarbeid, salg av narkotika, andre kriminelle handlinger eller for den saks skyld tigging. Disse ungene er lært opp til å unngå kontakt med politi og myndigheter og er instruert til å ta kontakt med bakmenn dersom barnevern, politi eller andre myndigheter prøver å gi dem hjelp. Derfor er det i svært mange tilfeller vanskelig å komme i kontakt med disse ungene og gi dem hjelp.

Barnevernslovgivningen har flere bestemmelser som åpner for å plassere unger i institusjon både med og uten samtykke. Loven åpner derimot ikke for omfattende beskyttelsestiltak, som er nødvendig nettopp overfor disse ungene, og som er nødvendig dersom man skal gi dem beskyttelse og holde dem unna menneskesmuglerne. Disse beskyttelsestiltakene, som dreier seg om å begrense barnets adgang til å ta imot besøk, frata dem mobil, begrense bevegelsesfriheten og begrense hvem barnet får ha kontakt med, er av en så inngripende karakter at det er nødvendig med en klar lovhjemmel. Fram til i dag har vi ikke hatt den klare lovhjemmelen som er nødvendig for å gi ungene både

et tilbud i barnevernsinstitusjon og disse beskyttelsestiltakene som er nødvendige for å beskytte disse ungene mot menneskesmuglere. Derfor foreslås det i proposisjonen å endre barnevernloven § 5-9 og at det kommer en ny § 4-29, som gir et eget særskilt hjemmelsgrunnlag for plassering av nettopp denne gruppen.

Det er en enstemmig komité som støtter lovforslaget. Det er kun på et lite område det er en liten forskjell i vurderingene våre. Det gjelder spørsmålet om akuttvedtak. Her har regjeringen fulgt Riksadvokatens forslag om at politiets vurdering ikke er en absolutt forutsetning ved et midlertidig akuttvedtak. Av hensyn til barnet kan det være nødvendig å foreta et akuttvedtak før politiet er ferdig med etterforskningen. Ved ordinært plasseringsvedtak, derimot, besluttet av fylkesnemnda, må det være basert på politiets vurdering av faren for menneskehandel og barnets beskyttelsesbehov før man kan plassere ungene på institusjon.

Flertallet mener at et ordinært plasseringsvedtak er av en så inngripende karakter at det må stilles krav til vilkår, og at politiets anbefaling må legges til grunn for vedtaket. Men det er en enstemmig komité som støtter lovforslaget, og det er et viktig forslag for å beskytte de ungene som har det vanskeligst, og som er mest sårbare i det norske samfunnet.

Solveig Horne (FrP) [10:54:28]: Jeg kan si meg helt enig i det som saksordføreren har lagt fram, og dette er en veldig viktig sak som jeg er glad for at vi får på plass i dag. Dette er barn som er i en veldig sårbar situasjon, og derfor er det viktig at vi får på plass et lovverk, slik at vi sikrer disse barna.

Det som er viktig for Fremskrittspartiet å få fram, er at det i høringsuttalelsene har kommet fram en bekymring når det gjelder samarbeidet mellom de ulike etatene. At både politi, barnevern og utlendingsmyndighetene samarbeider i slike saker, er viktig. Det er alfa og omega for å hjelpe disse barna. Barneombudet har uttrykt bekymring for at dette ikke fungerer godt nok. Vi må få på plass kompetanse for å ivareta disse barna.

Jeg håper at statsråden tar det med seg, og at hun følger samarbeidet mellom de ulike etatene som jobber med dette, ekstra godt opp.

Det er ikke klare rutiner for å fastsette alder på disse barna. Vi vet fra flere eksempler at det er bakmenn som er kyniske og utstyres barn med falsk identitet, men de kan også ha ekte dokumenter med falske opplysninger på. Det vet vi forekommer, og det nytter ikke å være blåøyde og ikke tro det. Derfor er det viktig å få på plass klare retningslinjer og en tydelig ansvarsdeling når det gjelder det med aldersfastsettelse. Det er også noe som Fremskrittspartiet mener at regjeringen må ta med seg i det videre arbeidet.

Det kan i innstillingen se ut som om det er en uenighet når det gjelder plasseringssted for disse barna. Jeg har lyst til å si at det ikke er noe uenighet fra Fremskrittspartiets side, men jeg er bekymret når flertallet mener at det er institusjonsplassering som er det som er best egnet for disse barna i slike situasjoner. Jeg tror det er viktig at vi vet at det er forskjellige barn med forskjellige behov, og at vi

kan se på andre løsninger og ikke henger oss opp i at disse barna må på en institusjon, hvis de kan få en annen plassering. Her er det viktig å se det enkelte barns behov og hva som er best for å sikre anonymiteten og sikre beskyttelse for det enkelte barnet. Det å plassere et barn på en institusjon, kanskje sammen med andre voksne eller eldre barn, kan være direkte uansvarlig. Det er den bekymringen Fremskrittspartiet kommer med, at vi ikke henger oss opp i at det må være på en institusjon, men at vi også kan se på barnet og sette barnet i fokus: hvilke behov barnet har, og hvilke tiltak det enkelte barnet trenger for å sikre dets liv framover og for å sikre beskyttelse for det barnet.

Linda C. Hofstad Helleland (H) [10:57:50]: Hvert år blir tusenvis av mennesker utsatt for menneskehandel – mange av disse er barn. Også i Norge blir barn kjøpt og solgt, og vi vet at Norge brukes som transitland for handel med barn.

Menneskehandelen kjenner ingen landegrenser. Den er et globalt problem som styres av internasjonale kriminelle nettverk. De som utnytter barn til menneskehandel, begår en alvorlig forbrytelse og krenker barns menneskerettigheter på det groveste. Disse barna blir utnyttet til tigging, tyveri, narkotikahandel og prostitusjon.

Når vi oppdager at barn kan være utsatt for menneskehandel, er det derfor viktig å handle raskt for å få barnet i sikkerhet før det forsvinner eller kommer i kontakt med sine bakmenn, som saksordføreren redegjorde for i sitt innlegg. For å kunne gi disse barna den beskyttelsen og omsorgen de trenger, vil det derfor i noen situasjoner være behov for å få dem i sikkerhet og iverksette strenge beskyttelsestiltak, selv om barnet ikke samtykker.

Problemet har vært at menneskehandel med barn ikke er omfattet av dagens regelverk. Barnevern, politi og andre myndigheter har ikke hatt de verktøyene de trenger for å bekjempe menneskehandel med barn og for å beskytte disse barna. I Oslo, hvor mange av barna som utsettes for menneskehandel, befinner seg, har kommunen understreket at de har hatt ledig kapasitet for å hjelpe disse barna, men de har likevel ikke kunnet hjelpe, fordi de da ville bryte dagens barnevernlov.

Jeg har lyst til å fremheve innsatsen som sosialbyråden i Oslo, Anniken Hauglie, har gjort for å belyse denne problemstillingen. Hun har også vært en pådriver for å få til den lovendringen som vi i dag vedtar.

Lovteksten for å få på plass denne bestemmelsen kunne vært fremmet allerede i forbindelse med statsbudsjettet for 2011, men daværende statssekretær Henriette Westhrin uttalte 19. mai 2011 til TV 2 at lovforslaget ble utsatt av økonomiske hensyn. For Høyre er hensynet til barna avgjørende når barns menneskerettigheter blir brutt. Jeg er derfor glad for at regjeringen i dag med dette lovforslaget følger opp Høyres forslag om å beskytte barn som er utsatt for menneskehandel.

Sikkerheten til disse barna avhenger av at politi, barnevern, utlendingsmyndigheter og andre hjelpetjenester jobber tett sammen. Mange av henvendelsene til Barneombudet om menneskehandel skyldes at samarbeidet mellom de ulike offentlige instansene ikke fungerer godt nok. For å

beskytte barna er det derfor viktig å styrke kompetansen og samarbeidet på tvers av etatsgrensene i disse sakene. Jeg er derfor glad for at vi har en barneminister som er opptatt av det tverretatlige samarbeidet; det er avgjørende også på dette feltet.

Barn som utsettes for menneskehandel, har ingen andre som står opp for seg. Det offentlige har derfor et særlig ansvar for å gi dem den omsorgen de trenger på en trygg og forsvarlig måte. Da er det også avgjørende at myndighetene arbeider aktivt for å klargjøre spørsmålet om menneskehandel, og at de avklarer barnets situasjon så lenge plasseringen varer, sånn at vi finner en løsning for å ta vare på disse barna.

Det er med en viss bekymring Høyre registrerer at regjeringen går imot Riksadvokatens anbefalinger om varigheten av akuttvedtak. Høyre er opptatt av at barns rettssikkerhet skal ivaretas. Når regjeringen nå vil innføre kortere frister enn det Riksadvokaten anbefaler, kan det ende med at barn som er ofre for menneskehandel, mister beskyttelse mot bakmenn – hvis politiet ikke klarer å behandle saken i løpet av to uker. Selv om regjeringen velger å se bort fra Riksadvokatens innsigelser, har jeg tillit til og setter min lit til at dette vil bli ivaretatt på en god nok måte. Vi i Høyre går ut fra at regjeringen med dette også signaliserer at de vil styrke politiet, sånn at politiet har muligheter til å håndtere dette på en god måte, slik Høyre har etterlyst i lang tid.

Det er et alvorlig inngrep å måtte gå til tvangsplasing av barn. Høyre mener likevel at denne lovendringen er nødvendig for å beskytte barn mot å bli utnyttet til menneskehandel og for å sikre disse barna god omsorg og nødvendig oppfølging.

Øyvind Håbrekke (KrF) [11:02:58]: Menneskehandel er vår tids slaveri. Vi finner igjen menneskehandel innenfor ulike samfunnsområder: Vi ser det innenfor prostitusjonsmarkedet, vi ser det innenfor tigging, vi kan til og med finne misbruk innenfor adopsjonsinstituttet, handel med unger i forbindelse med adopsjon, og vi ser det på andre områder.

Dette utfordrer oss til skarp oppmerksomhet på alle de relevante områdene – være oppmerksom på problemet, kartlegge og avdekke det, og utvikle de verktøyene vi som samfunn må ha for å bekjempe det som er vår tids kamp mot slaveriet.

Siden Bondevik-regjeringen i 2003 la fram den første handlingsplanen mot menneskehandel, har vi gradvis utviklet verktøyene, virkemiddelapparatet og oppmerksomheten på de ulike områdene som skal til for å bekjempe fenomenet. Derfor er det bra at det i dag er bred enighet om å innføre det verktøyet vi får i dag: en lovhjemmel som gir oss økte muligheter til å avdekke menneskehandel og ta vare på de ungene som er ofre for det.

På bakgrunn av enigheten i komiteen og det som er sagt, føler jeg ikke stort behov for å utdype dette nærmere, annet enn å si at jeg håper statsråden merker seg de signalene som kommer opp knyttet til behov for enda bedre samarbeid mellom alle de involverte offentlige etatene, og da ikke minst barnevernet og politiet, og at statsråden legger

vinn på at man lykkes med å få til det samarbeidet så godt som mulig.

Så har jeg også lyst til å nevne at behandlingen av denne saken faller sammen med et forslag som Stortinget skal behandle senere i dag, nemlig et forslag fra Kristelig Folkeparti som har vært behandlet i justiskomiteen, om å innføre en antislaveridag i Norge. Dette har parlamentet i Storbritannia vedtatt. Nå har Storbritannia en helt annen historie når det gjelder slaveri enn det Norge har, men virkeligheten i dag er at dette involverer alle land i hele verden. Uavhengig av vår historie blir alle involvert gjennom de markedene som menneskehandelen foregår i. Det bør utfordre oss alle sammen, ikke bare til å vedta lovhjemler, men til å lete med lys og lykte etter de ungene som er ofre, de menneskene som er ofre, hvordan vi kan avdekke problemene, og hvordan vi kan bekjempe dem – både gjennom oppmerksomhet som enkeltmennesker og som myndigheter, ved at vi utvikler verktøy og lovhjemler og styrker de etatene som skal drive den aktive kampen i hverdagen.

Kampen mot slaveriet er ikke over. Den foregår i høyeste grad i dag. Vi må la oss inspirere av dem som har kjempet viktige kamper før og vunnet viktige seire på det området, og fortsette kampen enda i mange år framover.

Statsråd Inga Marte Thorkildsen [11:07:12]: Lovforslaget som nå skal behandles, gjelder nye bestemmelser i barnevernloven om midlertidig plassering i institusjon av barn utsatt for menneskehandel. Barn utsatt for menneskehandel er en svært sårbar og utsatt gruppe, og formålet med de nye bestemmelsene er å ivareta deres umiddelbare behov for beskyttelse og omsorg.

Menneskehandel med barn er en svært alvorlig form for kriminalitet som krenker barnets grunnleggende menneskerettigheter. Vi er derfor forpliktet til å gjøre det som er nødvendig for å beskytte barna mot å bli utsatt for denne formen for krenkelse.

Bakgrunnen for forslaget som behandles i dag, er en erkjennelse av at bestemmelsene i dagens barnevernlov ikke er tilpasset menneskehandel, verken når det gjelder vilkår for plassering, eller hvilke tiltak som kan iverksettes for å sikre barna et tilpasset omsorgstilbud og egnede beskyttelsestiltak.

Jeg vil bruke anledningen til å takke komiteen for et godt samarbeid om denne saken. Jeg er glad for at en samlet komité er enig i at det er behov for nye og tilpassede bestemmelser i barnevernloven, og at forslagene vil styrke barns beskyttelse mot å bli utsatt for menneskehandel.

For å beskytte barn mot å bli utnyttet til menneskehandel åpner forslaget for at barna midlertidig kan plasseres i institusjon uten deres samtykke. Bestemmelsene åpner samtidig for at det skal kunne iverksettes omfattende og inngripende beskyttelsestiltak som begrenser barns bevegelsesfrihet og kommunikasjonsmuligheter. Ved utformingen av forslaget er det derfor lagt stor vekt på å ivareta hensynet til barnas rettssikkerhet på en god måte. Blant annet kan plassering bare skje dersom det er nærliggende og alvorlig fare for menneskehandel, og dersom plassering er nødvendig for å beskytte barnet. Det stilles også krav om at barnet ikke skal kunne hjelpes med mindre inngripen-

de tiltak, og at plasseringen samlet sett også skal være til barnets beste.

Det er også presisert at institusjonen barnet skal plasseres i, faglig og materielt, skal være i stand til å ivareta barnas behov for beskyttelse og omsorg. Institusjonene må derfor ha en bemanning og faglig kompetanse som er egnet til å ivareta disse barnas særlige behov.

Forslaget innebærer at spørsmålet om plassering skal prøves jevnlig av fylkesnemnda, og at fylkesnemndas vedtak skal kunne prøves for domstolene.

Plasseringa skal i utgangspunktet bygge på politiets trusselvurdering. Det er derfor nødvendig med et tett og aktivt samarbeid mellom barnevernet og politiet. Dette gjelder også før plassering og under hele plasseringsperioden. Også utlendingsmyndighetene har en viktig rolle i arbeidet med å beskytte barna.

Som ny barneminister er jeg selvsagt glad for at vi nå får på plass bestemmelser i barnevernloven som kan gi bedre beskyttelse av denne svært utsatte gruppa barn. Samtidig må jeg understreke at det er dilemmaer knyttet til dette. Det er ingen enkel sak. Rettssikkerhet er heller ingen enkel sak. Det er avveininger her – man kan egentlig argumentere for rettsikkerhet på begge sider. Vi har falt ned på den løsningen vi har, og jeg ser at det er stor støtte for det.

Til slutt kunne jeg tenke meg å kommentere et par ting som er kommet opp i debatten. Først til representanten Solveig Horne, som var inne på dette med bruken av institusjon – at det er et krav at vi skal bruke institusjoner framfor andre tiltak. Bakgrunnen for det er at plassering innebærer omfattende og inngripende tiltak som stiller ekstra store krav til det faglige innholdet, og når vi foretar et slikt inngrep i barnas bevegelsesfrihet, har vi også et stort ansvar for å ivareta barnas rettigheter. Da har vi en rettighetsforskrift som gjelder institusjonene, og det handler også om tilsynsbiten. Da er det rett og slett rettssikkerheten som gjør at vi har landet på denne løsningen. Vi mener at fosterhjem ikke er egnet i akkurat denne sammenheng.

Så var også representanten Horne, i tillegg til representanten Hofstad Helleland, inne på spørsmålet om det tverretatlige samarbeidet. Det er helt riktig som Hofstad Helleland sa, at jeg er veldig opptatt av det tverretatlige samarbeidet. Vi skal oppdatere et rundskriv om menneskehandel, og der vil også spørsmålet om samarbeid mellom de berørte myndighetene tas opp. Det er klart at det er helt avgjørende at de forskjellige instansene gjør den jobben de skal, og at de samarbeider godt på tvers, for at vi skal gjøre en best mulig innsats for en gruppe barn som er særlig utsatt.

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Michael Tetzschner (H) [11:12:23]: Jeg tillater meg å gripe fatt i menneskehandelen som rammer barn, og den tilknytningen det har til annen ulovlig og umoralsk virksomhet. Jeg vil vise til en rapport som er kommet fra ECPAT, som klart belyser at det er en indre sammenheng mellom tigging, menneskehandel som rammer mindreårige, og annen organisert kriminalitet.

Jeg kunne tenke meg å spørre om statsråden er kjent med de internasjonale rapportene som kobler slike uheldige foreteelser – for å si det mildt – og om hun har noen tanker om å undersøke dette nærmere, i den grad dette har aktualitet i vårt norske samfunn, og i den grad det eventuelt vil prege noen av våre storbysentre.

Presidenten: Det er mulig at representanten Tetzschner nå mente å ta replikk. Det er ikke replikkadgang til dette innlegget.

Men representanten ba altså om å få ordet på talerlisten. Det er det full anledning til, og det har han hatt. Han kunne til og med ha snakket i inntil 3 minutter.

Nå ser presidenten at statsråd Thorkildsen har bedt om ordet. Hun får ordet til et innlegg, begrenset til 3 minutter.

Statsråd Inga Marte Thorkildsen [11:13:57]: Man er da høflig og må svare på utfordringer man får.

Dette er jo en utfordring som er interessant. Jeg kjenner ikke til de vurderingene som ECPAT har gjort, men det skal jeg snarest sette meg inn i. Det jeg vet, er at forskere som har sett på sammenhenger her i Norge, ikke har funnet denne sammenhengen for norske forhold. Så er det mulig at det er ulike vurderinger fra ulike forskere og ulike organisasjoner. Det er ikke jeg kjent med, men det er noe jeg skal oppsøke informasjon om.

Men jeg forstår jo i og for seg hvor representanten Tetzschner ønsker seg, og det er til diskusjonen om hvorvidt vi skal forby tigging eller ikke, vil jeg tro, siden det har vært oppe som et hett tema den siste tida, i kjølvannet av Høyres landsmøte. Den diskusjonen skal ikke jeg foregripe. Den vil jo gå i alle partier, vil jeg tro, også her i Stortinget, og ikke minst i den komiteen som nå skal behandle saken, nemlig justiskomiteen.

Så jeg tror jeg skal la det være med det og si at det er ulike vurderinger knyttet til dette. Det kan være forskjellige virkeligheter, avhengig av om vi ser til Storbritannia f.eks., eller om vi ser til Norge. Akkurat som det også ble påpekt av representanten Håbrekke tidligere her i dag når det gjelder dette med å innføre en egen antislaveridag, er det selvfølgelig en annen kontekst i Storbritannia enn det vi har i Norge. Men det er jo ingen tvil om at med globalisering og med friere passering av grenser følger også mye kriminalitet, og ikke minst organisert kriminalitet. En del av den kriminaliteten rammer barn. Den rammer alltid de mest sårbare mest, alltid de fattigste gruppene mest, og den rammer kvinner på en annen måte enn den rammer menn. Jeg er opptatt av at vi skal ha effektive virkemidler for å bekjempe organisert kriminalitet – akkurat som justisministeren, som også sitter her – og jeg er opptatt av at vi skal ha best mulige tiltak for å beskytte utsatte grupper, og ikke minst beskytte barna. Om forbud er veien å gå i et spørsmål om tigging, skal jeg overlate til andre å vurdere foreløpig, men jeg kan heller komme tilbake til saken.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sakene nr. 2 og 3.

Sak nr. 4 [11:16:15]

Innstilling fra justiskomiteen om samtykke til godkjenning av EØS-komiteens vedtak nr. 17/2011 av 1. april 2011 om innlemming i EØS-avtalen av forordning (EF) nr. 392/2009 av 23. april 2009 om erstatningsansvar for transportører ved ulykker under sjøtransport av passasjerar (Innst. 218 S (2011–2012), jf. Prop. 52 S (2011–2012))

Anders B. Werp (H) [11:16:55] (ordfører for saken): Dette dreier seg om erstatningsansvar for transportører ved ulykker under sjøtransport av passasjerer. Det er en internasjonal konvensjon, basert på den såkalte Aten-forordningen, som bl.a. peker på et erstatningsansvar for transportørene på opptil 250 000 SDR per passasjer. SDR er en generisk valuta som brukes av Det internasjonale pengefondet for å sammenligne valutaer. Det tilsvarer i overkant av 2 mill. kr.

For en sjøfartsnasjon som Norge er det viktig at vi har like regler i bransjen. Det er viktig å understreke at Norge er en pådriver for at regelverket både er likt og praktiseres likt internasjonalt. Denne saken føyer seg inn i det bildet. Den krever noen lovendringer som ligger i saken.

Jeg kan opplyse om at det er en enstemmig justiskomite som støtter endringsforslagene. Det samme gjør også utenriks- og forsvarskomiteen.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 4.

Etter ønske fra komiteene vil presidenten foreslå at sakene nr. 5 og 6 behandles under ett – og anser det som vedtatt.

Sak nr. 5 [11:18:25]

Innstilling fra justiskomiteen om endringer i statsbudsjettet for 2012 under Justis- og beredskapsdepartementet (Rettssaken etter terrorangrepene 22. juli 2011 mv.) (Innst. 271 S (2011–2012), jf. Prop. 79 S (2011–2012), unntatt kap. 2445 Statsbygg)

Sak nr. 6 [11:18:43]

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om endringer i statsbudsjettet for 2012 under Justis- og beredskapsdepartementet (Rettssaken etter terrorangrepene 22. juli 2011 mv.) (Innst. 253 S (2011–2012), jf. Prop. 79 S (2011–2012), kap. 2445)

Per Sandberg (FrP) [11:19:14] (justiskomiteens leder og ordfører for sak nr. 5): Jeg kunne kanskje bare åpne med å si at når det gjelder sak nr. 6, vil det ikke bli noen innlegg – det er jo også en enstemmig kommunal- og forvaltningskomité.

Når det gjelder sak nr. 5, er det selvfølgelig en samlet komité som ser at det er helt riktig – og selvfølgelig helt nødvendig – med tilleggsbevilgninger til ulike deler av justissektoren etter 22. juli. Jeg tillater meg også å si at resultatet ser vi gjennom den innsatsen som er gjort – og at

vi har en verdig og god prosess i gjennomføringen av en meget utfordrende rettssak.

Man kan jo selv tenke seg situasjonen for de ulike delene av justissektoren hvis man ikke hadde kommet med tilleggsressurser, for enkelte deler av justissektoren har allerede – og har hatt – store utfordringer. Derfor er det helt klart og tydelig at en samlet komité ser dette som helt nødvendig.

Som saksordfører hadde jeg underveis en vurdering av hvorvidt man har truffet 100 pst. i forhold til prognosene med bevilgningsbeløpet på 97 700 000 kr, og eventuelt, for å sikre seg mot at det eventuelt skulle komme nye runder om det, en vurdering av hvorvidt vi skulle lage en overslagsbevilgning. Dette slo saksordfører fra seg, men jeg vil i hvert fall uansett oppfordre justisministeren: Hvis man ser at det fortsatt mangler noe ressurser her på deler av justissektoren som skyldes denne rettssaken og 22. juli-saken, ber jeg om at justisministeren bruker muligheten i revidert budsjett for å komme med oppdateringer og ønsker om tilleggsbevilgninger.

Mer er det ikke å si om denne saken, og jeg vil bare anbefale den enstemmige tilrådingen fra komiteen.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sakene nr. 5 og 6.

Sak nr. 7 [11:21:50]

Innstilling fra justiskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Dagfinn Høybråten, Geir Jørgen Bekkevold, Laila Dāvøy og Rigmor Andersen Eide om opprettelse av antislaveri-dag i Norge (Innst. 242 S (2011–2012), jf. Dokument 8:53 S (2011–2012))

Presidenten: Etter ønske fra justiskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 40 minutter og fordeles med inntil 5 minutter til hvert parti og inntil 5 minutter til medlem av regjeringen.

Presidenten vil foreslå at det ikke gis anledning til replikkordskifte.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Per Sandberg (FrP) [11:22:40]: (komiteens leder og ordfører for saken): Jeg holdt på å si: Hei igjen! I dag er vi effektive.

Forslaget har et meget viktig budskap. Jeg registrerte at det var en debatt tidligere i dag vedrørende et forslag fra familie- og kulturkomiteen om bedre beskyttelse av barn som blir utsatt for menneskehandel – eller slaveri, som kanskje er et mer treffende ord, og som justiskomiteen bruker i sitt forslag.

Det er tusenvis av mennesker, herunder tusenvis av barn, som nå er utsatt for menneskehandel, slaveri av ulik art. Dette problemet ser ut til å bli stadig mer økende etter hvert som grensene bygges noe ned. Og flere og flere land

opplever sosial og økonomisk uro, så dette vil bli en større utfordring framover.

Men komiteen er ikke helt sikker på hvorvidt det å opprette en antislaveridag i Norge er et riktig grep for å forebygge og bekjempe den type utvikling. Justiskomiteen har vært mer opptatt av at dette er så alvorlig at det krever daglig innsats på alle mulige måter. Derfor foreslår komiteen at forslaget vedlegges protokollen, og at man heller legger vekt på at man samlet, tverrpolitisk, legger inn en betydelig større innsats for å bekjempe slaveri og menneskehandel.

Da vil jeg igjen vise til innstillingen fra familie- og kulturkomiteen når det gjelder Dokument nr. 8:157 for 2010–2011, der det er tegnet opp en rekke tiltak som kan iverksettes og styrkes for å bekjempe dette problemet.

Sigvald Oppebøen Hansen (A) [11:25:04]: Det er positivt at dette representantforslaget tek opp spørsmålet om å opprette ein eigen antislaveridag.

Me er sjølvsagt alle opptekne av å kjempe mot alle utfordringar som er knytte til menneskehandel, både nasjonalt og internasjonalt.

Dette er spørsmål som blir diskuterte stadig vekk i denne salen. Det er òg eit gjennomgåande tema i den internasjonale organisasjonen som eg representerer i, nemlig OSSE, og det er òg eit tema i andre internasjonale fora.

No er det slik at regjeringa har laga ein eigen handlingsplan mot menneskehandel. Dette er ein viktig plan som gjeld for perioden 2011–2014, og han inneheld 35 gode og viktige tiltak.

Informasjonskampanjar og kompetanseutvikling er viktige tiltak mot menneskehandel. Eit av tiltaka i regjeringas handlingsplan handlar nettopp om dette. Noreg er eit føregangsland i dette arbeidet, og det skal sjølvsagt Noreg fortsetje å vere òg i framtida.

Eg viser til at justisministeren i sitt svarbrev til komiteen seier at ho ikkje har konkludert enno i spørsmålet om å opprette ein antislaveridag. Men ho peiker på at det kan vere eit av bidraga i kampen mot menneskehandel.

Saksordføraren har gjort greie for komiteen sitt syn i saka, der ein samrøystes komité foreslår at forslaget blir lagt ved protokollen. Det betyr at me ikkje avslår forslaget, men at det kan vere eit forslag som har sitt verkemiddel. Men frå Arbeidarpartiet si side vil me først avklare den vurderinga som skal gjerast i departementet.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF) [11:27:37]: Mange er av den oppfatning at slaveriet ble avskaffet av Lincoln på slutten av 1800-tallet, og at slaveri nå bare er en betegnelse på en skamplett i verdenshistorien. Vi ser bakover i historien og stiller spørsmålet: Hvordan kunne de la det skje? Hvordan kunne de bare se på at mennesker ble undertrykt, behandlet som dyr, solgt på marked? Men som alle vi i denne sal vet, ble ikke slaveriet avskaffet på 1800-tallet. Vi vet at det ikke bare eksisterer slaveri, men at slaveriet til og med er enda mer utbredt og brutalt nå i dag. Fingeren peker tilbake på oss, og vi må stille oss spørsmålet: Hvordan kan vi la det skje?

Det største hinderet i kampen mot moderne slaveri er

folks holdninger. Derfor har Kristelig Folkeparti gjennom dette forslaget tatt til orde for at det skal bli mer oppmerksomhet om det moderne slaveriet, og at kunnskapsnivået må heves. Dersom man ser til USA, blir en tredjedel av det moderne slaveriet avdekket av vanlige borgere. For at vanlige borgere skal klare å hjelpe, trengs det et kunnskaps- og informasjonsløft.

Britene innførte i 2010 en egen antislaveridag for å rette fokus mot og øke bevisstheten om at alle som i Storbritannia og i verden for øvrig er fanget i moderne slaveri, skal få det rettmessige fokuset de fortjener. For å vise behovet for at mange individer og organisasjoner engasjerer seg i arbeidet for endringen, innførte man altså en antislaveridag i England. Kristelig Folkeparti ønsker at også Norge innfører en antislaveridag.

Jeg ønsker å vise til begrunnelsen for at dette ikke har fått gjennomslag i komiteen, slik det kommer fram i innstillingen. Komiteen skriver:

«Komiteen er enig med forslagsstillerne om at en antislaveridag alene ikke vil løse problemet. Videre mener komiteen en slik dag kan ta oppmerksomheten bort fra det arbeidet som må legges ned hver dag fra relevante aktører for å hindre menneskehandel. Arbeidet må gjøres fra dag til dag, og i denne sammenhengen kan en enkelt dag til markering virke mot sin hensikt.»

Det er verdt å merke seg at denne begrunnelsen ble gitt to uker før 1. mai og litt over en måned etter 8. mars.

Kristelig Folkeparti er dypt uenig i at markeringsdager tar oppmerksomheten bort fra arbeidet som gjøres ved å fremme de sakene som disse markeringsdagene representerer. Tvert imot mener Kristelig Folkeparti at slike dager bidrar til både å øke oppmerksomheten rundt saken og gi et løft i arbeidet, som i dette tilfellet gjøres for å motarbeide det moderne slaveriet. Denne formuleringen i innstillingen, støttet av samtlige partier i komiteen, får meg til å lure på om det faktisk er slik at markeringsdager ikke lenger har noen betydning for andre partier enn Kristelig Folkeparti.

Kampen mot menneskehandel handler om kampen for frihet, selvstendighet, likestilling og menneskeverd. Dersom hele verdens befolkning deler den samme grunnholdningen om at alle mennesker har samme uendelige verdi, og at alle mennesker er ukrenkelige, vil menneskehandelen kunne avskaffes.

Det er et mål det er vanskelig å nå, men målet om en verden fri for slaveri bør være vår klare visjon. Økt oppmerksomhet om dette enorme samfunnsproblemet bør være ett av midlene for å nå dette målet.

Vi bør sammen markere arbeidet for en slavefri verden, der alle mennesker deler de viktigste rettighetene, nemlig frihet, selvstendighet og verdighet. Jeg kan ikke forstå at en markeringsdag skal ta fokuset bort fra dette perspektivet.

Jeg tar opp det forslaget som er omdelt i salen.

Presidenten: Representanten Geir Jørgen Bekkevold har tatt opp det forslaget han refererte til.

Statsråd Grete Faremo [11:32:00]: Regjeringen vil bekjempe alle former for menneskehandel, nasjonalt og in-

ternasjonalt. En detaljert strategi på området er utviklet i handlingsplanen mot menneskehandel for årene fra 2011 til og med 2014, som ble lagt fram i desember 2010. På Justisdepartementets hjemmesider er det nylig offentliggjort en statusrapportering for gjennomføringen av handlingsplanen.

Det pågår daglig et viktig arbeid for å identifisere og bistå ofre for menneskehandel. Dette skjer i regi av spesialprosjekter og av ulike myndigheter og instanser.

En sentral samarbeidsstruktur utgjøres av Koordineringsenheten for ofre for menneskehandel, som samler etater og organisasjoner på feltet til faste samarbeidsmøter. Her foregår en utstrakt informasjonsutveksling og avklaringer av regelverk og praksis. Forslagsstillerne hevder:

«Omfanget av menneskehandel er økende, og få av ofrene får den hjelpen de trenger.»

Jeg tror ikke dette er en fullgod beskrivelse av situasjonen. Vi kjenner ikke den faktiske utbredelsen av menneskehandel i Norge. Det som er uomtvistet, er at vi må være på vakt mot at menneskehandel og slaverilignende arbeidsforhold sprer seg i vårt samfunn. Dette er bakgrunnen for de forebyggende tiltak handlingsplanen legger opp til.

Det er videre på det rene at mange ofre i dag tilbys omfattende bistand, og at det i praksis gjøres en stor innsats for å styrke situasjonen for personer som har blitt utnyttet. Vi bør ta dette med oss i våre vurderinger av hvilke ytterligere tiltak som bør treffes.

Innføringen av en antislaveridag er i utgangspunktet et spennende forslag og ville være i tråd med beslutninger i en del EU-land. En slik dag må imidlertid bringe oss videre i arbeidet og slik sett fylle et tydelig behov. Justisdepartementet har bedt Koordineringsenheten for ofre for menneskehandel drøfte om Norge bør innføre en fast markeringsdag mot menneskehandel. Umiddelbart var det ingen stor respons for å innføre en slik dag. Det ble reist spørsmål om hvilke ressurser man burde avsette til en markeringsdag, veid opp mot andre behov.

Jeg finner derfor så langt grunn til å nøle med å gi støtte til forslaget nå, men vil vurdere det i tilknytning til utviklingen av en eventuell ny handlingsplan mot menneskehandel.

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Marion Gunstveit Bojanowski (KrF) [11:34:58] Det er vanskelig for mange å tro det, men det finnes eksempler innenfor denne nasjonens grenser som både grenser mot og kan betegnes som menneskehandel og slaveri. Au-pairer blir utsatt for overgrep, filippinske sykepleiere har fått kontrakter som kan sammenlignes med slavekontrakter, rettsaker pågår om barn utsatt for tvangsarbeid og tvangsekteskap. Derfor har Kristelig Folkeparti tatt til orde for at Norge må ha en målsetting om å bli verdens første slavefrie land. Slaveri er forbudt i hele verden, men likevel lever omtrent 27 millioner mennesker som slaver. I dag er menneskehandelen og slaveriet mer brutalt, mer utbredt, men mindre synlig. Barn, kvinner og menn blir truet til å utføre arbeid og tjenester ved bruk av vold, trusler og annen psy-

kisk terror og makt. Mennesker behandles som varer som kjøpes og selges for å settes i arbeid.

Eksempelene er mange. Barn brukes som barnesoldater i Uganda. Andre holdes som sexslaver i Kambodsja. Mange mennesker lever i tvangsarbeid, som prostituerte eller som husslaver. Vi vet at kvinner, unge og minoriteter er spesielt utsatt og utnyttet til tvangsarbeid, prostitusjon, tigging og kriminalitet – og det også i Norge.

En av hovedhindringene mot en slavefri verden er mangelen på bevissthet. Det er uvitenhet om slaveri i våre egne bakgårder, som tillater slaveriets eksistens. Når bevissthet og kunnskap spres, og når enkelttilfeller avsløres i offentligheten, kan målet om en slavefri verden nås. Da kan frihet for alle sikres. Vår tids slaveri kan og må settes enda høyere på dagsordenen i Norge. Derfor er det utrolig at Stortinget ikke stiller seg bak en antislaveridag, slik man f.eks. har i Storbritannia. Når begrunnelsen også er så svak, er det enda vanskeligere å forstå motstanden. En slik dag ville ha vist at vi står sammen om å øke bevisstheten og kunnskapen om det moderne slaveriet, sånn at vi kan nå målet om et slavefritt Norge.

Statsråden framholdt i sitt innlegg at vi ikke vet noe om omfanget av slaveriet i Norge og ellers. Nettopp derfor tror Kristelig Folkeparti det er viktig å ha en sånn dag, der en kan sette dette på agendaen og få en diskusjon. Det hadde tjent Norge, bevisstgjort befolkningen og hjulpet ofrene. Den største delen av kampen går på å løfte fram holdninger der menneskers uendelige verdi og ukrenkelighet blir bærebjelker i arbeidet for et slavefritt Norge og en slavefri verden.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF) [11:37:47]: Det var justisministerens svar som fikk meg til å ta ordet igjen.

Den 11. oktober 2011 gjennomførte Stortinget en grundig og omfattende debatt om menneskehandel. Debatten viste en bred enighet om at en skulle bruke begrepet «slaveri» om den eksisterende menneskehandelen. Daværende justisminister Knut Storberget bidro med gode og klare innlegg den gangen og stilte seg bak målsettingen om et slavefritt Norge. Statsråden inntok også en positiv holdning til nye tiltak som ble nevnt i debatten, bl.a. ideen om å innføre en antislaveridag også i Norge. Daværende justisminister Knut Storberget uttalte følgende:

«Når det gjelder spørsmålet om å innføre en antislaveridag, har britene gjort det. Vi ser at den 18. oktober er blitt en dag da man markerer sin motstand mot menneskehandel i EU. Jeg synes det er helt naturlig at vi også fra norsk side vurderer spørsmålet om å slutte oss til det arbeidet som særlig skjer i EU, og bruker den 18. oktober til dette. Derfor vil jeg ta opp spørsmålet om vi skal bruke den dagen til en slik markering, med koordineringsenheten som jeg nevnte i mitt hovedinnlegg – ikke minst for å få tilbakemelding og innspill om hvordan vi skal bruke en slik dag. Jeg tror at det kunne være viktig for å få fram alvoret og for å mobilisere.»

Det var hva daværende justisminister Knut Storberget sa i den viktige debatten i 2011. På bakgrunn av dette vil jeg si jeg synes det er underlig at nåværende justisminister stiller seg nølende til et slikt forslag, men jeg tolker likevel svaret dit hen at justisministeren i hvert fall vil vurdere

det, med tanke på nye tiltak, og at hun kan se på det med like positive øyne som den forhenværende justisministeren gjorde da vi debatterte dette i 2011.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 7.

Sak nr. 8 [11:39:54]

Innstilling fra justiskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene André Oktay Dahl, Anders B. Werp, Jan Tore Sanner, Svein Harberg, Bent Høie og Linda C. Hofstad Helleland om bekjempelse av narkotika på skoler (Innst. 229 S (2011–2012), jf. Dokument 8:39 S (2011–2012))

Presidenten: Etter ønske fra justiskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 40 minutter og fordeles med inntil 5 minutter til hvert parti og inntil 5 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til replikkordskifte på inntil tre replikker med svar etter innlegg fra medlem av regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Jan Böhler (A) [11:41:09] (ordfører for saken): Dessverre er det slik at barn og unge i deler av landet, særlig i de store byene, utsettes for narkotikalangere som en del av sitt oppvekstmiljø. Langerne legger opp til omfattende salgsvirksomhet utenfor skoler, på kjøpesentre, ved T-banestasjoner, i bysentre – alle steder hvor ungdom samles og ferdes – og de forsøker også å rekruttere selgere som kan operere bl.a. inn i skolemiljøet. Dette bekymrer foreldre, barn og unge som utsettes for press, og det bekymrer politiet og alle som har et ansvar for barns oppvekstvilkår. Det er avgjørende å hindre at sårbarheten til ungdom, i denne utsatte alderen, ikke utnyttes av kyniske narkotikalangere, narkokriminelle. Derfor er det en høyt prioritert oppgave for politiet – en oppgave som er fastlagt av oss, politiske myndigheter, både lokalt og sentralt – å forebygge narkotika- bruk blant ungdom, å samarbeide med skoler, fritidsklubber, frivillige organisasjoner og alle som kan bidra til dette.

Skolene er jo den aller viktigste forebyggingsarenaen, der man når alle barn og unge, og der man også kan oppnå god kontakt med foreldrene. Derfor er det forebyggende samarbeidet med skolene særlig avgjørende. Skolene og skoleeierne, dvs. kommunene, har utviklet et samarbeid med politiet om dette i forskjellige deler av landet, bl.a. i Oslo, hvor forebyggende besøk har vært ett av tiltakene. Hensikten har vært å bygge klare holdninger blant ungdom, at man kan si nei, at ungdommen blir informert om alvoret i narkotikabruk, at de også ser hvordan politiet arbeider, hvor alvorlig dette tas, hvordan det fungerer, hvor flinke narkotikahundene er osv. Hensikten har i det hele tatt vært å ruste ungdommen til å møte de kyniske narkotikalangene med et «nei». Vi greier ikke å skjer-

me dem mot å støte på disse rundt i forskjellige miljøer, og da er det avgjørende at ungdommen er rustet til å møte dem.

Disse besøkene er avhengig av skoleeiernes tillatelse og samarbeid rundt dette, og også at man strengt ivaretar elevs rettssikkerhet, som selvsagt skal være på lik linje med den øvrige befolkningens rettssikkerhet.

Da justiskomiteen inviterte til høring om saken 6. mars, var alle deltakerne som møtte til høring, positive til forebyggende besøk. Det som ble utdypet nærmere der, var særlig det å trekke et klart skille mellom forebyggende besøk og det som er ransaking, eller razzia, mot enkeltpersoner, basert på gjeldende strenge lovkrav om skjellig grunn til mistanke.

Det har vært tilfeller der politiet har gått til aksjon på skoler, ut fra lovens bestemmelser om skjellig grunn til mistanke, men dette er altså noe helt annet enn det som handler om forebyggende besøk. Dette må ikke blandes sammen og gjøres i samme operasjon, noe også politiet understreker.

Det har vært tilfeller – noen år tilbake – der det har vært reist tvil om dette skillet var klart nok. Derfor har både Riksadvokaten og politiet klargjort dette på en grundig måte i retningslinjer, på høringen og i veileder osv, og bl.a. utdypet Politijuristene dette på en meget presis måte i høringen.

Ut fra dette vil jeg foreslå – slik det også framgår av innstillingen fra justiskomiteen, slik det framgår av statsrådens positive svarbrev til komiteen om dette arbeidet og disse forebyggende besøkene, slik det også framgår av forslagsstillernes tekst – og håper at Stortinget, for ytterligere å presisere at det skal være et klart skille mellom forebyggende besøk og ransakinger og razziaer rettet mot enkeltpersoner, vil godta at vi vedtar et tillegg, forslag nr. 3. Forslaget som jeg vil levere, lyder:

«Ved gjennomføring av forebyggende tiltak med bruk av narkotikahund må det sørges for god informasjon og dialog om at forebyggende besøk skal foregå innenfor reglene som gjelder for dette, og adskilles strengt fra ransaking av elever og deres eiendeler hvor loven krever skjellig grunn til mistanke. Det forutsettes at samme rettssikkerhet gjelder for elever som for alle andre.»

I og med at det har vært reist noen spørsmål rundt dette, tror jeg det er nyttig at vi vedtar dette forslaget, nr. 3.

Det er også lagt fram et forslag fra Venstre her i dag som understreker det samme, at dette ikke skal være personverninnngripende narkotikaaksjoner. Det ligger jo til grunn, slik at forslaget på den måten slår inn åpne dører. Den positive varianten er det forslaget jeg leste opp. Men jeg mener også at vi bør vurdere Venstres forslag, bare at vi har med oss at det ligger til grunn at dette ikke skal være personverninnngripende aksjoner.

Jeg håper vi kan ivareta et godt arbeid mot narkotika på skolene som alle er enige om, uten at det oppstår misforståelser.

Presidenten: Da oppfatter presidenten det refererte forslaget slik at det vil bli innlevert og omdelt på representantenes plasser i salen som et nytt forslag fra komiteen – fra alle partier i komiteen, eller fra representanten Böhler?

Jan Böhler (A) (fra salen): Jeg har snakket med noen andre i komiteen.

Presidenten: Da skal vi avklare på vegne av dem. Forslaget er uansett framsatt av representanten Böhler, som er sakens ordfører, og vil bli omdelt på representantenes plasser i salen.

Åse Michaelsen (FrP) [11:47:06]: Det er ikke så ofte at vi klarer å få til en enstemmig komité når det gjelder et representantforslag. Men jeg har inntrykk av at justiskomiteen i særdeleshet lykkes på dette området, og det er veldig bra.

Selve forslaget bygger på en forsøksordning i Oslo skolen, hvor det nå tas til orde for at denne ordningen bør utvides til å gjelde resten av landet. Det eksisterer flere metoder for å bekjempe narkotikabruk blant unge. Men det som er viktig i denne saken, er å tydeliggjøre forskjellen mellom det forebyggende arbeidet og det generelle etterforskningsarbeidet ved en eventuell mistanke om bruk eller salg av narkotika i skolen. Representanten Böhler var jo også inne på at dette er hovedområdet for oss – å synliggjøre den forskjellen.

Politiet har i dag muligheten innenfor dagens regelverk til å gjennomføre forebyggende tiltak mot rus, også i skolen. I dag har alle skoler et reglement hvor bruk og oppbevaring av narkotika beskrives som forbudt. Kritikerne til forslagene vil hevde at man begår en inngripen i privatlivet til elevene, et syn Fremskrittspartiet ikke udelte stiller seg bak, da skolen er en del av det offentlige rom og dermed underlagt annen lovgivning enn ens eget hjem. Dessverre har skolegården blitt en mulig arena for omsetning av narkotika. Å kunne iverksette forebyggende kontroller vil øke stressfaktoren til dem som oppbevarer, selger eller kjøper stoff. Men det er viktig å ta med seg at verken politiet, rektorer eller andre får krenke elevers rettigheter eller elevers rettssikkerhet. Det er viktig at tjenestepersonell og hunder som skal gjennomføre innsatsene, har god opplæring og en strategi for hvordan det lokale politiet skal kommunisere med foresatte, skole og elever som en del av innsatsen. Dette er vel litt av det som representanten Böhler tok opp i sitt forslag, dette med informasjon og tett kommunikasjon.

Landsforbundet Mot Stoffmisbruk foretok gjennom TNS Gallup en undersøkelse blant 400 ungdommer i alderen 15–21 år høsten 2005. 16 pst. av disse har prøvd ett eller flere narkotiske stoff, i hovedsak hasj eller marihuana. 9 pst. av ungdommene oppgir at det er mulig å kjøpe narkotiske stoff i eller rundt skolen. Av dem som har prøvd narkotika, oppgir hele 22 pst. at kjøpet har blitt foretatt på skolen, mens 15 pst. har kjøpt utenfor eller i nærheten av skolens areal. Størst salg er det rett utenfor skolegården, men salget foregår også i stor grad i gangene og på toalettene. Disse tallene bør være en tankevekker for oss alle, og det er vel ikke uten grunn at komiteen er enstemmig når det gjelder forslagene. Vi har, og skal ha, nulltoleranse for bruk av narkotika i skolene. Skolene våre skal være en narkotikafri sone. Vi skal kunne sende barna våre på skolen, uten å måtte frykte at de kan bli dratt inn i et kriminelt miljø.

Når det gjelder punkt II i komiteens forslag til vedtak, er dette forslaget noe vi i Fremskrittspartiet har hatt fokus på en rekke ganger. På generelt grunnlag mener vi at det må tilføres langt flere ressurser til opplæring av hunder til bruk for politi og også tollvesen. Også innenfor kriminalomsorgen ser vi et stort behov for narkotikahunder til bruk i bekjempelsen av narkotika innenfor murene. Vi i Fremskrittspartiet har fremmet forslag om mer penger til politi på generelt grunnlag og ser med bekymring på muligheten for å få flere hunder inn i tjeneste, hvis det betyr at ressursene til dette må tas innenfor eksisterende ramme. Hvis så er tilfellet, vil jo disse vedtakene kun bli et spill for galleriet. Vi støtter Böhlers forslag, forslaget som ble fremmet fra talerstolen.

André Oktay Dahl (H) [11:51:33]: Høyre og resten av Stortinget er enige om at vi ønsker narkotikafrie skoler, og det synes jeg den brede enigheten om dette forslaget viser at vi er.

Foreldre opplever at barn og ungdom ser det stikk motsatte av det vi ønsker. For å bekjempe misbruk av narkotika blant ungdom må vi bruke et bredt spekter av virkemidler. Veldig mange mennesker flykter til Norge, men veldig mange ungdommer bruker narkotika for å flykte – i alle fall psykisk – vekk fra det samme landet som mange ønsker seg til. Da kan vi stille oss spørsmålet: Hva er grunnen til at så mange unge mennesker velger å fylle livet sitt med narkotika og rus for ikke å forholde seg til den verden de er en del av? Godt SLT-samarbeid, skole med mindre frafall, bedre psykisk hjelp til ungdom som sliter med psykisk problemer, spiseforstyrrelser og overgrep, er også en del av dette bildet. Derfor kommer Høyre til å støtte Venstres forslag nr. 2, om helsesøstre. I Akershus fylkeskommune har man fått etablert en ordning med helsesøstre ved hver eneste videregående skole. Det er et eksempel på et godt tiltak som kan bygge trygghet hos enkelte ungdommer som trenger større trygghet for å kunne si nei til rusmidler.

Forslaget i dag er intet sesam, sesam, men det er en liten, men viktig brikke sammen med alt det andre. En del motforestillinger har kommet mot den enstemmige innstillingen fra justiskomiteen. Noen har vært gode, andre har ikke vært fullt så gode. Hele tiden har jeg opplevd at justiskomiteens motiv er at man ønsker å sikre en ensartet praksis over hele landet. For det er flere fylker og politidistrikt som har snust, for å si det sånn, på akkurat det samme, men som er usikre på hvor grensene går for hva de kan gjøre når det gjelder bruk av narkotikahund i skolen. Derfor er Høyre, i likhet med resten av komiteen, opptatt av at dette skjer på en riktig og betryggende måte, og at man ikke opplever de enkeltepisode, som bl.a. Elevorganisasjonen har påpekt, har skjedd tidligere. Vi må sørge for at tiltaket videreføres, og at man ikke får flere eksempler av den typen.

I den offentlige debatt har det virket som om dette er noe helt nytt, og at vi nærmest skal innføre politistattendenser. Det er det stikk motsatte – dette er et rent forebyggende tiltak, som bl.a. representanten Böhler var inne på. Begrep som «razzia» og «ransaking» osv., som er

blitt brukt, er jo ikke dekkende, men det skaper selvfølgelig overskrifter, og det skaper et fortegnet bilde av hva justiskomiteen faktisk ønsker seg.

Forslaget fra representanten Bøhler, som ble fremmet fra talerstolen, vil Høyre støtte, da det presiserer hele intensjonen og hele formålet med innstillingen og forslaget som Høyre i sin tid fremmet, og som det er bred enighet om.

Jeg synes avslutningsvis det er grunn til å minne om at selv om det i den offentlige debatt har vært gitt inntrykk av at veldig mange synes dette er helt forferdelige tiltak, som alle er imot, tror jeg det er et veldig stort flertall av norske foreldre, et stort flertall blant norsk skoleledelse, en lang rekke elevombud – alle elevombudene er ikke enige, men flere av elevombudene ønsker dette i sine respektive fylkeskommuner – og en god del elever som ikke ønsker at skolen skal være et friområde for bruk eller omsetning av narkotika. Så Høyre støtter Venstres forslag nr. 2, representanten Bøhlers forslag fremført fra talerstolen og innstillingen, og håper på at vi kan få videreført en liten, men viktig brikke i det forebyggende narkotikaarbeidet blant ungdom i norsk skole.

Akhtar Chaudhry (SV) [11:55:46]: I denne saken vil jeg si fire ting.

For det første må vi som samfunn være opptatt av at norsk ungdom ikke blir rekruttert inn i det vi kan kalle et helvetes liv for den enkelte og for hans eller hennes nære familie, med de konsekvensene det medfører for samfunnet. Derfor må vi bekjempe innføring og omsetning av narkotika i Norge.

Samtidig må vi bidra til at fattige mennesker i de land hvor narkotiske stoffer, opiater, blir dyrket, får hjelp til å dyrke noe annet, positivt, i stedet for opiater.

For det andre må samfunnet gjøre det det kan når det gjelder holdningsbyggende arbeid. Her må vi voksne gå foran som gode eksempler for den oppvoksende slekt.

For det tredje: I bekjempelse av narkotika, slik som i alle andre saker, må enkeltindividets integritet, personvern og rettssikkerhet ivaretas, i tråd med våre rettsstatlige prinsipper. Det betyr at politiet må være ekstremt nøye med hvordan de gjør sitt forebyggende arbeid.

For det fjerde: Elevene er, og skal være, politiets fremste allierte her. For å få elever med som sine alliansepartnere må de behandles som alliansepartnere og ikke mistenkte eller kriminelle i utgangspunktet. Dette kan gjøres ved at elevene gis større medvirkning i denne saken.

Vi i SV mener derfor at Venstres forslag nr. 1 er et godt forslag, og det vil få SVs støtte.

Videre mener SV at skolen, i samråd med det lokale elevrådet, bør ha avgjørende innflytelse på hvorvidt politiet skal komme, hvordan søket skal gjennomføres, og hvor søket skal gjennomføres.

Til slutt må jeg innrømme at vi i denne saken burde ha konsultert både Kunnskapsdepartementet og utdanningskomiteen her på huset. Det er en glipp i denne saken. Derfor er jeg ikke sikker på om siste ord i denne saken er sagt.

Presidenten: Bare for ordens skyld: Ønsker representanten Akhtar Chaudhry å gi sin støtte til Venstres forslag nr. 1 eller 2?

Akhtar Chaudhry (SV) [11:58:31]: Forslag nr. 1.

Presidenten: Da er det notert.

Jenny Klinge (Sp) [11:58:48]: Altfor mange unge blir lokka, freista og lurte til å prøve narkotika. Dessverre er det for somme starten på eit mangeårig eller livslangt rusmisbruk som øydelegg helsa og livskvaliteten deira. Somme klarer aldri å bli friske frå rushavhengigheita og kjem seg ikkje ut i arbeid. Dette er ein tragedie for dei sjølv, men også for deira næraste.

Kampen mot rusmisbruk er tung. Derfor er det så viktig å prøve å forebyggje at unge får problem. Det kan gjerast på mange frontar. Politiets arbeid retta mot skulane er eit døme på noko som faktisk verkar. Det er skremmande mange som får kjøpt narkotika på eller nær skulane, som representanten Michaelsen var inne på.

I representantframlegget frå Høgre legg ein til grunn ønsket om å sikre at politiet kan gjennomføre forebyggjande tiltak med narkohundar også på skulane. Dette er mogleg allereie i dag og blir gjennomført i tråd med retningslinjer frå Riksadvokaten. Det er viktig å påpeike at slik forebyggjande verksemd med bruk av narkohundar på skular må følgje klare og fornuftige retningslinjer som varetek omsynet til elevane og personvernet deira. Det er derfor bra at det er utarbeidd klare retningslinjer. Det er her eg meiner at ein i alle fall kan lure på kor mange tilleggforslag ein treng å vedta, når det er godt presisert i teksten frå komiteen – og også i framlegget teke opp av Arbeidarpartiet.

Den forebyggjande innsatsen med bruk av narkohundar har vorte til gjennom eit samarbeid mellom politiet og skulane, der også foreldre og elevråd har medverka. Det er viktig å skilje mellom denne forebyggjande ordninga og etterforsking. Det siste skjer ved ein grunngeven mistanke om narkokriminalitet, der t.d. narkorazziaer kan gjennomførast.

Ein samla komité er einig i at dette forebyggjande tiltaket er eitt av mange tiltak som kan gje god effekt – og både saksordføraren og andre talarar har gjort god greie for det, derfor skal eg avslutte no.

Sigvald Oppebøen Hansen hadde her teke over presidentplassen.

Marion Gunstveit Bojanowski (KrF) [12:01:06]: «Barn og unge skal ha mulighet til å vokse opp i narkotikafrie miljøer. Skoler skal være narkotikafrie soner.»

Jeg har innledningsvis valgt å sitere ordrett fra representantforslaget, for dette er svært viktige mål å ha som bakgrunn når vi debatterer saken vi her har til behandling – narkotikahunder i skolen som ett av virkemidlene for å oppnå disse målene.

Er så narkotikahunder det rette virkemidlet? Kristelig Folkeparti mener ja – brukt på rett måte kan det være et godt og effektivt virkemiddel, men enda viktigere er relasjonen mellom politiet og ungdommen.

Kristelig Folkeparti mener at god forebygging er virkemiddel nr. 1, at politiet er konstruktivt til stede i ungdoms-

miljøene, er kjent med utviklingen og aktuelle trender, og det at ungdommen opplever politiet som positive bidragsytere for gode og sunne ungdomsmiljøer, er vesentlig. Ikke minst må ungdommen få forståelsen av og oppleve at politiet er der for å beskytte – ikke true.

Kristelig Folkeparti stiller seg dermed bak det forslaget som representanten Bøhler har satt fram. Vi ser og opplever at det godt speiler vår holdning og vårt ønske om god informasjon og forebygging. Vi har ikke noen representant i komiteen, og det ble stilt spørsmål ved om vi stiller oss bak, og Kristelig Folkeparti ønsker å signalisere det her.

Kristelig Folkeparti har merket seg innspillene fra Elevorganisasjonen, og vi har også merket oss støtten fra Foreldreutvalget. Innspillene er viktige å ta med seg i prosessen videre, ikke minst ved implementeringen av ordningen.

Vi ønsker og respekterer at skolen er ungdommens arbeidsplass. Der skal de oppleve at de er trygge, og at de får gjøre sin jobb uten unødige forstyrrelser og unødig inngripen fra myndighetspersoner utenfra. Vi mener allikevel at uventede skolebesøk vil være nødvendig for å jobbe mot målet om narkotikafrie skoler. Det er derfor viktig at det er gode verktøy for hvordan politiet skal opptre ved besøk på skolene, slik som f.eks. veilederen «Narkotikahund på skoler» viser. Ikke minst er dette viktig når politiet har med narkotikahunder – det er en situasjon som kan virke truende og invaderende i den enkelte privatliv. Vi skal være trygge på at politiet går fram med klokskap og varsomhet. Ingen – ei heller barn og unge – skal behandles som mistenkte under slike tilfeldige undersøkelser.

Jeg har til slutt lyst til å utfordre statsråden på om hun allerede her i dag kan si noe om hvordan hun ser for seg implementeringen av de vedtak vi i dag fatter.

Borghild Tenden (V) [12:03:46]: Bruk av narkotika er ødeleggende for den enkelte, og det er et mål at skolen skal være absolutt narkotikafri. Skolen skal være en læringsarena, og rusmidler hører ikke til på skolen. Det er vi enige om.

I likhet med en samlet komité er Venstre opptatt av en effektiv forbygging både når det gjelder bruk og omsetning av narkotika på skolen. Derfor er det viktig at innsatsen mot narkotika er målrettet, og at den skjer på et tidlig tidspunkt.

Venstre har to forslag som er omdelt i salen i dag. Vi kommer til å votere over forslagene i innstillingen dersom våre forslag får gjennomslag. Jeg er glad for SVs entydige støtte så langt.

For å være ærlig er jeg noe usikker på hva som menes med «å gjennomføre forebyggende tiltak med bruk av narkotikahund, herunder på skoler». Jeg håper ikke komiteen har ment at det skal gjennomføres ransaking på skoler i straffeprosesslovens forstand. Prinsipielt mener vi at forebyggende tiltak må rammes langt bedre inn. Derfor er jeg også glad for at noen partier her – Høyre tror jeg i alle fall – støtter vårt forslag om forebygging.

Forslaget, slik det lyder nå, mener vi er svært problematisk. Venstre har derfor lagt fram et forslag i dag om at det må innhentes skriftlig samtykke fra elever før det gjennomføres personverninngripende narkotikaaksjoner ved

skolene. Det håper jeg at vi får gjennomslag for – til slutt – her i dag. Jeg tror de fleste mener at det er en selvfølge på en arbeidsplass. Jeg tror faktisk at svært få synes det er helt greit at man på sin arbeidsplass – helt vilkårlig – kan slippe inn narkotikahunder uanmeldt uten skriftlig samtykke. Jeg mener også at det betyr at barn skal få skriftlig samtykke fra sine foreldre. Det er en viktig forutsetning for Venstre. Jeg forstår ikke hvorfor komiteen i denne saken mener at elever skal ha svakere rettsvern enn folk for øvrig, slik vi oppfatter innstillingen, både rent prinsipielt og i praksis. Jeg håper at med våre forslag kan barnas rettssikkerhet styrkes og forbedres.

Venstre ønsker ikke at krenkende aksjonsformer skal benyttes i skolen, og vi mener heller ikke at det er særlig effektivt. Dersom det fører til at elever med rusproblemer slutter på skolen, og det ser vi er resultatet ved noen skoler, har vi oppnådd svært lite – eller ingenting. I stedet mener vi at det må satses på sosialfaglige virkemidler. Derfor foreslår vi nok en gang en opptrappingsplan for helsesøstertjenesten. Venstrefolk pleier å si at vi må bekjempe rusavhengighet – ikke rusavhengige. Jeg synes det passer godt i denne debatten. Elever med rusproblemer må hjelpes og ses – ikke skremmes.

Jeg tar opp Venstre forslag som er omdelt i salen.

Presidenten: Representanten Borghild Tenden har teke opp dei forslaga ho refererte til.

Statsråd Grete Faremo [12:07:06]: Regjeringen fører en restriktiv narkotikapolitikk. Det er viktig at barn og unge får mulighet til å vokse opp i narkotikafrie miljøer. Det gjelder også skolene. Vi må legge opp til en bred, forebyggende innsats for å hindre at unge prøver narkotiske stoffer. Derfor må vi legge til rette for tiltak for dem som kan stå i fare for å utvikle et narkotikamisbruk.

Komiteen understreker at det er et felles samfunnsansvar å gjøre alt for at skolen skal være en rusfri arena. I en slik sammenheng er det behov for både god kunnskap og holdningsskapende arbeid. Jeg er, som justiskomiteen, opptatt av at man får til et godt samspill mellom politiet, kommunale myndigheter, foreldre, frivillige og ikke minst elevene selv. Politiets samarbeid med andre aktører, herunder skolen, er viktig for å sikre mest mulig treffsikre og koordinerte tiltak. Politiet må, i likhet med andre aktører på dette feltet, arbeide kunnskapsstyrt. Dette er særlig viktig i arbeidet med barn og unge.

Kristelig Folkeparti etterspør hvordan vi vil gjennomføre vedtaket. Til det kan jeg si at det i de senere årene har blitt arbeidet stadig mer systematisk for å etablere arenaer for samarbeid og gjensidig styrking av kunnskap om forebyggende virksomhet. I mange kommuner er det etablert samarbeid gjennom ordningen Samordning av lokale kriminalitetsforebyggende tiltak, såkalt SLT, rettet spesielt mot barn og unge. I tillegg har mer enn 300 kommuner opprettet politiråd for å styrke det tverretatlige samarbeidet på lokalt nivå. Vi må øke elevenes bevissthet om konsekvenser ved bruk og besittelse av narkotika, om faren for avhengighet og helseskadene som bruk av narkotika medfører, samt medvirke til at den enkelte elev tar et stand-

punkt mot narkotika. Hos unge som har prøvd narkotiske stoffer, er det viktig å bidra til bevisstgjøring og atferdsendring. Politiet bruker i denne sammenheng bekymrings-samtalen aktivt, gjerne med oppfølging overfor foreldrene.

Oslo politidistrikt har fulgt opp arbeidet ved å innhente tilbakemeldinger fra skolene om hvordan bruken av narkotikahunder har virket. Tilbakemeldingene fra både skoleledelse, lærere og elever er positive. Bruk av narkotikahund i skolen kan være et egnet virkemiddel når det benyttes som ledd i en større forebyggende og holdningsskapende strategi.

Jeg vil understreke det selvfølgelig: Rettssikkerhetsgarantiene gjelder også for barn og unge. Det betyr at det går et tydelig skille mellom på den ene siden politiets tilstedeværelse på skoler som ledd i deres forebyggende og holdningsskapende virksomhet og på den andre siden ransaking. Dersom det foreligger mistanke mot enkelte elever, og politiets siktemål er å klarlegge om straffbare handlinger er begått, vil undersøkelse med bruk av politihund være en ransaking i straffeprosesslovens forstand. Kravene for ransaking må være til stede; politiet må ha hjemmel for slik undersøkelse, og det må foreligge en beslutning om ransaking.

Dersom politi- og politihundundersøkelse skjer som ledd i en forebyggende aksjon, må elevene samtykke til å bli undersøkt, slik det også framgår av Riksadvokatens retningslinjer. Samtykket må være fritt og informert. Det innebærer at politiet skal klargjøre at det dreier seg om en forebyggende aksjon der det ikke foreligger konkret mistanke. Aksjonen må gjennomføres på en måte som understøtter dette – den må legges opp slik at elevene reelt kan velge om de vil delta. Politiet bør presisere at det å ikke ville delta i aksjonen ikke får negative konsekvenser, verken i form av fravær eller ved at det skaper mistanke om straffbare forhold.

Venstre foreslår at samtykket må være skriftlig. Vi har hatt eksempler i praksis som viser at det kunne vært høyere bevissthet om skillet mellom forebygging og ransaking. Jeg mener det er et godt forslag, som underbygger den enkelte elevs rettssikkerhet. Det er frivillig å delta i politiets forebyggende aksjoner. Denne frivilligheten og fraværet av negative konsekvenser for dem som velger ikke å delta, vil, slik jeg ser det, tydeliggjøres gjennom et krav om skriftlig samtykke. Slik tydeliggjøres altså også skillet mellom ransaking basert på konkret mistanke og forebyggende aksjoner.

Jeg har også notert meg justiskomiteens tilråding om å etablere flere narkotikahunder til bruk for politiet. Det er politimesterens styringsrett å vurdere ressursfordelingen internt i sitt politidistrikt, og også hvor meget som skal gå til forebyggende virksomhet. Det gjelder også politidistriktenes behov for narkotikahundekvipasjer.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

André Oktay Dahl (H) [12:12:08]: I løpet av behandlingen av dette forslaget har det vært fremført en lang rekke juridiske motforestillinger med vekslende styrke – noen veldig høylytte. Det har vært påstander om at

forslaget er et brudd med EMK, det er et brudd med Barnekonvensjonen, det er mangel på personvern, og det er både razzia og ransaking.

Kan statsråden, i tillegg til det hun sa, garantere for at forslagene – slik de blir vedtatt i dag, og vil bli gjennomført – er klart innenfor rammene av både de konvensjonene som er nevnt, og de andre rettslige rammene som er nevnt, slik at man kan si at frykten som en del har, er totalt ubegrunnet?

Statsråd Grete Faremo [12:12:54]: Jeg tror det er en viktig debatt om et viktig tema vi har i Stortinget i dag. Å forebygge mot narkotikabruk og -misbruk er viktig. Det er også sentralt i det arbeidet som politiet gjør sammen med kommunene og skolene, å sikre at det er gode rammer rundt dette. Det er noe av bakgrunnen for at Riksadvokaten har vært så tydelig og detaljert i sine retningslinjer om hvordan disse aksjonene skal gjennomføres. Å sikre at elevene vet hva som skal foregå, og at de også skal samtykke til å være med i denne type holdningsskapende og forebyggende aksjoner, er viktig. Jeg mener at vi med dette nå har gode rammer, og vi vil ytterligere forsterke dem gjennom også å kreve at samtykket gjøres skriftlig.

Presidenten: Replikkordskiftet er slutt.

Dei talarane som heretter får ordet, har ei taletid på inntil 3 minutt.

Thomas Breen (A) [12:14:07]: Mye går bra når det gjelder forebyggende arbeid for å bekjempe narkotikamisbruk og -kriminalitet. For eksempel viser SIRUS' årlige ungdomsundersøkelse at det er omtrent en halvering av ungdommer som prøver narkotika for første gang fra 2000 til nå, så mye går riktig vei.

Grunnen til at jeg tar ordet i denne saken, er at det er en del uklarheter etter at komiteen avga sin innstilling, som har kommet opp i dagen. Jeg mener at jusen som ligger i bunnen her, egentlig ikke så veldig uklar – det er mer et spørsmål om praktiseringen av forståelsen av den. Jeg mener at fra midt på 1990-tallet og fram til i dag har det vært for mange eksempler hvor politiet har gått over grensen i forhold til hva som er hjemmelsgrunnlaget.

Jeg mener også at straffeprosessloven § 195 er ganske klar med hensyn til hva som må ligge i bunnen for å kunne reise straffesak mot enkeltpersoner. Den ivaretar også intensjonene i EMKs artikkel 8. Jusen er i utgangspunktet ganske tydelig. Problemet har vært praktiseringen ved enkelttilfeller.

Jeg mener man må ta på alvor og klargjøre poengene når f.eks. elevorganisasjonene er i tvil om hva man egentlig mener i denne saken. Grunnen til at de kan være det, er selvfølgelig at man gjennom historien har opplevd overtramp fra politiets side. Jeg skal ikke gå mye inn i enkelt-sakene. Men det som er et viktig poeng, er at når man går til en skole i det øyemed å forebygge, skal man gjøre nettopp det – man skal forebygge. Om man gjør det med narkotikahund eller ikke, har jeg ikke noen sterke formeninger om. Det som er poenget, er: Hvis man bruker hund og hunden f.eks. markerer på en tilfeldig sekk, sier altså straf-

feeprosessloven § 195 at det ikke er anledning til å reise sak på grunn av det, fordi intensjonen i utgangspunktet ikke gjaldt begrunnet mistanke, men forebyggende arbeid. Jeg vil si dette tydelig fra denne talerstolen, for det er nettopp dette som har vært problemet med noen av de overtrapene som har skjedd gjennom historien fra politiets side. Det er viktig at dette presiseres under denne behandlingen. Derfor sier jeg det.

Så er det også slik at det i I i forslaget ikke kan ligge den føring at man i alle landets fylker skal gjøre forebyggende arbeid med narkotikahund. Jeg tror det i mange sammenhenger og i mange fylker – kanskje i litt mer grisgrendte deler av landet – kan være mye mer vettug bruk av en narkotikahund enn å bruke den i skoler. Den kan brukes mye mer målrettet. Dette har Stortinget enstemmig innstilt på før, bl.a. i forbindelse med politirollemeldingen, hvor et samlet storting fastslo at politiets arbeid skal være problemorientert, POP. Det må ikke bli slik at det er et krav – selv om vi vedtar dette – at alle politidistriktene skal jobbe på samme måte som det politiet gjør i Osloskolen. Så er også det sagt tydelig.

Michael Tetzschner (H) [12:17:24]: I arbeidet mot narkotika må det gå en ansvarslinje fra hjem til skole til politi, hvor politiet er det siste vi griper til, og ikke det første.

Jeg tror alle ansvarlige foreldre ønsker at deres barn blir skjermet mot tilbud om narkotika. Det er et selvsagt krav og en forventning om at skolen skal være et narkotikafritt område.

Jeg synes det er et meget betimelig initiativ som er tatt av forslagsstillerne, også med utgangspunkt i hva jeg selv er blitt gjort oppmerksom på i forbindelse med narkotika-problemer for noen år siden knyttet til Majorstuen skole. Jeg tror også det kan være grunn til å minne enkelte som vektlegger rettssikkerhet – hvilket er et meget fortjenstfullt standpunkt – om at forslagsstillerne ikke har hatt ambisjoner om å endre verken straffeprosessloven eller politiinstruksen. Men det området der man rent konkret ser at man kan forbedre innsatsen, i tillegg til å ansvarliggjøre skolene, er det å styrke at skolene setter rammer for hvem som er på innsiden – hvem som hører til der – og hvem som er på utsiden, og som ikke skal inn og bruke skolegårdene som markeds plass for omsetning av narkotika. I den forbindelse kan det å introdusere narkotikahunder være en stor hjelp. Da vil man også kunne oppnå en forebyggende effekt, ved f.eks. varslede inngangskontroller, men selvfølgelig ikke en overraskende razzia – hvis man da ikke har skjellig grunn til mistanke. Her er det viktig å vise til at det er etterforskningsprinsippet som skal gjelde. Også for elevene skal det gjelde det vi ellers i samfunnet kaller en uskyldspresumpsjon: Hvis vi ikke har noen spesielle holdpunkter for å tro at folk har gjort noe galt eller noe ulovlig, skal de gå for å være lovlige mennesker. Dette skal i særlig grad gjelde våre unge.

Det jeg også er opptatt av, er at disse hundene i tillegg kan brukes uvarslet i skolens nærområde, rettet mot personer som man har grunnlag for å anta pusher stoff på elevene.

Så vil jeg henlede oppmerksomheten på noe annet, som har god indre sammenheng med det som har vært fremhevet av talerne i dag. Det er den de facto liberaliseringen som justisministerens forgjenger foretok, ved at man ikke lenger påtaler brukere som blir tatt med såkalte brukerdoser. Og ikke nok med det, man påtaler det heller ikke hvis det er kvanta utover eget forbruk – som da brukes til videre salg for å finansiere eget forbruk. Jeg må altså legge til grunn at det er en liberalisering i den andre enden av systemet, som jeg ikke har sett at den nåværende statsråden har tatt til orde for å endre – dessverre.

Anders B. Werp (H) [12:20:46]: Det er svært gledelig at en samlet justiskomite samlar seg om disse viktige forslagene, og at de også får en bred politisk tilslutning her i Stortinget senere i dag. Dette dreier seg om å skape holdninger og å forebygge misbruk av narkotika.

Det er mange aktører som her må på banen. Dette er ett av flere tiltak fra Høyres side som vi mener er viktige for både å skape de rette holdningene og å forebygge misbruket. Kommune, politi, den enkelte skole og, ikke minst, selvfølgelig den enkelte elev, den enkelte person, med familie – alle må bidra, og alle må få muligheten til å bidra. Sett i denne sammenheng er dette forslaget fra Høyres side et ledd i en lang kjede.

Jeg er også glad for statsrådens tydelige klargjøring av det formelle grunnlaget. Jeg hører i debatten at det er mange som ønsker å sette store spørsmålstegn ved nettopp det. Statsrådets svar – statsrådets innlegg – var særdeles klargjørende i så måte. Denne debatten må være basert på fakta – ikke på antakelser og følelser i større eller mindre grad.

Til representanten Breen, som tok opp I i forslaget: Dette er fra Høyres side ikke ment som en instruks. Tvert imot, det er fra vår side ment å adressere nettopp det representanten Breen selv var veldig opptatt av, at vi påpeker at regelverket er riktig på plass, og at praktiseringen av det er i tråd med forutsetningene. Det er det som er poenget fra Høyres side.

Med dette forslaget, med behandlingen i dag, og med alle de andre forebyggende tiltakene er vi opptatt av at vi gir et tydelig signal om at skolene ikke på noen som helst slags måte er akseptert som et sted, åsted, for oppbevaring, salg eller bruk av narkotika. Det er vi glade for.

Marianne Aasen (A) [12:23:27]: Som leder av kirke-, utdannings- og forskningskomiteen finner jeg det naturlig å ta ordet i denne debatten, siden vi diskuterer politiets rolle i en skolehverdag – elevenes skolehverdag.

Det må ikke være tvil om at skole og narkotika ikke hører sammen, og at skole og rus heller ikke hører sammen. Det er svært viktig å forebygge rusmisbruk og rusbruk, både narkotika og andre rusmidler, i skolen, som utgjør en svært viktig del av alle barn og unges oppvekstvilkår og hverdag. Politiet har en viktig rolle her – selvfølgelig – men hovedoppgaven når det gjelder forebygging av rusmisbruk i skolen, ligger selvfølgelig på andre instanser. Det er skolens ledelse, kommunene og andre instanser i kommunene som må ta hovedansvaret for å sikre gode oppvekstmiljø gjennom gode fritidstilbud og aktivi-

teter som er av positiv karakter, og som kan fortrenge narkotika.

Dette forslaget handler om bruk av politihund og dens rolle i det forebyggende arbeid kontra dens rolle som etterforskningsvirkemiddel. Det er svært viktig at det er klare grenser mellom dette. Det er bra at Stortinget tar denne diskusjonen og har oppe denne saken, nettopp for å understreke det. Slik jeg ser det, må det ikke være tvil om følgende: Elevers rettssikkerhet skal være lik alle andres. Det skal ikke være særregler for skoler. Derfor er jeg svært glad for at justisminister Faremo har understreket dette på en slik tydelig måte, som hun nå har gjort.

Bruk av politibesøk med narkotikahund må dessuten skje i samtykke med skolen, med elevråd, med foreldre og med skoleeier, og det må skje i et nært samarbeid. Det holder ikke med informasjon, som enkelte har nevnt som et begrep, for informasjon kan være enveis. Det å informere om at man kommer, er ikke nok, det må et samtykke til. Årsaken til dette er at det er svært uheldig hvis det oppstår en konfrontasjonssituasjon, hvor det er stor konflikt rundt akkurat dette, som vi har sett enkelte steder. Da kan det fort bli et tilbakeslag når det gjelder å forebygge rus i skolen, i stedet for det motsatte.

Vi må sikre at alle gode krefter samarbeider tett om det, for det er heller ingen elever – eller svært, svært få elever – som ønsker en skolehverdag med rus og at det skal være narkotika der. Man finner ikke et elevråd som ønsker det. Men blir konfrontasjonen for sterk, kan det resultere i et uheldig klima mot å forebygge rus.

Dette er et tiltak som må brukes med varsomhet og med klokskap. Politimestrene må selvfølgelig også se på ressursbruken, om det er her det er klostest å sette inn politihunder eller narkotikahunder, men det må politimestrene bestemme.

Wenche Olsen (A) [12:26:46]: Alle er vi enige om at forebygging av bruk og omsetning av narkotika er viktig. Men jeg synes det er litt spesielt at man bare har sett fordelene ved den ordningen, og at man ikke har sett på noen av utfordringene rundt det. Jeg synes det er kjempefint at politiet har fokus på forebygging. Det er for så vidt også greit at man bruker hund, men da synes jeg man må ha fokus på fellesarealer og områdene rundt skolen, der hvor omsetningen skjer. Jeg er veldig glad for forslaget representanten Bøhler har satt fram, forslag nr. 3, men er litt usikker på om det er nok.

Det blir også sagt her at det er nok med de retningslinjene vi har i dag, og da blir jeg enda litt mer usikker, for vi vet at det i dag er sånn at man går inn i klasserommet, og hundene sniffer på eiendelene, ranslene osv., og markerer. Da hjelper det ikke at elevene i forkant har fått tilbud om å gå ut av klasserommet, for hvis du går ut av klasserommet, har du allerede gitt signal. Nå kan det hende at du går ut av klasserommet fordi du er redd for hund, men hva tenker alle de andre som sitter igjen inne i klasserommet? Det synes jeg er viktig at vi tar med oss. Jeg tenker også: Hva med dem som blir markert? Det kan jo rett og slett hende at det er barn av rusmisbrukende foreldre som har sittet i stua og røykt hasj dagen før man går på skolen, og det lukter hasj av klærne, og man blir markert.

Så sier man at man ikke skal rettsforfølge. Nei, det er flott, men hva skjer med de ungdommene som blir markert? Hva skjer med vennekretsen deres? Hva skjer når Per kommer hjem og forteller til mor at kompisen Knut ble markert av en politihund? Hva vil mor si da? Jeg tror de fleste mødrene da vil si at man kanskje skal la være å være så mye sammen med Knut. Det synes jeg er ting vi bør tenke gjennom før vi gjennomfører dette med at de får lov til å gå inn i klasserommene.

Så har jeg lyst til å kommentere at SVs representant beklaget at de andre komiteene ikke var involvert – det beklager jeg også. Jeg synes også det er ganske spesielt at når man nå jobber med en rusmelding i departementet, som skal komme til Stortinget, så velger man å gjøre vedtak når det gjelder en del av ruspolitikken, uten å ta det med og se på det i rusmeldingen.

Åse Michaelsen (FrP) [12:29:20]: Egentlig ville jeg bare ta ordet i forbindelse med en stemmeforklaring. Vi støtter også forslag nr. 2 fra Venstre som er omdelt i salen.

Representanten som hadde ordet før meg, var innom noen litt betenkelige betraktninger som sikkert de fleste av oss har gjort oss, og derfor har jeg funnet fram til hva Politijuristene sier, basert på den forsøksordningen som i dag er i Oslo skolen. Jeg siterer fra det som står her:

«Klasserommene som omfattes velges ut vilkårlig. Elevene får tydelig og gjentatt informasjon om at det er helt frivillig å delta.»

Og viktigst er:

«Politiet anser det ikke som mistenkelig at noen forlater klasserommet ...»

Her er det mange som har gjort et stykke arbeid nettopp for å forebygge, for å unngå at en skal få en eller annen form for stigmatisering. – Dette var bare som en liten oppklaring i forhold til justiskomiteens informasjon.

André Oktay Dahl (H) [12:30:43]: Jeg synes vi har hatt en veldig god debatt, for den viser at vi egentlig er enige om målet, og vi er nesten helt enige om virkemidlene. Jeg føler bare at det kanskje er litt usikkerhet om hva virkemidlene består i, og det er fortsatt blant enkelte litt usikkerhet om hjemmelsgrunnlag. Men det virker som om vi nærmer oss, at vi er enige om det også.

Så synes jeg det er viktig å si at jeg ikke tror de fleste norske elever har mistillit til politiet. Jeg tror de aller fleste har tillit til at politiet faktisk vil dem vel og opererer på vegne av samfunnet, ikke for å ta dem, men for å skape en tryggest mulig skolehverdag i samarbeid med skoleledelse, kommune og andre gode krefter. Jeg synes egentlig innlegget til representanten Aasen var ganske godt, fordi det er det dette handler om, hvordan vi skal sørge for at politiet sammen med alle gode hjelpere skal kunne skape en tryggest mulig skolehverdag for norske elever. Hvis man fjerner muligheten til å drive denne typen forebyggende virksomhet, vil resultatet bli at politiet må bruke de andre virkemidlene som man har for dette, ransaking og razzia. Det kan politiet i dag.

Det er ikke sånn at politiet mangler andre verktøy, men de ønsker å ha dette lavterskel, forebyggende tiltaket, sånn

at de slipper å bruke de mer hardhendte, kanskje også mer provoserende, virkemidlene, som de fullt ut har hjemmel til å bruke. Muligheten til å være i garderober, i det offentlige rom osv., har politiet veldig vid adgang til. Dette er en mulighet til å forebygge, og kanskje man trenger å bruke disse virkemidlene etter hvert slik at folk faktisk blir klar over at det kan komme narkotikahunder i klasserommet. Da er det kanskje færre som ønsker å ha med seg narkotika i klasserommet. Og ikke minst – de som har et rusproblem, har rett og slett noe å argumentere med overfor dem som presser dem til å bruke narkotika: Jeg kan ikke ha det med meg på skolen, fordi jeg risikerer at det blir markert i klasserommet – på samme måte som samtykkebasert rus-testing på en del videregående skoler brukes som argument av dem som har et rusproblem selv, for å kunne verne seg mot presset fra deler av rusmiljøet.

Jeg har lyst til å avslutte med å oppfordre Venstre til å titte en gang til på sitt forslag. Om man kan omformulere det noe, er Høyre villig til å se på det, sånn at vi til syvende og sist får et mest mulig enstemmig storting i en sak der vi, faktisk stort sett alle, så vidt jeg har fått med meg, er enige.

Marion Gunstveit Bojanowski (KrF) [12:33:39]: Det har vært utrolig flott å få lov til å være varamann her og være med på en så spennende, god og samlende debatt om forebygging. Det synes jeg har vært en fin opptur, må jeg innrømme.

Jeg vil også rette en takk til statsråden for svarene. Jeg opplever at vi er på banen og tolker dette veldig likt, og jeg er trygg på at dette vil ivaretas på en god måte.

Nå tegnet jeg meg før Venstre fikk tegnet seg – jeg opplevde at saken gikk mot en avslutning – for å gi en stemmeavklaring; jeg vil anbefale Kristelig Folkepartis gruppe å stemme for Venstres forslag, nr. 2. Men nå vil jeg gjerne avvente Venstres innlegg. Om det kommer en endring i forslag nr. 1, vil vi også eventuelt se på det. Foreløpig er mitt signal at Kristelig Folkepartis gruppe går inn for forslag nr. 2.

Borghild Tenden (V) [12:34:39]: For det først er jeg veldig glad for at flere har snakket positivt om Venstres forslag og støtter dem. Jeg er også veldig glad for statsrådens positive holdning til forslag nr. 1.

Så har jeg blitt oppfordret til å legge til et ord, og da vil forslaget lyde som følger:

«Stortinget ber regjeringen presisere overfor politiet at det må innhentes skriftlig samtykke fra elever før det gjennomføres eventuelle personverninnngripende narkotikaaksjoner ved skolene.»

Selvsagt gjør vi dette hvis vi kan få flertall for det. Det viktigste er at denne saken ender lykkelig for dem det gjelder.

Michael Tetzschner (H) [12:35:42]: Jeg la inn i mitt innlegg, i en sak hvor det ellers er mye som samler oss, en liten utfordring til justisministeren. Det gjelder det jeg mener vi kan påvise er en manglende sammenheng mellom det vi sier her, og at vi skal bred, forebyggende innsats

mot narkotika. Jeg mener, i all beskjedenhet, at allmennpreventive virkemidler, et effektivt straffehåndhevelses-system og politi som ikke bagatelliserer dette, er en del av det forebyggende.

Vi opplevde under denne justisministers forgjengers periode at man de facto avkriminaliserte en rekke tidligere kriminelle narkotikaforhold. Jeg nevnte dette med at det er lov å ha brukerdoser, hvis de ikke er for store. Det er det som ligger i ordet «brukerdose», visstnok. Det er til og med lov å la seg påtreffe med doser utover dette hvis det bare er til salg som skal finansiere eget forbruk. Det er altså en påtalepraksis som har utviklet seg på siden av loven, og uten at jeg er kjent med at Stortinget har vært inne og liberalisert dette.

Så min lille utfordring, som statsråden har overhørt så langt, må jeg kanskje adressere litt mer direkte og spørre statsråden om hun er bekvem med den påtalepraksis som man nå har lagt seg på, og som fikk utvikle seg under hennes forgjenger, Knut Storberget.

Jan Böhler (A) [12:37:34]: Jeg vil bare si at jeg er glad for den justeringen av forslaget til Venstre som representanten Tenden nevnte.

Jeg uttalte meg positivt til intensjonen i forslaget innledningsvis. Jeg leverte et forslag som også omhandlet det positive, nemlig å understreke at rettssikkerhet for elever skal være den samme som for alle andre, som jeg oppfatter har fått bred tilslutning her. For at det skal være bred enighet – forståelse for dette – på Stortinget hvis man har med ordet «eventuelle», foran ordet «personverninnngripende», vil vi også støtte forslaget. Da får man fram at vi ikke skal institusjonalisere at det skal være personverninnngripende, som ellers kunne bli en tolking slik forslaget var formulert. Vi legger til grunn at det ikke skal være slik, og at man ved eventuelle aksjoner av den typen må gjøre slik som forslaget beskriver.

Vi vil stemme for forslaget, med den tilføyselsen Venstre kom med.

Statsråd Grete Faremo [12:38:47]: Jeg ble utfordret av Høyre på om vi ønsker å liberalisere kampen mot narkotika.

Jeg er ikke kjent med at vi verken har lagt fram lov-forslag eller andre tiltak som gir signal om liberalisering. Kampen mot narkotika er svært viktig. Det å sikre ungdommen både rusfrie miljøer og gode holdninger er viktig, i tillegg til selvsagt å adressere kriminalitet knyttet til dette. Når det gjelder politiets og påtalemyndighetenes prioritering av den alvorligste kriminaliteten, og derfor også innsats mot bakmenn knyttet til narkotikahandel, tør det også være kjent.

Så er jeg opptatt av den forebyggende innsatsen som vi bl.a. har diskutert i dag, som det er viktig for oss å gjøre godt og også forsterke. Vi må også ha for øye både helsemessige, sosiale og andre utfordringer knyttet til rusbruk og rusmisbruk, som gjør det viktig for oss å adressere det i en annen ramme, kanskje også en bredere ramme enn bare det å se kriminaliteten; å hjelpe rusmisbrukere ut av sitt misbruk.

Presidenten: Representanten André Oktay Dahl har hatt ordet to ganger tidlegare og får ordet til ein kort merknad, avgrensa til 1 minutt.

André Oktay Dahl (H) [12:40:51]: Jeg velger å ikke gjenta representanten Tetzschners spørsmål. Det regner jeg med at han selv kan gjøre i andre debatter – og spørsmålet forblir ubesvart. Jeg skal bare komme med en kort stemmeforklaring.

Innenfor rammen av Riksadvokatens retningslinjer og statsrådets svar her i dag, ikke minst det som hele tiden har vært Høyres intensjoner, velger vi også å støtte det omarbeidede forslaget fra Venstre. Vi har til og med fått fullmakt fra Fremskrittspartiet til å si at Fremskrittspartiet også er med – og Kristelig Folkeparti. Det betyr at det blir en enstemmig innstilling innenfor de rammene som statsråden har angitt, bl.a. i replikk til undertegnede.

Det har vært en god debatt, og da blir saken enstemmig. Da tror jeg norske skoleelever kan gå en tryggere skolehverdag i møte.

Presidenten: Med det fekk representanten André Oktay Dahl siste ordet i denne saka.

Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 8.

Sak nr. 9 [12:42:08]

Innstilling fra justiskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Bård Hoksrud, Jan-Henrik Fredriksen, Ingebjørg Godskesen, Arne Sortevik, Oskar J. Grimstad og Åge Starheim om å opprette et nytt sårbarhetsutvalg (Innst. 228 S (2011–2012), jf. Dokument 8:45 S (2011–2012))

Presidenten: Etter ønske frå justiskomiteen vil presidenten foreslå at taletida blir avgrensa til 40 minutt og fordelt med inntil 5 minutt til kvart parti og inntil 5 minutt til medlem av regjeringa.

Vidare vil presidenten foreslå at det blir gitt høve til replikkordskifte på inntil tre replikkar med svar etter innlegg frå medlem av regjeringa innanfor den fordelte taletida.

Vidare blir det foreslått at dei som måtte teikne seg på talarlista utover den fordelte taletida, får ei taletid på inntil 3 minutt.

– Det er vedteke.

André Oktay Dahl (H) [12:43:09] (ordfører for saken): Nå ble det rene slalåmløypa, president – det har det også vært når det gjelder beredskap i Norge. Vi har hatt lange debatter i etterkant av 22. juli og etter diverse naturkatastrofer. Vi opplever et samfunn hvor klimaet blir villere og våtere. Vi opplever at vi blir utsatt for større og større trusler, ikke minst «cyber crime». Vi opplever at vi har en situasjon som er langt mer uoversiktlig enn på mange år.

Jeg tror vi alle er opptatt av at vi er nødt til å koordinere oss bedre. Det vi ser, er at vi er flinke til å organisere oss vertikalt, men ikke like gode horisontalt. Vi er flinke til å ta ordre ovenfra og ned, men å samarbeide sidelengs er vi

ikke like gode til. Jeg tror det er fornuftig at vi gjennomfører mye av det vi har sagt tidligere. Det er vel et lite innspill til diverse budsjettprosesser i dette huset, at vi kanskje kunne bruke like mye tid på kontrollaktiviteten. Et gjennomsnittlig budsjett bruker vi noen måneder på. En gjennomsnittlig kontrollsak bruker vi noen timer på. Jeg tror kanskje det kan være en god idé å tenke over at vi gjennomfører mer av det vi har sagt vi skal gjennomføre, før vi kommer med nye tiltak, nye planer.

Med det anbefaler jeg innstillingen fra komiteens flertall.

Tore Hagebakken (A) [12:44:46]: Om komiteens flertall, slik sakens ordfører har redegjort for, ikke mener det er behov for å oppnevne et nytt sårbarhetsutvalg etter mønster fra tilsvarende utvalg i 1999, synes vi sjølsagt det er bra – og jeg vil legge til – også naturlig med engasjement rundt samfunnets sårbarhet og beredskap fra forslagsstillerens side. Vi støtter at forslaget vedlegges protokollen, men som Høyre og saksordføreren påpekte flere ganger, er vi mer opptatt av handling enn av å få flere utredninger. Jeg mener absolutt også at vi er handlingsrettet i så måte. Vi i regjeringspartiene mener det er gjort mye de senere årene som oppfyller mye av det Sårbarhetsutvalget fra 1999 foreslo. I år kommer flere store saker i tur og orden til Stortinget som vil være sentrale for en ytterligere styrking av beredskapen og samfunnssikkerheten.

Representantforslaget fokuserer særlig på telekommunikasjon og strømmett, og det er jo veldig viktig. Dette har også naturlig nok høy prioritet hos Justis- og beredskapsdepartementet og underliggende etater, noe statsråden sikkert vil redegjøre nærmere for senere i debatten. I stortingsmeldinga om samfunnssikkerhet og beredskap som regjeringa vil presentere om ikke så lenge, er det åpenbart at telekommunikasjon og strømmett vil være viktige tema. Denne meldinga vil gi Stortinget et meget solid og oppdatert grunnlag for en bred og grundig behandling av beredskap og samfunnssikkerhet for å møte dagens og framtidens utfordringer. Senere i år vil regjeringa også legge fram sin politireform, resultatreformen, gjennom en stortingsmelding som også tar opp i seg nye erfaringer og et samfunn i rask forandring, der trusselbildet og kriminaliteten har endret seg vesentlig på relativt kort tid.

Vi skal ha høye ambisjoner for et trygt og trygget Norge. De grufulle hendelsene 22. juli samt erfaringer knyttet til utfordringer som naturen har gitt oss de siste årene, gjør det nødvendig å skjerpe innsatsen og systemene på flere områder. Ikke minst må vi sørge for en best mulig samordning av ressursene vi har, og må ha, inn i framtida. Innstillinga fra den særskilte komiteen etter 22. juli er et svært viktig grunnlag for utforminga av ulike tiltak og forbedringspunkter. At Justisdepartementet nå er omdøpt til Justis- og beredskapsdepartementet, er også en understreking av dette departementets forsterkede og enda tydeligere lederrolle nasjonalt på samfunnssikkerhetsområdet.

Jeg ser fram til et godt og konstruktivt samarbeid her i Stortinget om utforming av en best mulig nasjonal og lokal beredskap og sikring av våre felles interesser og verdier. Samfunnssikkerhet er krevende i vår tid, men her som

ellers blir det best om alle gode krefter går sammen. Jeg synes arbeidet i og innstillinga fra den særskilte komiteen etter 22. juli og også måten vi behandler denne saken på her i salen, lover godt i så måte.

Hans Frode Kielland Asmyhr (FrP) [12:48:49]: Den forrige taleren og flertallet i komiteen er opptatt av handling, og det er nettopp det forslagsstillerne ønsker å fokusere på med dette godt begrunnede forslaget.

Når man har gjort et grundig arbeid, som man gjorde gjennom Sårbarhetsutvalgets innstilling, som kom for omtrent ti år siden, kan det når det er gått en del tid, være på sin plass å gjennomgå materien på nytt. Det er fordi samfunnet i løpet av disse årene, og spesielt i vår tid, har endret seg betydelig på relativt kort tid. Det ser vi alle innenfor IKT-sektoren, hvor det er en løpende og rivende utvikling. Vi må bare erkjenne at vi som lever i dag, lever i et meget sårbart samfunn, og vi baserer i stor grad våre liv på en kritisk infrastruktur hvor forholdsvis små brudd kan medføre stor stans i samfunnets systemer og også sette samfunnssikkerheten i fare.

I forslaget er strømmettet, IKT, teletjenester og ikke minst betalingssystemer, som vi alle er så avhengige av, nevnt. Det er ikke mange dagene siden vi så hvordan dette skapte problemer. Beredskapssystemene våre, fly- og togtrafikk, kommunikasjon til nødetatene og kommunikasjon mellom disse er også nevnt. Forslagsstillerne peker i forslaget på en rekke hendelser de senere år der nettopp disse forholdene er blitt satt på prøve. Det er orkaner, det er vulkanutbruddet på Island, og det er brudd i strøm-, tele- og datanett. Dette har vi ganske mange ferske eksempler på som viser hvor sårbart samfunnet vårt er. Ikke minst viser terrorhandlingene i fjor sommer hvor avhengige vi er av at disse kommunikasjonssystemene fungerer på en optimal måte.

Så hevdes det her at regjeringen vil komme med mange forslag fremover. Det er veldig bra at regjeringen planlegger å fremme mange forslag til Stortinget, men, med respekt å melde, i de snart tre årene jeg har vært medlem av Stortingets justiskomité, er det opposisjonen som har holdt denne komiteen i arbeid, ikke regjeringen. Hvis det endrer seg, ønsker vi det velkommen.

Vårt poeng er imidlertid at det er gått lang tid siden forrige sårbarhetsutvalg, og det er derfor på tide å se på dette på nytt. Det kan ikke skade at det blir nedsatt et utvalg som får et mandat som er vel så aktuelt i dag som det var for over ti år siden, da dette arbeidet ble gjennomført sist.

Jeg tar opp det forslaget som Fremskrittspartiet har fremmet i innstillingen.

Presidenten: Representanten Hans Frode Kielland Asmyhr har teke opp det forslaget han refererte til.

Statsråd Grete Faremo [12:53:32]: Et av de mest sentrale forslagene til Sårbarhetsutvalget var en større samordning av samfunnets sikkerhets- og beredskapsfunksjoner, herunder å etablere et eget sikkerhetsdepartement. Slik etablering skjedde som kjent ikke, og ansvars-, nærhets- og likhetsprinsippet, som er de grunnleggende prin-

sipper for samfunnssikkerhetsarbeidet, gir også i dag den enkelte virksomhet et selvstendig beredskapsansvar.

Det overordnede ansvaret for å ta initiativ, fungere som pådriver samt være en koordinator og en kontrollør for samfunnssikkerheten er lagt til Justis- og beredskapsdepartementet gjennom samordningsrollen. Justisdepartementet har altså blitt tillagt en rekke av de funksjoner som etter Sårbarhetsutvalgets oppfatning burde tillegges et beredskapsdepartement. Å understøtte tiltak for en god helhet i samfunnssikkerhetsarbeidet er derfor en av de viktigste oppgavene jeg har som beredskapsminister.

Justisdepartementets sektoransvar for politi, brann- og elsikkerhet, farlige stoffer, sivilforsvar og hovedredningsentralene innebærer at hovedtyngden av samfunnets redningsressurser er samlet i ett departement, i tråd med Sårbarhetsutvalgets anbefaling. Sikkerhet og beredskap utgjør en stor del av Justisdepartementets beredskapsportefølje.

Samordning av redningstjeneste, storulykkeberedskap, brannvesen og sivilforsvar er gjennomført ved at regjeringen bl.a. har etablert Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap, som medførte et bredt beredskapsfaglig miljø med bl.a. ansvar for å ha en oversikt over sårbarhetsutfordringer i samfunnet, tverrsektorielle øvelser samt et oppfølgingsansvar for brann- og elsikkerhet og sivilforsvar. Videre er Nasjonal sikkerhetsmyndighet tillagt en faglig rapporteringslinje til Justisdepartementet for sivil side. Direktoratet for nødkommunikasjon ble etablert i 2007.

Den sentrale krisehåndteringen ble styrket ved presisering og klargjøring av ansvaret for krisestyring i lederdepartementet, styrket krisekoordinering gjennom opprettelsen av Regjeringens kriseråd og etablering av Krisestøtteenheten.

I forhold til nasjonale risiko-, trussel- og sårbarhetsvurderinger har regjeringen fastslått at det skal legges økt vekt på å tilrettelegge for slike. På denne bakgrunn har Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap utarbeidet Nasjonalt risikobilde som avgis årlig. Det såkalte NRB, Nasjonalt risikobilde, gir en mer systematisk overordnet oversikt over samfunnssikkerhetsutfordringene i Norge. NRB ble utarbeidet med deltakelse fra en rekke virksomheter og danner sammen med evalueringene etter større hendelser grunnlaget for tverrsektorielle øvelser. Samlet vil PSTs trusselvurdering, Nasjonal sikkerhetsmyndighets rapport om sikkerhetstilstanden, Etterretningstjenestens trusselvurderinger og direktoratets nasjonale risikobilde gi et godt bilde av hvilke utfordringer samfunnet står overfor.

I Innst. 228 S er det i mindretallets forslag rettet særlig oppmerksomhet mot telekommunikasjon og strømmettet. La meg i denne sammenheng vise til følgende:

Robusthet i kritisk infrastruktur er helt nødvendig for å opprettholde samfunnets kritiske funksjoner, som igjen dekker samfunnets grunnleggende behov og befolkningens trygghet. Direktoratet for sikkerhet og beredskap har på oppdrag fra Justisdepartementet og i samarbeid med Post- og teletilsynet gjennomført et prosjekt der viktige beredskapsaktørers sårbarhet overfor brudd og andre feil i de elektroniske kommunikasjonstjenestene er vurdert. Rapporten «Samfunnets sårbarhet overfor bortfall av elektronisk kommunikasjon» forelå 1. mars i år. Resultatene fra

dette arbeidet vil bli reflektert i meldingen om samfunns-sikkerhet som legges fram nå i vår.

Avslutningsvis vil jeg si at dette året er, og vil være, preget av et omfattende arbeid med å videreutvikle samfunns-sikkerhetsarbeidet. Vi følger opp spesialkomiteens innstilling, og meldingen om samfunnssikkerhet som legges fram for Stortinget nå i vår, vil presentere et høynet ambisjonsnivå for arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap. Videre vil stortingsmeldingen om resultatreformen for politio- og lensmannsetaten bli framlagt, der politiets oppgaver og organisering gjennomgås.

Avslutningsvis vil jeg også nevne at departementet har endret navn fra 1. januar i år, og dette uttrykker at departementet skal forsterke og tydeliggjøre rollen som samordningsdepartement for samfunnssikkerhet og beredskap. Vårt samordningsansvar vil også bli gitt et entydig og fullstendig formelt grunnlag i den nye samordningsresolusjonen som fastsettes i løpet av denne våren. I denne vil også utarbeidelse av overordnede mål og krav for sikkerhet og beredskap nedfelles.

Samlet sett mener jeg dette viser at de fleste av Sårbarhetsutvalgets forslag er gjennomført. Det er et høyt aktivitetsnivå når det gjelder å tilrettelegge for både gode rammebetingelser og praktisk gjennomføring av tiltak.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Bård Hoksrud (FrP) [12:59:00]: Det høres tilforlateglig, veldig flott og fint ut når jeg hører statsråden skryte av alt det man har gjort, og det man nå skal gjøre. Hele poenget med et sårbarhetsutvalg er å tenke langt fram. Det var det man skulle gjøre i 2001, se hva som kommer de neste årene, og hva som kommer en god del år fram i tid. 2011 har vel vist til fulle at vi ikke har tatt beredskap og sikkerhet på skikkelig alvor. Derfor synes jeg det er synd at statsråden på denne måten avviser totalt å være med på å se fremover, på hvordan vi skal sikre at vi har en god sikkerhet i den viktige infrastrukturen vår – innenfor både telekommunikasjon og annen type beredskap. Det er slik at en liten telelinje og hvordan været er, er det som avgjør om halvparten av norske telebrukere mister eller fortsatt har linjen sin.

Mener ikke statsråden at det er viktig å se fremover og sørge for at man er forberedt på det som kan komme i fremtiden, slik at vi er godt rustet til å møte utfordringene fremover?

Statsråd Grete Faremo [13:00:05]: Det var vel Storm P. som sa at det er vanskelig å spå, spesielt om framtiden. Jeg ser ikke bort fra at det kan være riktig å nedsette et sårbarhetsutvalg en gang i framtiden. Men vi må ha med oss at 2011 var et spesielt år, og at det i lys av terroranslagene er gjort omfattende egenevalueringer. Det er også gjort egen behandling i Stortinget, gjennom spesialkomiteen, av utfordringene vi står overfor, Bech Gjørvi-kommisjonens innstilling er i vente, og departementet har også jobbet med samfunnssikkerhetsmeldingen gjennom noe tid. Det er da jeg oppsummerer med at jeg ikke ser grunn for dette forslaget nå. Det er viktig å handle – jeg er glad for at det også

har vært understreket fra talerstolen – og vi jobber hver dag med å styrke beredskapen innenfor de ulike områdene.

Presidenten: Replikkordskiftet er over.

Dei talarane som heretter får ordet, har ei taletid på inntil 3 minutt.

Bård Hoksrud (FrP) [13:01:28]: Jeg synes det er bra at statsråden sier at det nå skjer masse i departementet. Selvfølgelig er det mye som skjer på bakgrunn av det som skjedde i 2011, på mange områder innenfor dette med samfunnets sikkerhet og beredskap.

Men jeg synes at det er litt greit å reflektere over at når det gjelder sikkerhet innenfor telekommunikasjon – vi så virkelig i 2011 hvor viktig det var å ha god telekommunikasjon – har altså regjeringen sørget for å redusere bevilgningene fra 2000 og fram til i dag, fra 37 mill. kr i 2000 til 26 mill. kr i 2011. Når vi vet at det har vært en viss prisstigning, en viss kostnadsøkning, betyr det at det reelle kuttet har vært langt, langt høyere.

Vi vet også at det er én liten kabel, som man har sett bilder av – Dagens Næringsliv har vist hvor sårbar man faktisk er – som avgjør om halvparten av telebrukerne har telefon eller ikke. Det er bare en kabel som skal kuttes av, så mister halvparten av Norges befolkning telekommunikasjonen sin. Det er alvorlig.

Jeg synes også det er synd at statsråden og det politiske flertallet fra alle de andre partiene ikke er med på dette, kanskje med unntak av Kristelig Folkeparti – jeg er litt usikker. Jeg ser ikke at Kristelig Folkeparti er til stede nå, det kan være flere grunner til det. Men jeg vet i hvert fall at lederen i transport- og kommunikasjonskomiteen, Knut Arild Hareide, i januar var ute og sa at man burde få på plass et nytt sårbarhetsutvalg. Til og med den forrige lederen av Sårbarhetsutvalget, Kåre Willoch, sier at det er på høy tid å få en ny gjennomgang for å se fremover.

Hele poenget er at det er kjempebra det som skjer nå med hensyn til sårbarhet og sikkerhet – det som blir gjort i departementet, som statsråden er opptatt av å følge opp, og som nå gjøres for å sikre sikkerheten og tryggheten til folk innenfor de viktige områdene. Hele poenget med sikkerhet og et sårbarhetsutvalg handler om å se langt fram. Hva kommer fremover, og hva er utfordringene våre fremover? Da man holdt på med dette i 2000 – og før det også, da sårbarhetsutvalget jobbet – tror jeg ingen så hvor mye folk bruker kommunikasjon, og hvor viktig kommunikasjon er i 2011–2012. Det viser hvorfor det er så utrolig viktig å få på plass et nytt sårbarhetsutvalg som tar dette på alvor, som ser langt fram i kula, for å sørge for at vi er godt rustet til å møte utfordringene på viktige samfunnsområder.

Jeg synes det er kjempebra det arbeidet som skjer nå. Men jeg synes det er trist at flertallet i denne sal på denne måten avviser en viktig jobb, som kan sikre framtiden fremover og sikre at vi har god beredskap mange år fremover i tid.

Tore Hagebakken (A) [13:04:38]: Sannsynligvis har representanten Hoksrud mer kabelkunnskap enn i hvert

fall jeg har, så jeg skal unngå å gå inn på detaljnivå og prøve å beskrive hva som er utfordringen i så måte.

Vi skal se langt fram, sier Bård Hoksrud. Ja, jeg er enig i at vi tidvis også skal se langt fram, men nå handler det om – i en verden i slik forandring og med slikt trusselbilde – å gjøre ting raskt. Vi har mye kunnskap fra før, og mye rundt det som var den tidas sårbarhetsutvalgs forslag, er aktuelt. Vi har fått, en del dyrekjøpt, ny erfaring nå. Nå synes jeg en skal smøre seg med tålmodighet i ca. en måned til, for da vil stortingsmeldinga foreligge, og da vil en se hva regjeringa legger opp til av konkrete forslag. Statsråden har sagt at det blir en stortingsmelding som skal høyne ambisjonsnivået for et tryggere Norge.

Jeg skal også legge til at vi avviser jo ikke forslaget – vi legger det ved protokollen. Statsråden har sagt at det på et seinere tidspunkt kan bli aktuelt – hvis en i tillegg til det som trengs av handling nå, skal trekke opp et bilde i et lengre perspektiv. Så den muligheten ligger der. Jeg vil minne om at det ikke er statsråden som har avvist dette. Det har regjeringspartiene her i stortingssalen gjort, sammen med den eventuelle regjeringsskaperen som Fremskrittspartiet ser for seg, Høyre – som heller ikke synes at det er tid for å bruke ressurser på dette akkurat nå.

Avvent den meldinga – det blir en god melding. Det føler jeg meg sikker på at meldinga om politireformen og vil bli. Det hører jo med til historien at vi som er på parti med statsråden, vet litt om hva som er under oppseiling her. Jeg tror til og med Bård Hoksrud vil se lysere på det hele når meldinga foreligger.

Bård Hoksrud (FrP) [13:07:06]: Til representanten Hagebakken: Jeg ser stort sett lyst på det meste i livet. Det er viktig, tror jeg.

Hele poenget med og bakgrunnen for Sårbarhetsutvalget – og det skal jeg også understreke her – er at det skjer utrolig mye positivt og bra på dette området, men jeg synes også det må kunne gå an å ha to tanker i hodet på én gang. Det går an å gjøre de akutte tiltakene på mange av de tingene vi nå har fått fram, og som det er viktig å ta tak i og gripe tak i umiddelbart, og som jeg også føler at statsråden og departementet og andre som jobber med sikkerhet, nå har tatt på alvor.

Men jeg synes også det er viktig å stoppe litt opp og tenke over at man for kort tid siden hadde stormen «Dagmar», og store deler av nødnettet på Østlandet, hvor stormen nesten gikk forbi og den nesten ikke var der, falt ut. Flere hundre basestasjoner på det nye nødnettet falt ned. Vi ser at batterikapasiteten for sikkerheten i telekommunikasjon er langt under det vi oppfatter som akseptabel. Én ting er at jernbanen stopper opp, eller at veien blir borte – det kan folk leve med en liten periode – men når man ikke kan kommunisere med hverandre igjen, da er det virkelig fare på ferde. Da er det slik at man ikke får tak i hjelp når man kanskje trenger hjelp aller mest. Når det gjelder vei eller jernbane, klarer man stort sett å finne andre løsninger, men kommunikasjon – det å kunne komme i kontakt med hverandre – er kanskje noe av det aller viktigste. Når man ikke får tak i hjelp, ikke får tak i mennesker som kan svare i den andre enden, ser man virkelig hvor hjelpeløs man

er, og hvor dårlig kommunikasjon man har. Telenettet var flere steder ute i mange, mange dager, og det hadde enorme konsekvenser for lokalsamfunn, spesielt på Vestlandet hvor det slo ordentlig hardt til.

Som sagt synes jeg også det er viktig å ha med seg at den tidligere lederen av Sårbarhetsutvalget, Kåre Willoch, mener at man nå burde sette ned et nytt sårbarhetsutvalg, for det har skjedd en enorm teknologisk utvikling på de ti-elleve-tolv årene siden utvalget la fram sin innstilling. Jeg har også lest NOU-ene og stortingsmeldingene som har kommet siden den gang, og mange steder står det at man er usikker på om man har klart å følge opp alle de tingene som lå i rapporten fra det forrige sårbarhetsutvalget. Det viser vel kanskje til fulle – og 2011 viste vel også til fulle – at vi ikke har en så god beredskap og sikkerhet som det vi tror vi har, i hvert fall trodde at vi hadde. Derfor viser dette at det er viktig å tenke langt fremover, samtidig som man gjør tiltak med én gang. Det er derfor jeg synes det er trist at Hagebakken, sammen med resten av flertallet i denne sal, stemmer ned forslaget. Han sier at om noe tid kan det godt hende at man kommer tilbake, og statsråden sier selv at det kan godt hende at vi faktisk vil få et nytt sårbarhetsutvalg. Men det må kanskje da komme fra regjeringen og ikke fra et annet politisk parti.

Statsråd Grete Faremo [13:10:19]: Vi deler alle den bekymringen som representanten Hoksrud gir uttrykk for knyttet til bortfall av strøm- og telekommunikasjonsnett i kjølvannet av flom og orkan. Derfor kan det være riktig å opplyse at et nøkkelord for samfunnssikkerhetsmeldingen vil være at vi går inn i gjensidige avhengigheter og tiltak for å redusere sårbarheten i kritisk infrastruktur.

DSB og Samferdselsdepartementet, gjennom Post- og teletilsynet, har jobbet godt sammen. Post- og teletilsynet er en viktig premissleverandør for DSB, som da har rapportert inn til departementet. DSB gjennomfører jo også annethvert år en kommuneundersøkelse, der ulike beredskapsrelevante temaer belyses. Det er ikke minst på grunnlag av funnene i slike undersøkelser viktig å gå gjennom om vi har tatt inn over oss hvor avhengige vi er blitt av kommunikasjonsløsninger – mobiltelefoner, Internett og annet – i forhold til hva vi var tidligere, og agere nå. Det er noe av bakgrunnen for at vi følger opp disse spørsmålene allerede nå i den kommende samfunnssikkerhetsmeldingen, og vi vil legge til rette for ytterligere tiltak i kjølvannet av denne. Vi følger derfor opp den utålmodigheten vi alle har, knyttet til å adressere disse utfordringene best og raskest mulig.

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 9.

Sak nr. 10 [13:12:28]

Interpellasjon frå representanten Tove-Lise Torve til justis- og beredskapsministeren:

*«I 2008 la regjeringen fram St.meld. nr. 37 for 2007–2008 Straff som virker – mindre kriminalitet – trygge-
re samfunn. Stortingsmeldingen pekte ut en retning i kri-*

minalomsorgen med hovedfokus på endringsarbeid, rehabilitering og tilbakeføring av de straffedømte til et liv uten kriminalitet etter endt soning. Meldingen ble meget godt mottatt, spesielt i kriminalomsorgen, men også i samfunnet for øvrig. Meldingen var også gjenstand for grundig politisk behandling i Stortinget.

Hvordan er meldingen fulgt opp og implementert i kriminalomsorgen og hos de aktuelle samarbeidspartene?»

Tove-Lise Torve (A) [13:13:46]: Regjeringen har i begge Soria Moria-erklæringene lagt rammene for en aktiv og helhetlig kriminalitetsbekjempelse. Vi er på vei mot målet om å forebygge bedre, reagere raskere, oppklare mer og rehabilitere bedre.

Kriminalomsorgen har en viktig plass i justispolitikken. Kriminalomsorgen gjennomfører straffen den straffedømte er idømt av domstolene. De fleste av oss har en mening om både straffenivå og hvordan straffen bør sones.

I et historisk perspektiv har utviklingen i straffegjennomføringen vært revolusjonerende – fra gapestokker og henrettelser på folkefulle torg til dagens moderne kriminalomsorg hvor selve straffen er frihetsberøvelsen, mens man samtidig bruker anledningen når straffen sones, til endringsarbeid og rehabilitering av den straffedømte til et liv uten kriminalitet.

Da jeg ble valgt inn i justiskomiteen for snart tre år siden, fattet jeg raskt interesse for kriminalomsorgen. Jeg nærmest slukte det jeg kunne komme over av litteratur, og jeg har brukt mye tid på å besøke kriminalomsorgen.

Jeg husker at den første boka jeg lånte på biblioteket her på Stortinget, var boka «Dette står jeg for» av Inger Louise Valle. Hun var statsråd for Arbeiderpartiet i perioden 1971–1980 og var i seks av disse årene justisminister. På mange måter kan vi si at hun var den moderne kriminalomsorgens mor og skal ha den politiske hovedæren for den kriminalomsorgen vi har i dag.

Jeg leste selvsagt også St.meld. nr. 37 for 2007–2008 Straff som virker – mindre kriminalitet – tryggere samfunn. Meldingen er et resultat av et imponerende arbeid, gjennomført av mange gode krefter. Spesielt lagt merke til var tidligere justisminister Knut Storbergets innsats og engasjement. Sluttresultatet som den rød-grønne regjeringen la fram, ble veldig godt mottatt, både faglig og politisk. Det sterke fokuset på endringsarbeid, rehabilitering og tilbakeføring skapte store forventninger til oppfølgingen av meldingen.

Det er nå godt og vel tre år siden stortingsmeldingen ble behandlet i Stortinget. Det er denne meldingen som er bakgrunnen for min interpellasjon i dag.

Jeg har som sagt brukt mye tid på å besøke kriminalomsorgen. Det jeg har sett og hørt, er rett og slett imponerende. De ansatte i kriminalomsorgen og deres samarbeidspartnere gjør en meget god jobb og fortjener veldig stor honnør.

I dag er det slik at de fleste fengsel har tilbud om utdanning, opplæring og diverse aktivitetstilbud, fengslene har helseavdelinger og tilbyr programvirksomhet som f.eks. sinnemestring – for å nevne noe.

Jeg har fått flere eksempler på hvor viktig det er med

innhold i soningen. En historie som gjorde sterkt inntrykk på meg, var en ungdom som hadde ramlet ut av videregående skole på grunn av rus. Rusen og lediggangen medførte sammen med mange andre uheldige omstendigheter at han begynte å begå kriminalitet. Han fikk flere smådommer, og til slutt resulterte det i en lengre fengselsstraff.

Denne unge mannen fikk gjennom dedikerte ansatte i fengselet troen på at han kunne komme seg ut av den kriminelle løpebanen. Mens han sonet, fikk han hjelp til sine rusproblem, gjorde seg ferdig med videregående utdanning og tok fagbrev i bilfaget. Og ikke nok med det, han fikk tilbud om jobb i det bilverkstedet han hadde praksis hos under frigangen.

Fast jobb medførte at han kunne skaffe seg egen bolig. Dermed ble utgangspunktet for denne unge mannen et helt annet enn om han kun hadde sittet i fengsel og skammet seg, uten tilbud om innhold i soningen. Faren for tilbakefall til det gamle rusmiljøet og den kriminelle løpebanen ble gjennom innholdet i soningen atskillig mindre.

Dessverre går det ikke like bra med alle. Men utsiktene med innhold i soningen er mye bedre enn uten. Den felles nordiske tilbakefallsstudien som ble gjennomført i 2010, som ble kalt RETUR, viste at Norge har lavest tilbakefall til ny kriminalitet to år etter endt soning, med 20 pst. tilbakefall. Jeg både håper og tror at den forholdsvis lave tilbakefallsprosenten som denne undersøkelsen viser, er et resultat av innholdet i soningen.

Å satse på en god kriminalomsorg er en god investering, ikke bare for de straffedømte og deres familier, men også for samfunnet. Det er også mye god offeromsorg i en faglig god kriminalomsorg. Det er slett ingen motsetning. Å satse på kriminalomsorgen er rett og slett kriminalitetsforebyggende.

Jeg var nylig på besøk i Trøgstad fengsel i Østfold. Det er et fengsel med lavere sikkerhet med 90 innsatte. Det var et svært interessant og lærerikt besøk. I fjor åpnet de et servicetorg med sosialkurator, Nav-veileder, tilbakeføringskoordinator og andre viktige aktører som bl.a. konfliktråd.

Fengselet har også egen rusmestringsenhet hvor bl.a. sosialmedisinsk poliklinikk yter tjenester. Fengselet organiserer tilbakeføringsarbeidet etter en egen modell med et samhandlingsforum som har sterkt fokus på tverrfaglig samarbeid med tanke på endringsarbeidet hos de innsatte. Kontaktbetjentrollen står også sterkt.

Målet er å få flest mulig av de innsatte motivert og engasjert til å berede grunnen for et liv uten kriminalitet etter løslatelse. Måten de jobbet på ved Trøgstad fengsel, er helt i tråd med stortingsmeldingen Straff som virker.

Ved Trøgstad fengsel fikk jeg også en tilbakemelding jeg har fått ved veldig mange av de andre besøkene jeg har hatt i kriminalomsorgen: Det foregår mye godt tilbakeføringsarbeid på hverdagene på dagtid. Men i helgene og på kveldstid er bemanningen marginal. Da får fengselsbetjentene stort sett kun prioritert sikkerhetsrutiner og de nødvendige gjøremålene.

De fleste synes dette er beklagelig, fordi de innsatte ofte ønsker å prate om utfordringene de har i livet og hvordan de skal komme seg videre når det blir litt roligere rundt dem, altså på kveldstid og i helgene.

Dette får ikke betjentene gjort på grunn av ressussituasjonen. Det ligger derfor et potensial for å gjøre et enda bedre tilbakeføringsarbeid enn i dag dersom budsjetttramene til ordinær drift hadde vært større. Dette mener jeg regjeringen må legge seg på minne med tanke på arbeidet med statsbudsjettene framover. Økte driftsbudsjett til kriminalomsorgen er kriminalitetsforebyggende arbeid som samfunnet samlet sett vil tjene på.

Et annet vesentlig poeng jeg har registrert etter mine besøk i kriminalomsorgen, er den store, varierende tilgangen på faglærte fengselsbetjenter. Noen fengsel har alle fengselsbetjentstillingene besatt av betjenter med fengselsskole, mens andre fengsel har mange ansatte uten etatsutdanning. Tilbakemeldingen er at mangel på faglærte går ut over kvaliteten på tilbakeføringsarbeidet. Det er viktig med riktig kompetanse, også hos de ansatte i kriminalomsorgen.

Jeg er glad for at vi kan sette kriminalomsorgen på dagsordenen i Stortinget gjennom denne interpellasjonsdebatten. Og jeg håper og tror på en god og konstruktiv debatt hvor Stortinget viser vilje til å bidra i det videre arbeidet med å gjennomføre intensjonene i stortingsmeldingen som ble behandlet her i denne sal i april 2009.

Gjennom min interpellasjon til statsråden stiller jeg et veldig åpent spørsmål, som gir forventninger om mange svar. Spørsmålet er allerede referert, men jeg kan gjenta det: Hvordan er St.meld. nr. 37 for 2007–2008 fulgt opp og implementert i kriminalomsorgen og hos de aktuelle samarbeidspartene? Jeg ser fram til svaret fra statsråden, og jeg ser fram til debatten.

Statsråd Grete Faremo [13:22:51]: Først vil jeg få takke for spørsmålet. Det gir meg anledning til å snakke om noe vi har lagt mye engasjement og arbeid i de siste tre åra. Hovedpunktene i St.meld. nr. 37 for 2007–2008, Straff som virker, var det bred politisk enighet om, og jeg er glad for å si at mye er fulgt opp allerede, andre områder jobbes det med. Framdriften i oppfølgingen har vært sikret gjennom mer enn 23 arbeidsgrupper og prosjekter, saksbehandling, utredninger og informasjon. Det har vært arbeidet med lovgivning, fagutvikling, kapasitet, personalutvikling og organisering. Det sier seg selv at jeg – innenfor rammen av 10 minutter – ikke kan rapportere om alt. Jeg forstår også spørsmålet slik at det viktigste å få svar på er arbeidet med tilbakeføringsgarantien.

Først vil jeg imidlertid dvele litt ved kriminalomsorgens største utfordring de siste åra, avvikling av soningskøen. Det er helt sentralt for bruk av straff som virkemiddel at straffegjennomføringen kommer raskt etter pådømmelse, bl.a. for å starte arbeidet med tilbakeføring til samfunnet umiddelbart. Vi anså soningskøen for avvirket i 2009, da den var på under 400 dommer. Så opplevde vi igjen en økning i køen, og sommeren 2011 var det over 1 400 dommer i kø. Kriminalomsorgen har imidlertid klart å snu denne utviklingen, og køen ligger nå rett under 800 dommer. Jeg vil fortsatt prioritere dette arbeidet, og køen skal reduseres ytterligere.

For å få til en straff som virker, må tilbakeføringsgarantien realiseres. Garantien skal sikre tilbud om bolig, utdan-

ning/opplæring, arbeid, sosiale tjenester, helse- og rusbehandling, økonomisk rådgivning og nettverk – alt sammen grunnleggende behov som må dekkes for å kunne leve et liv som de fleste av oss tar for gitt.

En viktig faktor for å realisere tilbakeføringsgarantien er tilbakeføringskoordinatorene. Stortinget har bevilget midler til 25 tilbakeføringskoordinatorene, som skal samordne kriminalomsorgens egen innsats med samarbeidende etaters innsats slik at det blir ett, forsterket løp for hver innsatt og domfelt. Tilbakeføringskoordinatorene skal etablere samarbeidsavtaler med og rutinebeskrivelser overfor kommuner, fylkeskommuner, helseforetak og ideelle organisasjoner.

Det har i mange år vært jobbet med god tilbakeføring. Det er i dag skole-, primærhelsetjeneste-, bibliotek- og prestetjenestetilbud i alle fengsler av en viss størrelse. Flere steder er etatene samlet på egne servicetorg i fengslene. Hvis kriminalomsorgen skal klare å gjennomføre de ambisiøse planene for tilbakeføring, er det helt sentralt at arbeidet starter med en grundig kartlegging av domfeltes situasjon. En viktig del av oppfølgingen av meldingen har derfor vært å etablere et nytt IKT-basert kartleggingssystem. Uprøving av det nye kartleggingssystemet starter i disse dager i Halden fengsel og ved Østfold friomsorgskontor. Planen er at systemet skal etableres i resten av landet neste år.

Kapasitet har i mange år vært kriminalomsorgens største utfordring. Kapasitet er imidlertid ikke bare et spørsmål om kvantitet – god tilbakeføring krever egnede lokaler og et riktig antall plasser med ulike soningsalternativer i fengsler og friomsorgskontorer. Kriminalomsorgens sentrale forvaltning utarbeider for tiden et forslag til kapasitetsplan med enhetsstruktur på nasjonalt nivå. I planen vurderes det hvordan kapasiteten i kriminalomsorgen bør settes sammen for å dekke framtidig kapasitetsbehov og legge til rette for en straffegjennomføring etter intensjonene i stortingsmeldingen. Det vurderes også hvor enhetene bør lokaliseres med hensyn til bl.a. innsattes hjemsted, og hvor store enhetene bør være for å sikre et godt innhold i straffegjennomføringen. I tillegg inngår det en vurdering av enhetenes bygningsmessige tilstand og hvordan fengslene bør være utformet for å tilfredsstille kravene til moderne straffegjennomføring. Kriminalomsorgens sentrale forvaltning tar sikte på å overlevere forslag til plan til Justisdepartementet i løpet av første halvår i år. Det er også iverksatt en utredning, såkalt KS1, av alternative konsepter for fengselskapasitet i Vestfold, Telemark, Buskerud og Agderfylkene.

En forutsetning for god tilbakeføring er at de ansatte i kriminalomsorgen har tilfredsstillende kompetanse, et område som også ble behandlet i St.meld. nr. 37. Justisdepartementet anmodet NOKUT, som er forkortelsen for Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen, om å evaluere fengselsbetjentutdanningen ved KRUS med tanke på at den kan inngå i en fagkrets som leder fram til en bachelorgrad i universitets- og høyskolesystemet. Søknaden ble innvilget nå i februar. Dette bidrar til en høyning av den faglige kvaliteten i straffegjennomføringen. Et annet, meget bredt anlagt kompetansehevingstiltak er det såkal-

te Kompetanseløftet. Alle som har vært ansatt i kriminalomsorgen i fem år eller mer, må delta i et toukers kompetansehevingskurs. På dette kurset undervises det også om tilbakeføringsgarantien, både som politisk ambisjon og i praksis.

Det er meget uheldig å slippe folk rett ut fra lukkede fengsler. St.meld. nr. 37 tok til orde for at ubetinget fengselsstraff så vidt mulig skal gjennomføres gjennom en gradvis overgang fra fengsel til full frihet. Hensikten er å oppnå en mykere overgang til samfunnet. Det er også et mål at ingen skal gjennomføre straff under strengere sikkerhetsnivå enn nødvendig.

Meldingen tok videre til orde for økt bruk av straffegjennomføring i samfunnet, både i form av alternative straffereaksjoner som samfunnsstraff, Narkotikaprogram med domstolskontroll og program mot ruspåvirket kjøring og alternative gjennomføringsformer for ubetinget fengselsstraff, som straffegjennomføring i behandlingsinstitusjon og hjemmesoning med og uten elektronisk kontroll.

Elektronisk kontroll ble etablert som et prøveprosjekt i 2008, og er i dag et tilbud i ti fylker med en total kapasitet på 215 plasser. I fjor ble over 1 000 saker gjennomført med elektronisk kontroll, og bruddandelen er svært lav. Ordningen er et tiltak for å øke kvaliteten i straffegjennomføringen, gjennom å gi domfelte mulighet til å ivareta sine sosiale og økonomiske forpliktelser under straffegjennomføringen og dermed bidra til å redusere tilbakefall til ny kriminalitet. Ordningen er nettopp evaluert av Kriminalomsorgens utdanningssenter. Det er for tidlig å si noe sikkert om tilbakefall etter gjennomføring med elektronisk kontroll, men det er hyggelig å registrere at rapporten viser et tilbakefall på kun 10 pst., og at de domfelte opplever at straffen bidrar til å unngå å falle ut av samfunnet.

Jeg ønsker å legge ytterligere til rette for økt bruk av elektronisk kontroll og vil informere Stortinget om at det denne våren vil bli fremmet lovforslag om å etablere bruk av elektronisk kontroll som varetektssurrogat i Norge.

Jeg tror ikke at dette vil innebære noen stor reduksjon i antallet varetektsinnsatte i fengsel, men det vil være et velegnet alternativ i enkelte saker.

Forholdene for barn av innsatte og domfelte skal bedres. Jeg ønsker å sende et lovforslag til Stortinget til høsten om å lovfeste kriminalomsorgens ansvar overfor domfelte barn, herunder etablere en funksjon som barneansvarlig i alle fengsler og friomsorgskontorer.

Kriminalomsorgen er i stadig endring. De siste årene har vi sett en betydelig økning i andelen utenlandske innsatte, som gir utfordringer når det gjelder språk, kommunikasjon og kulturforståelse, men også oppmerksomhet rundt likeverd. Det er grunnleggende å ha nok og riktig personell til å løse et samfunnsoppdrag i stadig endring. Meldingen bebudet at det skal utarbeides en bemanningsrapport med analyse av forventet avgang av personell og årsaker til dette, og nåværende og framtidig kompetansebehov i kriminalomsorgen. Andre etaters tjenester vil også få konsekvenser for kriminalomsorgens eget bemanningsbehov. Det er valgt ut noen fengsler der ressursbruk og oppgaver skal studeres nærmere som grunnlag for en bemanningsrapport.

Jeg har valgt å omtale noen sentrale utviklingsområder. Det er mange andre viktige områder det arbeides med i oppfølgingen av meldingen. Eksempler på det er etableringen av 13 rusmestringsenheter, behovet for tolketjenester, soningsforhold for kvinnelige innsatte, nye forskningsstrategier, arbeidsdriften i fengslene og bruken av såkalt «restorative justice» i kriminalomsorgen.

Til slutt vil jeg framheve at Norge har – som også interpellanten var inne på – den laveste tilbakefallsprosenten i Norden, på rundt 20 pst. Dette forteller oss at tiltakene og måten vi straffer på, faktisk virker. De aller fleste domfelte går tilbake til en kriminalitetsfri tilværelse etter endt straffegjennomføring.

Per-Kristian Foss hadde her overtatt presidentplassen.

Tove-Lise Torve (A) [13:32:33]: Jeg vil starte med å takke statsråden så mye for gode svar på mitt store og åpne spørsmål. Det er tydelig at det jobbes både intensivt og målrettet for å sette intensjonene i stortingsmeldingen Straff som virker, ut i livet. Det er betryggende.

I mitt hovedinnlegg fikk jeg ikke tid til å gi oppmerksomhet til friomsorgen. Som vi alle vet, har friomsorgen en veldig viktig rolle, med tanke på de alternative straffereaksjonene utenfor fengselet.

Friomsorgen gjennomfører samfunnsstraff og påser at prøveløslatte overholder fastsatte vilkår og gjennomfører betinget dom med promilleprogram, og følger opp personer som er prøveløslatt fra forvaring, underlagt sikring i frihet eller gjennomfører straffen i egen bolig. I tillegg utføres personundersøkelser på oppdrag.

Ifølge stortingsmeldingen sier vi at samfunnet er best tjent med at det blir flere som blir idømt straff gjennom samfunnsstraffen. Men i praksis har vi registrert at det har vært en nedgang i bruk av samfunnsstraff. Det ville vært interessant å få vite hvorfor utviklingen går i motsatt retning av de vedtatte politiske målsettingene. Kan noe av forklaringen ligge i at påtalemyndigheten og domstolene rett og slett ikke er bevisste nok på den muligheten som ligger i det å be om personundersøkelser fra friomsorgen og idømming av samfunnsstraff?

Et annet moment jeg ønsker å ta opp i debatten i dag, er vilkårene ved prøveløslatelse. Prøveløslatelse er som kjent en integrert del av fullbyrdelsen av fengselsstraffen, og ved brudd på vilkårene må friomsorgskontorene sende bruddmelding til regionen, som etter sin saksbehandling sender begjæring om omgjøring til domstolene. Deretter berammer tingretten saken og gir en dom på gjeninnsettelse, som sendes til kriminalomsorgen. Så kalles domfelte inn til soning. I praksis kan det faktisk ta flere måneder fra bruddet til domfelte er tilbake i fengselet.

Dette er etter min mening uheldig overfor en gruppe domfelte, siden umiddelbare og konsekvente reaksjoner ved brudd sannsynligvis er det tiltaket som har best effekt med tanke på å hindre tilbakefall til ny kriminalitet. Ordningen kan også medføre at prøveløslatelsen, som et viktig utslusingsverktøy, benyttes mindre enn forutsatt på grunn av den tiden det tar å få vedkommende gjeninnsett i fengsel

ved gjentatte brudd. Jeg mener vi bør se nærmere på rutine-ene som gjør at gjeninnsettelsene ikke tar så lang tid ved brudd.

Det hadde vært interessant å høre om statsråden vil se nærmere på denne problemstillingen.

Statsråd Grete Faremo [13:35:54]: Spørsmålene fra interpellanten illustrerer bredden i utfordringene som kriminalomsorgen har, og også hvorfor denne meldingen i sin tid var så viktig. Så vi må ikke slippe av syne verken helheten eller de enkelte elementene som er med på å gjøre vår kriminalomsorg til det jeg vil si er en av verdens beste.

Når det gjelder samfunnstjeneste, har vi løpende oppmerksomhet rundt det, og vi ser med noe bekymring at dette fortsatt ikke synes å være en reaksjonsform som benyttes i henhold til dens fulle potensial. Jeg har derfor også før fra denne talerstolen – om jeg husker rett, sagt at jeg er innstilt på å gå i dialog med påtalemyndigheten rundt dette. Når vi ser på tallene for inneværende år, ligger vi omtrent på samme nivå som i fjor. Ambisjonen må være å se om dette er en reaksjonsform som egner seg for et større antall enn i dag.

Spørsmålene knyttet til vilkår rundt både prøveløslatelse, brudd og gjeninnsettelse illustrerer hvor viktig det er at vi klarer å få til en rask og sømløs samhandling mellom de ulike aktørene som er involvert i dette spørsmålet. Når det gjelder både dette området og innsatte som sliter med rusproblemer, tror jeg en av de viktigste utfordringene for oss er å søke å finne, om mulig, bedre løsninger på dette enn hva vi har klart så langt.

Jeg føler at vi med det tverretatlige samarbeidet som er skapt, og også med bruk av ny teknologi og stadig bedre samhandling også innenfor justissektoren selv, går stadige steg i riktig retning. Noen ganger føles de kanskje for små, men vi må ha en ambisjon om å sikre at vi gjør disse tingene sammen, og uten unødvendige forsinkelser, til beste for den det gjelder. Det å gjøre opp en straff og komme videre i livet er viktig for den enkelte straffedømte.

Anna Ljunggren (A) [13:39:10]: Jeg vil begynne med å takke interpellanten for å sette kriminalomsorgen på dagsordenen i Stortinget.

Kriminalomsorgens viktigste oppgave er å sette de innsatte i stand til å takle livet utenfor murene den dagen de har sonet ferdig dommen. Det er avgjørende, både for den enkelte og for samfunnet for øvrig.

Utdanning og arbeidstrening i fengslene er en helt sentral del av dette arbeidet. Mange har behov for å fullføre ungdomsskolen eller videregående skole. Svært få tar fag på høyskoler eller universitet, men det er noen. Det er krevende, fordi den allerede begrensede Internett-tilgangen ikke åpner for en mulighet til å besøke plattformer som man kanskje har behov for i studiet sitt. Dette gjelder innsatte på høy sikkerhet. Innsatte på lav sikkerhet har store muligheter til både å fullføre grunnskoleutdanningen sin og få den kompetansen de vil trenge i samfunnet utenfor, og å ta emner på høyere nivå så lenge fengselet har gode samarbeidsrelasjoner med videregående skoler i nærheten av fengselet.

Noen av de innsatte trenger hjelp til sinne- og rusmest-

ring, til å legge om tankegangen eller til å rydde opp i økonomien. Det har de i dag muligheten til i mange av landets fengsler.

Det er, sånn som jeg ser det, behov for en tettere oppfølging etter ferdig sonet dom enn det som gis i dag. Nav i kommunene som vedkommende skal tilbakeføres til, har et spesielt viktig ansvar for at livet utenfor murene ikke fører til feiltrinn som igjen fører en tilbake bak murene.

Det er grunn til å tro at kvinnelige straffedømte i Norge ikke har et likeverdig soningstilbud som det som tilbys straffedømte menn. Det er tilbakemeldingen fra ansatte, inkludert de tillitsvalgte, men også de innsatte. Vi vet at kvinner har andre behov under soning enn menn. Det er relativt få fengsler i dag som tar imot kvinner. Det fører til at kvinnene ofte må reise lenger vekk fra familie, barn og nettverket sitt enn det menn må. Det kan medføre vanskeligheter med å opprettholde nære relasjoner, spesielt med tanke på den kontakten som de bør ha med sine eventuelle barn.

Mange kvinner soner i fengsel sammen med menn, og dette er problematisk, bl.a. fordi flere av disse kvinnene har en traumatisk oppvekst, hvor de har vært utsatt for både vold og seksuelt misbruk av menn. De kan bli utsatt for utidig og belastende press fra de mannlige innsatte, noe som er veldig uheldig med den bakgrunnen de kanskje har. Målet med soningen må nettopp være å kunne tilby disse kvinnene å få bearbeidet traumene fra misbruk og lære dem å sette grenser for egen kropp og egen seksualitet.

Det er i dag få fengsler hvor kvinnene slipper å soner sammen med menn. Det er også et dårligere tilbud til kvinner med tanke på progresjon i soningen. Muligheten for kvinnene til å få en sømløs soning må være at de flyttes fra fengsler med høy sikkerhet til fengsler med lavere sikkerhet og videre til overgangsbolig. Det er mye mindre mulighet for dette for kvinner enn for menn, og det er jo nettopp fordi det er få fengsler som kun har soning for kvinner.

Innholdet i soningen i de fengslene som har begge kjønn, er også lite tilpasset kvinner. Arbeidstilbudet består ofte av mekanisk arbeid og trearbeid. Kvinner og menn er også sammen i f.eks. arbeidsdriften eller på skole, noe som i seg selv kan vise seg å være problematisk.

Jeg ser fram til det videre arbeidet med kriminalomsorgen og også med kapasitetsplanen, som justisministeren var inne på i sitt innlegg. Det er mange som ønsker en sånn plan velkommen. Det var også tilbakemeldingen jeg fikk på mitt siste fengselsbesøk i Mosjøen fengsel på fredag. Det er behov for en gjennomgang av kapasitetsbehovet. Ønsker vi at en skal sone nærmest mulig hjemstedet, er det behov for omorganisering. Vi må også ha en gjennomgang av dagens kapasitet og kommende behov for kvinner som soner i norske fengsler.

Åse Michaelsen (FrP) [13:43:55]: Fremskrittspartiet deler interpellantens ønske om å få avklart hva som har blitt gjort fra regjeringens side for å følge opp de ulike forslagene og tiltakene i stortingsmeldingen. At det ønskes å gi signaler videre til Finansdepartementet i forbindelse med budsjettet, skjønner jeg også godt.

Vi ønsker gjerne å ta en titt på både innhold og kvalitet innenfor kriminalomsorgen. For her tror vi ikke at det bare er glans og gloria, selv om mye bra har skjedd siden stortingsmeldingen ble lagt fram og vedtatt.

Innholdet i soningen har bare blitt viktigere og viktigere. Rehabilitering, rusmestring og fokus på den enkelte innsattes evne til å lykkes er viktig. Men det er også andre områder en bør ha større fokus på. La oss ta f.eks. soningskøene. I innstillingen fra komiteen i 2009 vises det til at man har fått ned køene fra ca. 3 000 til under 500.

I dag ser vi at køene har vokst, selv om det har vært igangsatt alternative soningstiltak, som hjemmesoning, samsoning, framskutt løslatelse og andre tiltak som vi i Fremskrittspartiet er imot.

Kapasiteten i våre fengsler er sprengt, og jeg vil påstå at det har skjedd store endringer fra da meldingen ble lagt fram i 2008 og til nå, i 2012. Kriminalitetsbildet og de innsattes bakgrunn har endret seg vesentlig. Det er en prekær mangel på lukkede soningsplasser og varetektsplasser, og det haster med å finne en løsning, da det går ut over rettsikkerheten og tryggheten, og det går ikke minst ut over folks tillit til det offentlige når kriminelle i dag slippes ut på gaten fordi det ikke er plass å oppdrive.

Videre ser vi at det blir påpekt et betydelig behov for oppgradering av eksisterende bygningsmasse innenfor kriminalomsorgen. Er en ny sluse på plass i Skien fengsel? Nei. Er flere plasser i ungdomsenheten i Bjørgvin fengsel ferdig? Nei. Hva med Oslo fengsels skrikende behov for oppgradering – hvor langt har vi kommet der? Vi har fått et nytt fengsel, Halden fengsel. Men hva har skjedd ellers rundt om i landet? Vi vet at det er skrikende behov for nye fengsler rundt om i landet. Dette tok også representanten Anna Ljunggren til orde for. Blant annet ser vi at bygningsmassen ved fengslene i Drammen og Kristiansand ikke er holdbar til bruk for dagens soning, da plassene ligger på toppen av høyblokker, uten utvidelsesmuligheter. Her må regjeringen igangsette utredning av nye fasiliteter.

Vi fremmet i forbindelse med denne meldingen i 2008 forslag om at det måtte bygges 300 nye lukkede fengselsplasser. Men dette forslaget fikk kun Fremskrittspartiets stemmer – synd, for ellers hadde kanskje situasjonen i dag vært helt annerledes. Dette hadde kunnet gjøre en forskjell, for nå ser vi polititjenestepersonell kjøre land og strand rundt for å finne ledig plass.

Når det gjelder tilbakeføringsgarantien, var vi helt enig med regjeringen i intensjonene som ble lagt fram i meldingen. Men vi var skeptiske til om garantien ville gjøre noen forskjell, all den tid det ikke syntes som om regjeringen ville følge opp med tilstrekkelig med midler. Det ser vi nå heller ikke har skjedd i stor grad.

Nå har jeg ikke tenkt å gå inn på de enkelte punktene i meldingen fra 2008, men jeg kommer ikke forbi KRUS. Det var en enstemmig komité som den gangen viste til at fengselsbetjentenes rolle i straffegjennomføringen er viktig. Det ble påpekt av en enstemmig komité at metode og tiltak må følges opp med tilfredsstillende bemanning i de ulike fengslene. Har dette blitt gjort? Vi mener nei. Antallet ufaglærte som i dag jobber innen kriminalomsorgen, er økende. De ansatte som jobber innen dette feltet, har

en hverdag som i større og større grad utsetter den enkelte for både fysisk og psykisk vold. Beleggsprosenten er på bortimot 100, og antallet på jobb per skift er for lavt.

Økningen av utenlandske kriminelle som soner i norske fengsler, har vært så stor at vi nå er oppe i ca. 60 pst. i Oslo fengsel, og det er et landsgjennomsnitt på ca. 35 pst. Det er klart at dette setter de ansatte på prøve, når det gjelder både språk, kultur og annet. Selv om vi i Fremskrittspartiet nå endelig ser at regjeringspartiene har lyttet til oss og tatt inn over seg det vi har sagt i flere år, nemlig nødvendigheten av og fordelene ved å lage egne avdelinger og egne fengsler for kriminelle utlendinger, går det for sent.

Nå gjenstår det bare for meg å påpeke behovet for å få en stortingsmelding, ikke om kriminalomsorg, men om offeromsorg.

Anders B. Werp (H) [13:49:14]: Også undertegnede har lyst til å understreke og frambringe en takk til interpellanten for at hun med denne interpellasjonen gir oss anledning til å diskutere et viktig tema som det er en stund siden Stortinget har hatt mulighet til å debattere bredt, slik det ligger an til i denne interpellasjonen.

Som nyvalgt til Stortinget og ny i justiskomiteen høsten 2009 var det påfallende – og en særdeles positiv erfaring for undertegnede – å møte medarbeidere i alle ledd i kriminalomsorgen, fordi det engasjementet de viste med hensyn til det samfunnsoppdraget de har fått, og som de har påtatt seg, imponerte og inspirerte. Det er naturligvis en oppgave for oss også politisk å legge til rette for at det engasjementet får både en retning og et resultat som vi alle ønsker.

Det dreier seg om straff og rehabilitering – straff som en reaksjon fra samfunnet på uakseptable handlinger. Straffen er også et signal som skal føre til at en forhåpentligvis ikke gjentar – eller at andre ikke begår – samme straffbare handling. Så dreier det seg naturligvis om rehabilitering for å legge til rette for at vedkommende som har vært straffet, ikke skal begå nye straffbare handlinger. Det er en sammenheng som er inngangen for Høyre i justispolitikken, og som mange i andre partier her på Stortinget nok også vil kjenne seg igjen i.

Men det mangler jo ikke på utfordringer i kriminalomsorgen. Vi har en utvikling med hensyn til soningskøen som gir grunn til bekymring. Det er viktig med raske overganger fra etterforskning og påtale til dom, men det er også viktig med en rask overgang fra dom til soning. Desto lenger den overgangen varer, desto større vakuum – om man kan kalle det det – vil den straffedømte oppleve. Forskning og erfaring tilsier at desto lenger ventetiden blir, desto større er faren for ny kriminalitet.

Men det er særlig to utfordringer i tillegg til soningskøen jeg vil peke på.

Som foregående taler, representanten Michaelsen, påpekte, har vi nå en situasjon i norske fengsler hvor hver tredje innsatte er utenlandsk statsborger. For Høyre er det viktig at vi adresserer det mer effektivt enn i dag. Med det mener vi at vi må gjøre mer for at de som kommer fra utlandet og har begått kriminalitet i Norge, i større grad enn i dag forhindres fra å etablere nettverk mens de er i Norge, og særskilt når de soner dom i norske fengsler.

Vi har over lang tid i flere omganger framhevet betydningen av å få egne avdelinger eller endog egne fengsler for utenlandske statsborgere i norske fengsler. Vi imøteser med stor interesse det som bl.a. skjer på Ullersmo i den anledning. Men dette burde vært gjort tidligere, og vi ser også betydningen av at det burde vært gjort i større grad. Dette må også kobles til avtaler om soningsoverføring, slik at utenlandske statsborgere med dom i Norge i større grad enn i dag soner den dommen i sitt hjemland.

Det andre elementet jeg vil peke på, er at vi ønsker et større fokus på frivillige organisasjoner i rehabiliteringen, slik at vi kan få bedre kapasitet i rehabiliteringen, større og bredere kompetanse, og at vi også kan få de gode resultatene vi hører om når det gjelder den frivillige innsatsen i rehabiliteringen.

Vi merker oss også med glede statsrådens omtale av barn og unge i fengslene, og er glad for at det jobbes videre med det. Det er viktig.

Dermed takker jeg for muligheten til å gi noen bidrag fra Høyres side i en viktig interpellasjonsdebatt.

Akhtar Chaudhry (SV) [13:54:31]: La meg først takke interpellanten for å ha gitt anledning til – som flere tidligere har sagt – å debattere og diskutere et meget viktig tema som vi jobber daglig med i komiteen, men som Stortinget ikke har hatt anledning til å debattere så bredt som vi i dag kan gjøre og bør gjøre.

Jeg er stolt over å være en del av et flertall i denne salen som i løpet av de siste syv årene har trukket opp en ny kurs når det gjelder kriminalomsorgen i vårt land. Vi har med kriminalomsorgsmeldingen – St.meld. nr. 37 for 2007–2008 Straff som virker – lagt normalitetsprinsippet til grunn for straffgjennomføring i Norge. Vi har påpekt at det er rehabiliteringen som er det viktigste når et menneske er så uheldig at han eller hun må sone bak murene. Tilbakeføringsgarantien er en av de viktigste komponentene i straffgjennomføringen, for vi vet at de som blir dømt, kommer tilbake. Da er det viktig at vi gjør det vi kan for at når vedkommende kommer tilbake, er han eller hun et bedre menneske og en bedre nabo enn den gangen han eller hun ble fengslet. I det er rusmestring et viktig moment. Utdanningsmulighetene er viktige. Vi har gjennomført og faktisk sørget for at det for første gang i landets historie er tilgang til bibliotek for alle fengsler, og at arbeidstrening gjøres i fengslene. Jeg har selv besøkt en del fengsler, bl.a. Halden fengsel, som gir fantastiske arbeidstreningstilbud til de innsatte.

Justiskomiteen besøkte for et år siden USA. Jeg husker en replikk fra en av våre samtalepartnere som hadde 40 års erfaring fra ledende posisjoner i kriminalomsorgen i USA. Vedkommende sa: Dere har absolutt ingen ting å lære av oss – tvert imot. Jeg er stolt over at vi har en kunnskapsbasert og ikke en hevnbasert kriminalomsorg i Norge. Det er også tilnærmet enighet rundt dette i Stortinget.

For å nå de målene som vi har trukket i kriminalomsorgsmeldingen, er det viktig at vi har motiverte medarbeidere og ansatte i fengslene. Der er jeg litt bekymret. Jeg er bekymret for at mennesker som ikke har utdanning fra kriminalomsorgsskolen, øker. Det betyr ikke at de ikke er

viktige, at de ikke er nyttige, at de ikke har gode kvalifikasjoner med seg. Det har de absolutt, men vi er nødt for å tilse at denne ubalansen ikke blir for stor. Hvis vi ønsker å nå våre mål, er vi avhengig av at våre ansatte er med oss og ikke mot oss, og at det er en glede for dem å gå på jobb hver eneste dag. Det er da de kan gjøre jobben for å nå målene.

Jeg ser også at en god del mennesker som sitter inne, har et annet morsmål enn norsk. Det er folk som skal ut av landet etter at de har sonet sin dom, og det er mennesker som skal komme tilbake til et eller annet sted – til Grønland, til Herøy eller til Finnmark. Da er det viktig at vi kommuniserer med dem, at vi har en dialog med dem. Alle innsatte har rett til en individuell rehabiliteringsplan, og da må det være en dialog. De må kunne forstå hva som sies i disse samtalene. Jeg er bekymret for at tolkemulighetene ikke er så optimale som de burde vært. Det er avgjørende for at rehabiliteringsplan lages og gjennomføres på en god måte.

Så er jeg veldig enig med representanten Ljunggren i at veldig mange kvinner har veldig dårlige soningsforhold. Jeg er helt enig i at i mange av disse landene har særlig kvinner – men det gjelder for øvrig også menn – vært utsatt for seksuelle overgrep og andre typer overgrep fra menn. Når de skal gjennomføre sin straff sammen med menn, er det krevende for dem. Jeg regner med – og er helt sikker på – at statsråden ser på dette.

Jenny Klinge (Sp) [13:59:53]: Kriminalpolitikk er meir enn straff, og straff er meir enn hemn. Det grunnleggjande formålet med straff er å hindre uønskt atferd og å styre borgaranes atferd i ønskt retning.

Eit viktig delmål med straff er å rehabilitere, rehabilitere til eit verdig og samfunnsnyttig liv. Skal målet om eit liv fritt for kriminalitet etter avslutta soning bli oppfylt, må soninga fyllast med eit hensiktsmessig innhald.

I ein rettsstat har lovbrøt ein konsekvens, og konsekvensen skal altså ha eit formål. Det er nettopp innhaldet i soninga som gjer stortingsmeldinga, Straff som virker – mindre kriminalitet – tryggere samfunn, så viktig. Meldinga beskriv, som mange har vore inne på, korleis fengselsstraff kan bli vegen ut av ein kriminell kvardag og føre til eit betre liv.

Kriminalomsorga er eit av mange område der det frivillige arbeidet også utgjer eit viktig bidrag, f.eks. ved å byggje nettverk for innsette medan dei gjennomfører straffa, òg etter at dei blir lauslatne. Å opprette sosiale nettverk som kan hjelpe den straffedømde etter lauslatinga er eit viktig bidrag for å hindre tilbakefall til ny kriminalitet. Nettverksbygging har òg vore prioritert av fleire av dei frivillige organisasjonane. Eg meiner det må vere eit opplagt mål å styrkje dette endå meir i åra som kjem. Dei viser eit stort og ekte engasjement. Også tidlegare innsette bidreg, noko som er med på å hjelpe dei, trur eg, til å fortsetje eit liv fritt for kriminalitet.

Eg er glad for at regjeringa har kartlagt kva slags nettverkstiltak som finst i kriminalomsorgsregionane, med mål om at fleire innsette skal få eit slikt tilbod. Tilbodet strekkjer seg ikkje berre til den enkelte innsette, men også til ungane til dei innsette og andre pårørande og dei tilsette i kriminalomsorga.

Eg må seie litt om elektronisk kontroll. Soning med elektronisk kontroll har gitt svært gode resultat og viser at alternativ soning har god effekt. Soningskøane er stadig ei utfordring i kriminalomsorga, og for å handtere dette problemet er elektronisk kontroll og andre alternative tiltak fornuftig.

Både det å sitje i fengsel og det å sone med elektronisk kontroll utanfor eit fengsel er tap av fridom. Det siste er ikkje ei liksomstraff, som det kan verke som om somme parti meiner. Resultatet er viktigast: å få tilbakefallsprosenten lågast mogleg ved hjelp av tilpassa straff.

Eg ser gjerne at regjeringa fortset å innføre straffegjennomføring med elektronisk kontroll i fleire fylke, slik Agder-fylka og Akershus blei inkluderte i årets budsjett. Ei soning med elektronisk kontroll finst no i ti fylke, og den samla kapasiteten til denne soningsforma blir med dette 215 plassar.

Dei små fengsla ligg mitt hjarte nær. Sjølv har eg sett bl.a. ved Hustad fengsel og Mosjøen fengsel at smått absolutt kan vere godt, også i kriminalomsorga. Små fengsel gir kortare transportavstandar for politiet, moglegheit for tilpassing til den enkelte innsette og eit godt samspel med lokalmiljøet.

Vi kan ikkje akseptere at det ikkje er likeverdige tilbod for alle som sonar i norske fengsel, men vi søker å finne løysingar, slik at alle innsette kan få den hjelpa dei treng for å bli rehabilitert og til å endre åtferd.

Eg er stolt av å vere ein del av ein regjeringskonstellasjon der vi klarer å halde blikket fast festa på at målet er å førebyggje og rehabilitere heller enn å straffe.

Eg vil avslutte med å seie at interpellanten, Tove-Lise Torve, viser eit prisverdig engasjement for kvaliteten på og innhaldet i kriminalomsorga.

André Oktay Dahl (H) [14:04:02]: Da kan jeg godt si at jeg er stolt over å være i en opposisjon som hver dag sørger for at regjeringen prøver å holde alle de enighetspunktene, det vi var enige om i St. meld. nr. 37, sånn at det er et bredt politisk flertall som står bak.

Representanten Chaudhry stjal egentlig poenget mitt om New York innledningsvis. Jeg husker også veldig godt hvordan han sa at vi hadde ingenting å lære. Det sier jo litt om vi har lyktes med ganske mye i norsk kriminalomsorg. Samtidig må man jo trekke fra litt for kjentfolk, med tanke på at man i USA har et system hvor mye er på delstatsnivå. Vi kan også la oss inspirere av en god del programmer som fungerer i amerikansk politikk i noen delstater, så det er nok ikke så svart-hvitt som det ble presentert i det møtet, som representanten hørte på samme måte som oss andre.

Jeg synes interpellanten på en veldig god måte har redegjort for den brede enigheten og forståelsen som vi har i norsk og nordisk politikk også på dette feltet. Tross stor medieoppmerksomhet er vi enige om grunnprinsippene for kriminalomsorgen. Men jeg har et par kommentarer til det gode innlegget fra interpellanten.

Når det gjelder tilbakefall, bør vi også gå litt bak den statistikken. Går man nøyere inn, ser man at vi har hatt en annen statistikkføring når det gjelder trafikkriminalitet, enn man f.eks. har i Sverige. Siden det også er målt over

en toårsperiode, f.eks. for sedelighetsforbrytelser, hvor det er større avstand mellom gjerningene, viser tallene bak at det kan være større prosentvis tilbakefall for sedelighets- og også grove voldsforbrytelser. Så når vi skryter av tallene, skal vi kunne gjøre det, men også ta det forbeholdet at det er viktig å bruke dem edruelig, slik at vi ikke tror vi er bedre enn det vi er når det gjelder tilbakefall for all type kriminalitet, ikke minst den groveste volden og sedelighetskriminaliteten vi ser.

Høyre er spent på kapasitetsplanen. Spørsmålet for Høyre er hvordan Stortinget helt konkret skal involveres i behandlingen av den, for der må det nødvendigvis bli lagt noen klare føringer for mange år fremover. Vi må prioritere mellom ulike prosjekter, og vi må ha en klar formening om hva trendene kommer til å bli – ikke bare ett eller to år frem i tid, men mange år fremover. Jeg håper statsråden kan redegjøre for hvordan Stortinget skal bli involvert, for jeg tror det er fornuftig at Stortinget blir involvert – ikke som et sandpårøingsorgan, men som en sparringpartner for kapasitetsplanen.

Det leder over på mitt neste poeng, at fagutdannede slutter. Kriminalomsorgens Yrkesforbund har ganske grelle statistikker som viser at det er svært mange som jobber veldig kort tid i kriminalomsorgen, og så begynner i helt andre yrker. Vi er nødt til å ha en tanke om hvordan vi skal beholde flere av de fagutdannede, for vi har heller ikke, verken personmessig eller samfunnsmessig, råd til at vi lar såpass godt kompetent personale jobbe i kun kort tid med det de er utdannet til.

Vi ønsker mer forskning på kriminalomsorgen, for det er veldig mye preg av synsing: Hva fungerer? Hva fungerer ikke?

Selv om ikke jeg skal instruere Riksrevisjonen til å foreta en liten gjennomgang, hadde det vært greit om vi snart fikk noen riksrevisjonsrapporter om hva som skjer og ikke skjer når det gjelder pengebruk også i kriminalomsorgen, for det vellet av programmer og tiltak som gjennomføres, skjer ikke alltid etter en helt klar tanke. Det melder en god del ansatte, og også organisasjonene, i kriminalomsorgen.

Det ble vist til at enkelte partier har vært skeptiske til bruk av elektronisk kontroll. Det stemmer. Høyre har vært skeptisk og har ønsket at det reserveres for ungdom, men med de utfordringene vi har på kapasitetssiden nå, og ikke minst erkjennelsen av at flere har gode resultater med det – og det er definitivt ikke noe kjære mor å gå rundt med den på leggen og følges opp på den måten som gjøres – er vi i Høyre åpne for å vurdere økt bruk av elektronisk kontroll. Samtidig er vi der også nødt til å stille spørsmål ved statistikken når det gjelder tilbakefall, for hvem er det som i utgangspunktet er plukket ut til å få elektronisk kontroll? Er det folk som er ressurssterke, eller er det kanskje folk som ikke er fullt så ressurssterke? Vi må se på statistikken der.

Representanten Werp har nevnt utenlandske kriminelte. Vi ønsker at man bruker EØS-midler til å kjøpe kapasitet i utlandet, ikke bare innhold i soning, og håper at vi snart kan få en klargjøring av hvor regjeringen står i det spørsmålet.

Helt til slutt: likestilling. Ja, det er utrolig viktig det re-

presentanten Ljunggren tar opp når det gjelder kvinner og menn i fengsler. Men da er det grunn til å huske på at ikke alle kvinner, ikke alle menn, er heterofile. Noen er lesbiske eller homofile. Det er ikke slik at det bare er kvinner som er ofre og utsettes for overgrep eller annet i fengsel, eller før de kom dit – man må også huske på det når man snakker om de utsatte som trenger andre soningstilbud for å slippe traumatiske opplevelser.

Tove-Lise Torve (A) [14:09:29]: Takk til deltakerne i debatten for mange gode og reflekterte innlegg.

Det er veldig godt å få bekreftet at vi står i lag om intensjonene med St.meld. nr. 37 for 2007–2008 Straff som virker – mindre kriminalitet – tryggere samfunn, og at det er en politikk vi skal videreføre tverrpolitisk. Prinsippet om at alle skal kunne gjøre opp for seg og få en ny mulighet i livet etter at man har begått en kriminell handling, er utrolig viktig, og vi vet at rehabilitering er veien å gå.

Noen få ord om soningskøene, som mange har vært inne på: Vi husker alle at soningskøen var rundt på 3 000 da de rød-grønne tok over i 2005, og at soningskøen nærmest var avvirket i 2009, som statsråden var inne på. Det har nå steget litt, men er nå på vei ned igjen – på under 800 dommer.

Fremskrittspartiet viser til at da man behandlet denne stortingsmeldingen, foreslo de 300 nye fengselsplasser. Det var helt sikkert et godt forslag. Jeg må bare minne representanten Åse Michaelsen om at kapasiteten siden de rød-grønne overtok, har økt med 800 plasser. Skulle man ha avvirket elektronisk kontroll, som Fremskrittspartiet ønsker, ville det faktisk per i dag gått tapt 215 soningsplasser.

Jeg er veldig glad for signalene fra Høyre, som ser at det med elektronisk kontroll kan være en veldig effektiv og rehabiliterende soningsform. De signalene er jeg veldig glad for.

Jeg er helt enig med representanten fra Høyre når det gjelder det å bruke statistikken uten å reflektere over at det har gått kort tid i forhold til RETUR, den nordiske tilbakefallsstudien. Vi vet at den skal gjentas, og man holder på med å forbedre kriteriene, slik at man blir mest mulig lik i alle de landene.

Til slutt noe om de utenlandske innsatte: Det er en utfordring som vi ikke bare har i Norge. Alle de nordiske landene har mange utlendinger i sine fengsler, det har man i Europa for øvrig også. Det er, som vi alle vet, en konsekvens bl.a. av stor nød i enkelte deler av Europa og verden for øvrig, og at vi har åpne grenser. Derfor har vi også veldig stor interesse av å slutte oss til de soningsoverføringsavtalene som EU har innført.

Helt til slutt: Vi fra Arbeiderpartiet er stolte over det vi har fått gjennomført i kriminalomsorgen, men vi er ikke fornøyd, vi vil videre, og vi vil ligge tett på i forhold til det å prioritere kriminalomsorgen.

Statsråd Grete Faremo [14:12:54]: Jeg vil også få benytte anledningen til å takke interpellanten for initiativet og for den gode debatten. For å kommentere noen av de spørsmål som har kommet opp, så la meg med en gang ta

spørsmålet om soningsforhold for kvinner. Vi har mer enn 23 arbeidsgrupper som har vært i sving knyttet til oppfølgingen av meldingen, og det er slik at vi dette halvåret nedsetter en arbeidsgruppe som kartlegger innsatte og domfelte kvinners soningsforhold. De vil også få i oppgave å legge fram forslag som kan bidra til at domfelte og innsatte kvinner kan tilbys like gode forhold som mannlige innsatte og domfelte. Det er gledelig at vi har få kvinner som begår kriminalitet, og at vi derfor har få kvinner i våre anstalter. Men de skal kunne tilbys like gode soningsforhold som menn.

Til spørsmålet om utlendinger i fengsel er det riktig at vi de siste årene har sett en sterk økning i antall utenlandske innsatte i norske fengsler. Regjeringen ønsker at utlendinger som begår kriminalitet, skal kunne pågripes, pådømmes og sendes ut av landet så raskt som mulig. Vi har derfor, som det også har vært referert til, intensivert arbeidet for at utenlandske innsatte raskt skal kunne overføres til hjemlandet for fortsatt straffegjennomføring. Med de overføringene vi fikk til i fjor, har vi sett en økning over år på dette området, og vi vil jobbe med sikte på at denne trenden skal fortsette. Det arbeidet som er etablert ved Ullersmo, er også en viktig del av helheten knyttet til soning for utlendinger.

Det kan noen ganger være interessant å gå litt tilbake i tid. Undersøkelsen som Statistisk sentralbyrå gjorde i 1987, viste at halvparten av dem som ble kjent skyldige i en forbrytelse, faktisk pådro seg en ny reaksjon i løpet av de neste fem årene i frihet.

Så når vi nå har en tilbakefallsprosent på 20 pst, viser dette at vi er på rett vei. Men vi skal videre, ikke minst med kompetansehevende tiltak og også med kapasitetsplanen, som det er referert til flere ganger.

Presidenten: Dermed er sak nr. 10 ferdigbehandlet.

Sak nr. 11 [14:16:09]

Interpellasjon fra representanten Vigdis Giltun til helse- og omsorgsministeren:

«Dokumentasjon fra Norges Blindeforbund viser at de som får synsrehabilitering, i gjennomsnitt får dette 5 år etter synstap, og altfor ofte får man opplæring mange år etter at synet har blitt kraftig redusert. De fleste får det dessverre ikke i det hele tatt. Dette fører til at mange får unødvendig nedsatt livskvalitet, en del faller ut av arbeidslivet, noen får livsstilssykdommer og depresjoner, ekteskap blir oppløst, og det blir vanskelig å komme opp på det funksjonsnivået som ville vært mulig med rask rehabilitering. Det finnes ikke henvisningsrutiner om rehabilitering som fungerer, og ofte er det tilfældigheter som fører til at personen får hjelp.

Hvordan vil statsråden sikre at alle med behov for synsrehabilitering får et tilstrekkelig tilbud om dette når synet svikter?»

Vigdis Giltun (FrP) [14:17:24]: Rehabilitering sikrer livskvalitet og muligheter for et aktivt og likestilt liv for den som rammes av sykdom eller ulykke.

Vi er alle enige om et viktig politisk mål – full deltakelse og likestilling for funksjonshemmede. For blinde og svaksynte er et godt rehabiliteringstilbud helt avgjørende hvis retten til et aktivt og likestilt liv skal bli mer enn et fagert løfte. Det er vår jobb som politikere å sikre at ord følges av handling, at politiske løfter blir til håndfaste tiltak og forpliktelser.

Professor Bjørn Nicolaissen ved øyeavdelingen på Ullevål universitetssykehus anslår at 14 000 nordmenn hvert år får kraftig nedsatt syn etter øyesykdommer. Ikke alle disse vil ha behov for synsrehabilitering, men tallet gir en pekepinn på omfanget av synstap.

Ifølge Norges Blindeforbund kommer 230 nye brukere inn på organisasjonens rehabiliteringskurs hvert år. Det er åpenbart at gapet mellom det faktiske tjenestetilbudet og behovet er enormt. Dessverre er det bare de aller færreste med kraftig nedsatt syn som får et etterlenget og høyst nødvendig tilbud om mestringsrehabilitering – men først etter å ha ventet i årevis.

80 pst. av våre sanseintrykk kommer gjennom synet. Belastningen ved helt eller delvis synstap og behovet for opplæring og innlæring av nye teknikker for å mestre hverdagen er meget stor i en slik situasjon. Undersøkelser viser at tapet av syn fører til depresjon, isolasjon, inaktivt liv, somatiske plager, tap av omgangskrets, og de fleste faller dessverre også ut av arbeidslivet. Rehabilitering retter opp mye av dette og sørger for at de som rammes av synstap, kommer seg ut i livet igjen.

Det er dokumentert, og akseptert, at rehabilitering er viktig og nødvendig, både etter sykdom og alvorlige ulykker. Det er også bred enighet om at jo før rehabiliteringen kommer i gang, desto større blir gevinsten – først og fremst for individet, men også for samfunnet. Vellykket rehabilitering øker livskvaliteten og gjør det mulig for mange å delta i arbeidslivet, og det reduserer og utsetter behovet for hjemmetjenester, sykehjems plasser og andre kostbare tiltak for samfunnet.

De fleste som mister synet, ser ikke hva som skal til for at de igjen skal kunne leve et aktivt liv. De har mer enn nok med å forholde seg til sansetapet. Dagens virkelighet er at det går gjennomsnittlig fem år fra en person får et synstap, til vedkommende kommer til rehabilitering.

Mange mennesker mister verdifulle år, og mange får aldri muligheten til å bygge opp igjen en livsmestring og en livskvalitet som var innen rekkevidde rett etter at sykdommen eller skaden reduserte funksjonsevnen.

Et par autentiske eksempler jeg har fått fra Blindeforbundet, viser med all tydelighet hva som skjer med livsmestring og livskvalitet for den som ikke får et rehabiliteringstilbud.

Ett eksempel: Liv mister synet 37 år gammel, og det går hele tolv år før hun får rehabilitering. Hun mister jobben relativt raskt, lever på sparebluss og ender med en kraftig depresjon. Når hun får rehabilitering etter tolv års venting, reiser Liv seg igjen. I dag er hun en ressursperson for sitt lokalmiljø, hun er sentral i Rådet for funksjonshemmede og bidrar mye til at andre funksjonshemmede skal få leve aktive liv. Men de tolv tapte årene får Liv aldri tilbake.

Et annet eksempel er Bjørn. Han er 55 år gammel og er

i en lederstilling. Han våkner en morgen med kraftig nedsatt syn. Øyelegen sender ham hjem med beskjed om at det ikke er noe de kan gjøre, og at han i verste fall blir helt blind. Bjørn får ingen informasjon om at det finnes rehabilitering til å lære seg å mestre livet med svært dårlig syn. Han lever i sterk depresjon og isolerer seg fra alle, også fra familien. Han får politiet til å hente våpen som han har hjemme, fordi han frykter hva han kan komme til å gjøre i de mørkeste stundene. Etter ni måneder blir Bjørn kontaktet av en likemann som får ham inn på et rehabiliteringskurs. I dag, tre år etterpå, gjør han mye frivillig arbeid for andre og er aktiv i organisasjoner. Bjørn sier selv at livet er bedre enn før synstapet. Han ble reddet ved en tilfeldighet.

Et annet eksempel er en som jobber i en vestlandskommune, som mistet synet. Vi besøkte den kommunen i forbindelse med valgkampen. Han hadde også sittet hjemme i langt mer enn ett år uten å få noe som helst hjelp. Til slutt kom han tilfeldig i kontakt med en som ga ham en forbindelse i Blindeforbundet. Han er fremdeles i dag planlegger i den kommunen. Han har kommet tilbake til arbeid, men det var ved en tilfeldighet.

Alle som får nedsatt synsevne, trenger opplæring, og de trenger bekreftelse på at de fortsatt vil kunne leve aktive og gode liv. Det betyr at rehabiliteringen må utføres av fagpersoner på syn og av likemenn som har kjent på kroppen hva det vil si å miste synet. Denne kombinasjonen gir kompetanse og tillit, noe som er forutsetningen for å lykkes med rehabiliteringen.

Ved å delta på rehabiliteringskurs lærer mange grunnferdigheter, som å mestre dagligdagse gjøremål, bruke pc med forstørrelse, tale og/eller punktskrift, orientere seg selvstendig og trygt, bruk av hjelpemidler til lesing, lage mat, vaske tøy, lese og sende tekstmeldinger osv., og ikke minst å få kunnskap om egen øyesykdom og motivasjon til å komme i fysisk form. Det er også viktig for dem som blir rammet, at de får opprettholdt hobbyaktiviteter, får bearbeidet det følelsesmessige aspektet og får selvtiliten tilbake. Det burde være en selvfølge at personer som rammes av alvorlig synstap, raskt får tilbud om nødvendig oppfølging og rehabilitering, slik at de så snart som mulig kan leve aktive liv, og igjen ta del i samfunnet og arbeidslivet.

I statsbudsjettet for 2012 varsles det at det vurderes å flytte tilpasningskursene og rehabiliteringskursene for sansetapsgruppene til helseregionene eller kommunene. En flytting vil føre til at den individuelle rettigheten høyst sannsynlig blir en generell pliktbestemmelse, og dermed er det forvaltningen som i stor grad avgjør hvem som får rehabilitering, og hvilket tilbud den enkelte skal få. Dette kan jeg ikke se at kan være noen forbedring i forhold til dagens situasjon. En overføring til helseregionene vil føre til enda mindre fokus på denne type rehabilitering enn det vi har i dag. Helseregionene har en historie som viser at de konsentrerer seg om den medisinske rehabiliteringen, og det er ingen grunn til å tro at dette vil endre seg om de får ansvar for rehabilitering ved sansetap. Det fører til at rehabiliteringen vil tape i kampen om kronene. For flere grupper av synshemmede, f.eks. de i yrkesaktiv alder, er rehabiliteringen nasjonal. Innen helseregionene er det stor og økende skepsis til å bruke et tilbud som ligger i andre helseregio-

ner. Å gi ansvaret til helseregionene vil også føre til ulikheter mellom regionene, mens rettigheten i folketrygden gir en lik rett i hele landet. Å overlate ansvaret til kommunene vil gjøre at altfor mange blir prisgitt en dårlig kommunøkonomi og for liten kompetanse. Det er derfor ikke en løsning å overlate ansvaret til kommunene, som allerede sliter med å gjennomføre de ansvarsområdene de har. Ved å flytte ansvar for rehabilitering av sanseaptsgruppene ut av folketrygden, vil det bli store forskjeller, og man ser for seg at man vil få et kraftig redusert tilbud, med de alvorlige konsekvensene som dette medfører.

Fremskrittspartiet mener at det er avgjørende viktig at retten til og finansieringen av synsrehabiliteringen forblir i folketrygden. Utfordringen ligger i å få ulike fagmiljøer til å komme i kontakt med personer som får dårlig syn, for å henvise til mestringsrehabilitering. Alle kommuner må ha en synskontakt som har tilstrekkelig kompetanse og tid til å fange opp innbyggere med varig nedsatt syn, slik at de bl.a. får nødvendig habilitering eller rehabilitering.

Jeg har også tidligere i et spørsmål etterlyst et synsregister, som kan være et verktøy som vil åpne muligheter for å gi alle som trenger det, den nødvendige synsrehabiliteringen – både fordi man da kan dimensjonere hjelpeapparatet riktig og fordi det gir muligheter til å finne de personene som faktisk har opplevd å miste synsevnen. På 1980- og 1990-tallet var det et begrenset blindekartotek på Rikshospitalet, som bl.a. ble brukt til å gi et tilbud om rehabilitering til personer som var i kartoteket. Det ble redningen for mange til et aktivt liv gjennom rehabilitering. Et slikt register vil også åpne for forskning som kan gå lenger og være mer treffsikkert enn i dag. Fremskrittspartiet mener også at det må innføres velfungerende henvisningsrutiner, at rehabiliteringen må skje uten unødig ventetid. Det er en stor urett mot mennesker som er kommet i en håpløs situasjon, at de ikke fanges opp for å få nødvendig hjelp til å bedre sin livssituasjon.

Det spørsmålet jeg håper å få et klart svar på fra statsråden, er: Mener statsråden at dagens henvisningsordninger og rehabiliteringstilbud for denne gruppen er velfungerende? Eventuelt hvilke konkrete tiltak vil statsråden iverksette for å sikre at alle, og ikke bare enkelte, med behov for synsrehabilitering får et tilbud uten lang ventetid?

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen [14:27:13]: Representanten Vigdis Giltun tar opp et viktig tema. Som på mange andre områder innen rehabilitering handler dette om hvordan mennesker kan leve gode liv, selv om de har en funksjonsnedsettelse, som f.eks. synstap. Personer som får betydelig redusert syn, og som har behov for opplæring for å mestre hverdagen, skal ha nødvendig hjelp og opplæring. Jeg har ansvar for spesialisthelsetjenester og kommunale helse- og omsorgstjenester. Mange mennesker med synshemninger trenger hjelp til å mestre livet praktisk og sosialt, også når det gjelder skole, utdanning og arbeid.

Derfor er det mange sektorer som følger opp ansvaret for mennesker med synshemning. Blant annet er det slik at opplæringsloven gir sterkt svaksynte og blinde elever rett til nødvendig opplæring i punktskrift og opplæring i bruk av

nødvendige tekniske hjelpemidler. Elevene har også rett til opplæring i å ta seg frem til og fra skole og i nærmiljø.

Retten til opplæring gjelder også barn som er under opplæringspliktig alder, men som har særlige behov for spesialpedagogiske tiltak. Det betyr at sterkt svaksynte og blinde barn skal få individuelt tilpasset hjelp, slik at de kan delta i sitt naturlige oppvekstmiljø. De som får synstap i voksen alder, har rett til individuelt tilpasset opplæring for å utvikle eller holde ved like grunnleggende ferdigheter. Det er kommunene eller fylkeskommunene som har ansvar for å følge opp disse rettighetene. Kommuner og fylkeskommuner kan søke bistand og tjenester fra det statlige spesialpedagogiske støttesystemet Statped. Statped samarbeider med PPT og andre kommunale og/eller fylkeskommunale instanser.

Stortingsmeldingen – Meld. St. 18 for 2010–2011 – Læring og fellesskap har som mål å sikre tidlig innsats og gode læringsmiljøer for barn, unge og voksne med særlige behov. Flere tiltak i denne meldingen vil føre til bedre opplæringstilbud til sterkt svaksynte og blinde.

Regjeringen har lagt frem en egen plan for universell utforming. Universell utforming er viktig for at personer med synshemning kan fungere godt i samfunnet. Det handler om å fjerne terskler og barrierer, enten det er i bygninger, på nettsider eller generelt i nærmiljøet. Ulike synshjelpemidler kan være av stor betydning. Disse hjelpemidlene finansieres av Nav.

I helse- og omsorgstjenesten, som jeg har ansvar for, foregår habilitering og rehabilitering både i spesialisthelsetjenesten og i kommunene.

Samhandlingsreformen legger vekt på at slike tjenester skal tilbys nærmest mulig der brukeren bor – i kommunen. Dette ansvaret er tydelig i den nye helse- og omsorgstjenesteloven. Kommunen skal ha generell oversikt over behovet for habilitering og rehabilitering blant innbyggerne. Alle som bor eller oppholder seg der, skal tilbys nødvendig utredning og oppfølging ved behov. For mange synshemmede vil det omfatte praktisk bistand, tilrettelegging og hjelpemiddelformidling og bistand til å delta i fysiske og sosiale aktiviteter.

Kommuner og helseforetak skal videreutvikle ordningen med koordinerende enhet, og i større grad ta i bruk individuell plan i habilitering og rehabilitering. Arbeidet som kommunenes syns- og hørselskontakter gjør, bør knyttes til koordinerende enhet i sterkere grad. Nav har også et sentralt ansvar for mennesker med synshemning. Med hjemmel i folketrygden ytes bidrag til institusjoner for blinde og svaksynte som eies av Norges Blindeforbund. Det ytes også bidrag til Midttun Ferie- og Rekreasjonshjem. Det gis også tilskudd til opplæringstilbud i dagliglivet. Tilpasningskurs ved Blindeforbundets kursentre finansieres av dette tilskuddet. Gjennom Funksjonshemmedes Studieforbund kan Blindeforbundet få tilskudd etter lov om voksenopplæring. Dette finansieres over Kunnskapsdepartementets budsjett.

For personer med synshemning vil det være særlig viktig å lære å mestre dagliglivet ved hjelp av tekniske og digitale hjelpemidler. Opplæring i pc og opplæring i punktskrift vil være viktig for mange som får synshemning som

unge eller voksne. Riktige og tilpassede hjelpemidler er viktig for en god rehabilitering. Den enkelte må ta kontakt med helsetjenesten i kommunene når de trenger hjelpemidler fra Nav. Det er viktig at instanser og fagmiljøer samordner og samarbeider om en god rehabiliteringsprosess for hver enkelt, i tråd med Samhandlingsreformen.

Tiltak innenfor opplæringssektoren er viktig i rehabiliteringsprosessen for mennesker med synshemming. Hjelpemidler er et annet viktig område. Helsesektoren har ansvar for nødvendig utredning, diagnostisering og behandling. Derfor har jeg i oppdragsdokumentet for 2012 til regionale helseforetak satt som mål at det er sikret tilstrekkelig kapasitet innen spesialiserte habiliterings- og rehabiliteringstjenester til ulike grupper, og etablert tilbud til pasienter med sansetap.

Personer med synshemming vil ha ulike behov avhengig av diagnose og livsfase, og flere sektorer har ansvar for å samarbeide med og om personer med synshemming. Det gjelder opplæringssektoren, Nav, kommunehelsetjenesten og spesialisthelsetjenesten. Helsesektoren har også et særlig ansvar når det gjelder å samarbeide med andre etater, slik at den enkelte får helhetlige og koordinerte tjenester. Det er dette vi har lagt til rette for gjennom Samhandlingsreformen, hvor individuell og helhetlig oppfølging står sentralt, også for personer med synstap.

Vigdis Giltun (FrP) [14:33:39]: Jeg takker statsråden for en redegjørelse om hvordan dagens tilbud fungerer.

Selv en med veldig godt syn skulle vel ha vanskelig for å ta seg fram i jungelen av hvem som har ansvaret for hva. Det er litt der problemet ligger. Det var det jeg ønsket å fokusere på i dag – gode henvisningsrutiner som gjør at en som mister synet, automatisk kommer til rehabilitering og får de grunnleggende ferdighetene på plass ved et synstap. Dette fungerer veldig dårlig i dag. Det ser man på det lave antallet som Blindeforbundet har på kurs, i forhold til de 14 000 som er utsatt for synstap. Jeg hadde håpet at statsråden ville fortelle hvordan disse skal fanges opp. Jeg ble også overrasket over at hun sier at det i 2012 er sikret kapasitet til rehabilitering. Gjelder dette de 14 000, eller kanskje 6 000 – eller hvor mange det er som vil trenge det? Har man en oversikt over hvem det er som trenger synsrehabilitering? Hvordan vil statsråden sikre at de faktisk får dette raskt, uten å vente? Det er det som har vært problemet. Det finnes kapasitet. Det finnes også et ønske fra bl.a. Blindeforbundet om å bidra mer, men problemet er å fange opp dem som trenger det.

Når det gjelder henvisningsrutiner, er det veldig viktig. Så lenge det er et pulverisert ansvar, hvor mange sitter med ansvaret, er det ofte ingen som tar det, og ingen som når fram til den som har behov for det, for den som har behov for det, kjenner ikke til alle disse mulighetene og rettighetene. Dette er noe som spesialisthelsetjenesten må ta ansvaret for. Noen må påta seg ansvaret. For dette er kostbart både i kroner og øre, men aller mest er det kostbart i form av tapt livskvalitet for dem det gjelder og familiene.

Jeg er litt skuffet over at man i denne debatten ikke ønsker å ta tak i problemet: Hvordan kan man gjøre det bedre? Man må ikke bare fortelle hvordan ting fungerer, for sånn det fungerer, fungerer det ikke bra. Det er helt sikkert. Det

man da må se på, er hvordan man ikke bare kan gjøre det litt bedre, eller håpe at det skal fungere om noen år, men få på plass systemer, for dette er en stor systemsvikt. Jeg håper at statsråden, iallfall i sitt neste innlegg, vil si noe litt mer konkret om hvordan hun skal fange dette opp og sørge for at det pasientene faktisk har rett på, blir gjennomført.

Det er også sånn at man i veldig mange kommuner ikke har kvalitetsmessig gode nok synskontakter. Det er også viktig å fange opp dem som ikke nødvendigvis har vært utsatt for en ulykke, men som går hjemme. Det gjelder mange eldre mennesker også. Det er veldig mange som vil miste synet på grunn av lang tids diabetes, og som selv ikke er klar over hvilken hjelp de kan få, og hva de vil ha behov for. Jeg håper statsråden kan være litt klarere, se framover og komme med noen nye tiltak som kan sikre et bedre tilbud.

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen [14:37:02]:

Det som er mitt ansvarsområde, er helsetjenesten og helsetjenestedelen av dette arbeidet. Jeg har lyst til å understreke at når det gjelder rehabilitering akkurat for mennesker som får et sansetap, vil de trenge hjelp fra mange instanser. Det gjelder Nav og ikke minst opplæring, som til syvende og sist ligger under Kunnskapsdepartementet. Men det jeg har stor forståelse for, er at mange opplever at dette er en jungle – at det er krevende og komplisert. Derfor laget vi Samhandlingsreformen. Derfor laget vi en ny kommunal helse- og omsorgstjenestelov som nettopp skal ha fokus på enkeltmennesket, og som skal ha fokus på dem som f.eks. får kroniske sykdommer, slik at de skal få bedre hjelp gjennom helsetjenesten og hjelpeapparatet.

Det blir på en måte litt for enkelt å tro at det bare er én type rehabilitering – og så har man ordnet alt. Jeg har veldig stor forståelse for at mennesker som får et sansetap, som f.eks. synstap, har stort behov for og stor nytte av å treffe andre i lignende situasjon. Derfor er det tilbudet som Blindeforbundet har, av veldig stor verdi, og det er klart at vi må også benytte oss av det. Men samtidig må alle instansene – kommunale, fylkeskommunale og spesialisthelsetjenesten – bli bedre til å samarbeide for å skreddersy et tilbud til den enkelte. Derfor vil jeg vise til det ansvaret man har fra kommunens side. Når man er i spesialisthelsetjenesten, er det spesialisthelsetjenesten som har ansvaret – det er de som har ansvar for rehabilitering. Det er derfor jeg i oppdragsdokumentet har bedt om at man må ha tilstrekkelig kapasitet når det gjelder rehabilitering, også for dem som får et sansetap. Men samtidig er det slik at hvis man bor i kommunen – alle bor jo i en kommune – og man er i kommunehelsetjenesten, er det kommunens ansvar å hjelpe den enkelte til å få et tilbud som er komplett. Det beste å gjøre da er å bruke individuell plan, nettopp for å kunne koordinere de ulike tjenestene.

Jeg skjønner at dette kan høres komplisert ut, men jeg har også lyst til å understreke at her er det mange som har et stort ansvar. Det er helt klart at for dem som mister synet, spesielt i voksen alder, er dette særdeles vanskelig og krevende. Vi må jo gjøre det vi kan, fra alle instanser, for å bidra til en god rehabilitering, men samtidig må det skje gjennom den som har nøkkelen – og akkurat nå er det kommunen.

Tove Karoline Knutsen (A) [14:40:22]: Det er en viktig debatt og et viktig tema som interpellanten Giltun tar opp i dag.

Mennesker med synshemming trenger god faglig oppfølging og rehabilitering både i spesialisthelsetjenesten og i primærhelsetjenesten. Et viktig formål med Samhandlingsreformen, som er nevnt tidligere i dag, er at alle former for helsetjenester – også rehabiliteringstjenester – skal tilbys nærmest mulig der den enkelte pasient eller bruker bor, dvs. i kommunen. Synshemmede har, i likhet med andre med funksjonsnedsettelse, krav på bistand, tilrettelegging og tilgang på hjelpemidler, og til å delta i samfunnet ut fra behov og muligheter. Dette er en rett som er nedfelt i helse- og omsorgstjenesteloven.

Det er først og fremst kommunene som skal sørge for at synshemmede får den hjelpen de trenger. Kommuner og fylkeskommuner kan søke bistand fra Statped, som ivaretar den statlige spesialpedagogiske støtten for slik hjelp. Statpeds virksomhet vil i 2013, som interpellanten nevnte, være organisert i fire regionsentra – henholdsvis Vest-, Sørøst-, Midt- og Nord-Norge. Disse skal serve kommunene og fylkeskommunen i sine respektive regioner og ta initiativ til planlegging som skreddersyr tjenester, i tråd med ønsker og behov som brukere i den enkelte kommune måtte ha. I motsetning til interpellanten er jeg helt sikker på at regional organisering er bedre for folk med sansetap enn en sentralisert tjeneste. For eksempel i min region har man god erfaring med det regionale senteret for døvblinde som ligger i Tromsø, og som er knyttet til Universitetssykehuset Nord-Norge – og bruker den kompetansen som finnes der.

Det utføres også et viktig arbeid for blinde og svaksynete ved ulike institusjoner i regi av Norges Blindeforbund. I nord, i nordre Nordland, har vi i Evenes et kurs- og treningssenter som jeg veit har stor betydning for opplæring og hjelp til blinde og svaksynete. Gjennom Funksjonshemmedes Studieforbund får Blindeforbundet tilskudd etter lov om voksenopplæring, et tilskudd som gis over Kunnskapsdepartementets budsjett.

Det er også viktig at kommuner og andre offentlige aktører tar på det største alvor at man i all planlegging skal ivareta universell utforming. Dette vil være spesielt viktig for alle mennesker med funksjonsnedsettelse, ikke minst for synshemmede. Utforming av bygninger, inne- og ute-miljøer samt ulike hjelpemidler for synshemmede er viktig, og ikke minst vil personer med synshemming ha stor nytte av f.eks. digitale hjelpemidler i forbindelse med skolegang, studier og annen opplæring.

Hjelpemidler er, som mange veit, men som kanskje ikke alle er klar over, finansiert av Nav. Derfor må helsepersonell være oppdatert og på offensiven når det gjelder å bistå funksjonshemmede – herunder synshemmede – med den hjelpen de faktisk har krav på.

Interpellanten tegner et dystert bilde av situasjonen for mennesker med synshemming, bygd på tall fra Blindeforbundet. Og sjøl om dette helt sikkert kan variere fra kommune til kommune, trur jeg at mange synshemmede kan kjenne seg igjen i den beskrivelsen interpellanten har gitt. Jeg har tro på at en sterkere og mer robust kommunehelse-tjeneste kan bøte på dette. Samhandlingsreformen under-

streker betydningen av koordinerende enhet og individuell plan, både i behandling og rehabilitering i primærhelsetjenesten og i andre tjenester som kommunen skal gi. Her er kommunenes syns- og hørselskontakter forpliktet til å spille på lag med koordinator i kommunen.

Jeg tror nettopp Samhandlingsreformens innretning, som statsråden også nevnte, vil ha stor betydning for å ivareta hørsels- og synshemmede i kommunenes framtidige rehabiliteringsarbeid.

Sonja Irene Sjøli (H) [14:45:06]: Jeg synes innleggene så langt har vist at det er en svært viktig problemstilling som interpellanten tar opp.

Akershus-benken hadde møte med Norges Blindeforbund for vel en uke siden, og det gjorde et sterkt inntrykk å høre om de mange enkeltmennesker som har mistet synet, og dermed opplever at de har mistet meningen med livet. De færreste finner veien tilbake selv, de blir ofte pasifisert og mister kontakten med omverdenen.

De som kommer til synsrehabilitering, har ventet fem år for å få rehabilitering – og det gjelder bare de 230 som faktisk får rehabilitering, bl.a. ved syns- og mestringssenteret i Hurdal i Akershus. Der har de bred kompetanse innen synsrehabilitering, med fagspesialister som arbeider tett med et godt skolert likemannsapparat. Tilbakemeldingene fra brukerne er svært gode både når det gjelder den individuelle oppfølgingen som blir gitt, kvaliteten på kurs- og aktivitetsvirksomheten og på oppholdene ved syns- og mestringssentrene.

Men det er altfor få som får denne muligheten. Det er som nevnt bare 230 som får denne muligheten gjennom Blindeforbundet hvert år, mens ca. 14 000 får nedsatt syn, ifølge professor Bjørn Nicolaisen. Det er med andre ord svært mange som ikke får den hjelpen de trenger.

Jeg er enig med Norges Blindeforbund i at det er avgjørende at leger, Nav-ansatte og fysioterapeuter som møter mennesker med synsnedsettelse, har nødvendig kompetanse. Det er avgjørende at det er gode henvisningsrutiner, slik at de det gjelder, får rehabilitering raskt, og at kvaliteten på og omfanget av rehabiliteringen er god.

I likhet med Norges Blindeforbund, som er den organisasjonen som sitter med mest erfaring og mest kompetanse på området, mener Høyre det er viktig at retten til synsrehabilitering forblir i folketrygden, i alle fall inntil videre, og at den ikke legges til helseforetakene og kommunene. En overflytting av rettighetene nå vil kunne føre til et enda dårligere tilbud. Svært mange kommuner har verken tilstrekkelig fagkompetanse eller kapasitet til å følge opp og gi nødvendig rehabilitering. Det vil føre til store ulikheter i tilbudet, avhengig av hvilken kommune man bor i. Det er bare ca. 50 pst. av kommunene som har bl.a. synskontakt.

Høyre mener videre at det er viktig å få på plass et synsregister. Det vil kunne bli et viktig redskap for å sikre god rehabilitering og for å få en oversikt over hvor mange som har en synsnedsettelse. Det vil kunne gi et godt grunnlag for riktig behandling, god rehabilitering og for å kunne legge til rette for forskning og fagutvikling innen dette området, som helt klart er nødvendig.

Erfaringene viser at gjennom god rehabilitering får de

aller fleste livet sitt tilbake. Derfor er det viktig at vi styrker dette området betydelig og sikrer at alle som opplever synstap, får rask og god rehabilitering og kan komme styrket ut av en situasjon som i utgangspunktet kan oppleves som håpløs.

Karin Andersen (SV) [14:48:43]: Dette er en veldig viktig interpellasjon. Jeg synes ordvekslingen hittil viser at det vi er på leting etter, er gode henvisningsrutiner i disse systemene som er laget. Det er det som blir brukernes utfordring oppi dette – for å si det sånn: Samhandlingsreformen er god, mye av ansvaret skal samles der, det skal lages individuelle planer, men poenget er at man må vite at det er et menneske der som trenger en individuell plan, for at den skal bli laget.

Derfor vil jeg også gjerne høre om statsråden har noen tanker om hvordan man kan få gjort disse henvisningsrutinene tydeligere, for jeg tror det er det man etterspør i denne interpellasjonen. Ikke det at det er mangel på instanser som har ansvar og delansvar – for hvis man først kommer inn i dette systemet, er det i hvert fall mulig å plassere ansvaret – men det som jeg også får meldinger om, er at personer med store synstap ikke blir meldt videre i systemet verken fra spesialisthelsetjenesten, fra fastlegen eller eventuelt fra Nav – hvis noen har behov for f.eks. tilpasningskurs. Det er det som er problemet.

I tillegg har jeg i likhet med representanten Sjøli hatt mye kontakt med Blindeforbundet opp gjennom tidene, og jeg har bl.a. diskutert dette med synskontakt – og hørselskontakt er jo tilsvarende – og at kvaliteten varierer veldig landet over.

Arbeids- og sosialkomiteen var på mandag på besøk på hjelpemiddelsentralen i Oslo og Akershus. Der spurte jeg dem direkte om hva slags faglige råd de ville gi oss knyttet til at synskontakten er et sårbart punkt i dette systemet. Da svarte de at de mente at man faktisk burde stramme opp systemet og ha et mer sentralisert opplegg rundt det hvis det faktisk skal fungere som det er tenkt – for det er jo bra tenkt, og det er et bra system der det fungerer – at synskontakten har kompetanse og faktisk kan følge opp personer som har behov for det.

Her er det nok en del ting – ikke nødvendigvis når det gjelder endringer på dagens organisering, men en tydeligere plassering og sikring av kvalitet, slik at de som har behov for det, og som har stor nytte av disse tilpasningskursene, faktisk får dem, og får dem så tidlig som mulig. Det skjønner jo alle at vil hjelpe veldig, for jeg tror det skjer noe med mestingsfølelsen og tilliten til at man kan greie noe hvis man blir sittende passiv lenge etter at et synstap har inntrådt.

Det som jeg har behov for å understreke veldig tydelig – statsråden nevnte jo sjøl den nye loven om kommunehelsetjenesten som kom i kjølvannet av Samhandlingsreformen – og som det er interessant å se på, er hvor i den loven ansvaret for å henwise disse pasientene videre er tydeliggjort, slik at vi kan se det, eller om det ligger i lovverket for spesialisthelsetjenesten. Hvis vi skal få til denne samhandlingen, må man altså vite om dette mennesket og vite om behovet.

Det pågår en diskusjon om hjelpemiddelområdet generelt. Det har kommet en stor NOU – deler av den skal

man vel etter hvert ta stilling til – der det også handler om hvordan ulike områder av dette skal finansieres. Det er til diskusjon.

Jeg har veldig stor forståelse og sans for dem som hevder at det ligger en trygghet i det systemet vi har i dag, at det er folketrygden som finansierer deler av dette. Ikke for det, spesialisthelsetjenesten og kommunehelsetjenesten skal jo ha det daglige – og også et helhetlig – ansvar. Så det er jo noe fornuft i å tenke slik også. Men jeg tror – punkt nr. 1 – at noe veldig viktig har med finansieringen å gjøre, nemlig at da er disse hjelpemidlene under en post som ikke er begrenset av driftsrammer, der noe skal gå til andre helsetjenester. Punkt nr. 2: Det gir en større trygghet for å sikre likebehandling over hele landet. Dette mener jeg er viktig i disse sakene, og det må tillegges stor vekt når vi skal jobbe med dette framover.

Laila Dāvøy (KrF) [14:53:52]: På hjemmesiden til Norges Blindeforbund fant jeg et interessant blogginnlegg, skrevet i februar i år. La meg sitere noen utdrag:

«Ukene flyr og vi har allerede kommet langt inn i februar. Det at det går mot lysere tider er alltid gledelig, men når det gjelder gode sikre ordninger for funksjonshemmede ser fremtiden noe mer uvisst og mørk ut. (...) – hva skjer med rehabiliteringen/habiliteringen i fremtiden»

Vedkomende som skriver, sier videre at rehabilitering «er et område som nå er så uvisst for alle som vil trenge rehabilitering i fremtiden at her burde vi alle reagere». Videre:

«Samhandlingsreformen som plutselig datt innover oss har i alle fall ikke noe godt svar på dette. Nå brukes nesten ikke ordet rehabilitering lenger, men forebygging og friskvern.

Hvordan skal en forebygge at noen kan bli synshemmet eller får sykdommer som trenger god og helhetlig rehabilitering?

Når staten fjerner gode ordninger med et pennestrøk og setter store reformer ut i livet uten å prøve noen piloter så er jeg stygt redd for at mange må lide.»

Til slutt skriver han:

«Da er det igjen vi som kjemper en daglig kamp for de som ikke har lett for å bli hørt som må redde det som reddes kan.»

Hva er så rehabilitering for en som mister synet? Hva handler det egentlig om? Jo, det handler om noe så vanskelig som å lære å mestre dagliglivet på nytt og å lære kompenserende teknikker for å mestre synstapet. Det dreier seg om både funksjonelle, fysiske og følelsesmessige utfordringer. Noen kan ha restsyn. De må trene på å bruke dette, og det kan være krevende. Nye hjelpemidler som kan kompensere for synstapet, og som er helt avgjørende i hverdagen, må læres om og tas i bruk. Vi som ser, tenker lite igjennom hvordan vi skal forflytte oss fra sted til sted, ute og inne. Dette kan føles uoverstigelig for en som er blind, også for en som har vært seende tidligere.

Midt oppe i disse fysiske utfordringene må en som har mistet synet, bearbeide det store tapet og den sorgen det jo er, ikke å kunne se mer.

Dette er noe av det synsrehabiliteringen handler om. Det sier seg selv at denne rehabiliteringen ikke kan stå på vent i årevis. Interpellanten viser til at gjennomsnittlig ventetid er fem år – og takk til interpellanten, som tar opp dette temaet.

Rehabilitering er en rettighet i henhold til pasientrettighetsloven. Det påpekte helseministeren da jeg, sammen med andre, i forrige stortingsperiode tok til orde for å få laget en egen rehabiliteringslov. Det var unødvendig, ble det sagt. Hvorfor foreslo Kristelig Folkeparti dette? Jo, det var fordi altfor mange ikke fikk ivaretatt sitt behov for rehabilitering.

Statsråden viser til Samhandlingsreformen. Men når det gjelder Samhandlingsreformen, er – etter det jeg vet – ansvarsdelingen mellom førstelinjetjenesten og andrelinjetjenesten ennå ikke helt avklart hva gjelder rehabilitering. Statsråden kunne kanskje si noe om når dette arbeidet vil være ferdig. Jeg håper det er ferdig, men jeg har ikke hørt de endelige tilbakemeldingene. Det er lite samordning på dette feltet, det har flere vært inne på. Mange deler ansvaret, det er stykkevis og delt.

Noen av de tiltakene som jeg og andre har nevnt, er pasientorganisasjonene de beste til å drive. Derfor er det en vinn-vinn-situasjon å kunne gi organisasjoner, som f.eks. Blindedeforbundet, gode økonomiske støtteordninger. De driver med kurs, hjemmebesøk og likemannsarbeid og har habiliteringstilbud, og de har egne syns- og mestringsentre, for å nevne noe. Her er vel også staten inne og er en stor bidragsyter. Ikke minst bidrar god rehabilitering til selvstendighet og bedre livskvalitet – og, ikke minst, til mestring i eget liv.

Helt til slutt: Jeg er enig i det flere har sagt om folkestrygden – det var vel interpellanten og representanten fra SV, Andersen. Jeg tror at man ikke skal slippe folkestrygdansvaret før man kan dokumentere at det finnes en helhetlig og likeverdig behandling for dem som har synstap, eller har mistet synet helt. Det hjelper egentlig lite med gode lover og gode intensjoner – og oppdragsdokumenter, for den del – hvis hjelpekjeden er full av hull, slik vi har fått det dokumentert her i dag.

Vigdis Giltun (FrP) [14:58:35]: Jeg vil takke alle som har deltatt i denne debatten, og si at det er gledelig at alle tydelig ser de problemene som er. Jeg er sjelden helt enig med SV, men denne gangen er jeg enig med Karin Andersen, som påpekte veldig konkret hvor problemet ligger.

Jeg er også glad for at både SV, Kristelig Folkeparti og Høyre har sagt at de ønsker å beholde rettighetene i folkestrygden. Det er nemlig den eneste måten hvor en kan sikre at brukerne får finansiert et rehabiliteringstilbud.

Samhandlingsreformen sikrer ingen verdens ting. Er det ett område som kan tape, er det nettopp rehabiliteringsområdet og tilbudet til kronikere. Den reformen er ment til å spare penger på ikke å ha personer på sykehus. Det er nok det kommunene må sette inn alle ressurser på i fremtiden. De har knapt med ressurser. Det å beholde rettigheter som er viktige for dem med nedsatte funksjoner, i folkestrygden, vil i hvert fall Fremskrittspartiet jobbe for.

Når det gjelder universell utforming, er regjeringen

også litt treg på det området, vil jeg si. Det er ikke god nok fremdrift i arbeidet med universell utforming.

Når det gjelder hjelpemiddelområdet, er det i år kuttet 14 mill. kr på enklere hjelpemidler, og det er mange av de hjelpemidlene som – la oss si – koster under 1 500 kr. Trenger man mange slike hjelpemidler, blir det dyrt, og man mister også oversikten over hvilke typer hjelpemidler man bør ha som det er god kvalitet på, når de tas ut av sortimentet. Det er heller ingen god utvikling på det området, og fremdeles er det veldig mange som frykter at også ansvaret for hjelpemiddelområdet skal bli et sektoransvar. Som Karin Andersen sa, ble det advart mot det da vi i komiteen besøkte hjelpemiddelsentralen på Økern, hvor de sa at sektoransvaret må vike for å sikre brukerne. Det er det vi må legge vekt på: å få samlet ansvaret og få finansieringen der hvor pengene er. Det er staten som har penger, ikke kommunene.

Kommunene har i varierende grad mulighet til å tilby helt nødvendig rehabilitering og andre typer rettigheter, så jeg hadde håpet at statsråden i løpet av denne interpellasjonen kunne vært litt klarere, for det er jo til statsråden interpellasjonen i utgangspunktet er rettet. Jeg kan ikke se at det er noe statsråden har kommet med, som vil sørge for at vi raskt får systemer som gjør at de som mister synet, får rehabilitering. Nå har bl.a. Blindedeforbundet påpekt to ting som kan gjøre dette enkelt: Det er et synsregister, og det er gode henvisningsrutiner, hvor den som mister synet, ikke blir sluppet tak i. Du får direkte henvisning, og så er det opp til dem å finne ut hvor du får kvalitetsmessig god rehabilitering, for det hjelper ikke med en rehabilitering hvis den ikke er god.

Dag Terje Andersen hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Statsråd Anne-Grete Strøm-Erichsen [15:02:05]: Først må jeg komme med et hjertesukk: Jeg skulle faktisk ønske at flere representanter fra Stortinget hadde vært til stede på en todagers helsekonferanse som nylig ble avholdt her i Oslo, hvor man har satt status på Samhandlingsreformen – som tross alt bare har vart i fire og en halv måned. Man har allerede – på de områdene hvor man har startet opp – hatt konkrete resultater å vise til, f.eks. for utskrivningsklare pasienter.

Det er ikke slik at Samhandlingsreformen bare er en reform for å spare penger. Helt klart er det en reform for at vi skal få et bærekraftig helsevesen, men ikke minst for å ivareta kronikere. Det er jo nettopp for kronikerne Samhandlingsreformen er viktig, det er for dem som trenger hjelp fra flere tjenester. Det som er komplisert når det gjelder de som får et sansetap som et synstap, er at de trenger hjelp ikke bare fra flere helsetjenester, men fra mange andre tjenester innenfor ulike sektorer. Da er det altså slik at rehabilitering ikke bare blir en eneste greie – det blir mange ting. Det blir å klare seg hjemme, det blir praktisk oppfølging, det blir arbeidsoppfølging i Nav og tilrettelegging i arbeid, det blir selvfølgelig helse, det å få utredning, og så blir det opplæring – det er mange områder. Det er én enhet i kommunen som etter den nye kommunale helse- og omsorgs-

tjenesteloven har ansvar for dette, og det er koordinerende enhet. Det er den enheten som må ta ansvar for at den enkelte som opplever f.eks. et synstap, får den hjelpen man trenger fra de ulike instansene.

Det skal ikke være sånn at noen skal vente i fem år på å få rehabilitering – det er ikke akseptabelt. Det er ikke vanskelig å være enig i det. Slik skal det ikke være. Etter den nye loven er det ikke slik at rehabilitering er svevende, men rehabilitering må foregå både i spesialisthelsetjenesten og i kommunehelsetjenesten, og det må også tas med i avtaler mellom kommuner og spesialisthelsetjenesten, for det er ulikt hva man kan gjøre i ulike kommuner. Men det er ikke til hinder for at den enkelte som har opplevd et san- setap, faktisk skal få hjelp, få hjelpemidler og få hjelp til å klare seg i hverdagen. Jeg skal selv ta initiativ til at vi i de- partementet skal ha et møte med Blindeforbundet, nettopp for at vi skal finne en god måte å mestre dette på, for her er det mange som har et ansvar, og det felles ansvaret må vi klare å ta – enten vi er stat eller kommune.

Presidenten: Debatten i sak nr. 11 er avsluttet.

Sak nr. 12 [15:05:04]

Stortingets vedtak til lov om endringer i folketrygdloven (Lovvedtak 53 (2011–2012), jf. Innst. 252 L (2011–2012) og Prop. 72 L (2011–2012))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.

Etter at det var ringt til votering, uttalte

presidenten: Da er Stortinget klar til å gå til votering over sakene på dagens kart.

Votering i sak nr. 1

Presidenten: Under debatten er det satt fram fem for- slag. Det er

- forslagene nr. 1–4, fra Solveig Horne på vegne av Fremskrittspartiet og Høyre
- forslag nr. 5, fra Øyvind Håbrekke på vegne av Kristelig Folkeparti

Det votes først over forslag nr. 5, fra Kristelig Folke- parti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen innføre en mødrekvote av samme varighet som fedrekvoten, for å forbe- holde mor og far rett til en like stor del av perioden etter fødsel. Dette innføres ved at mor og far forbehol- des hver sin kvote av 10 ukers varighet, i en fleksibel foreldrepermisjonsmodell på til sammen 68 uker.»

Votering:

Forslaget fra Kristelig Folkeparti ble med 93 mot 9 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.13.53)

Presidenten: Det votes over forslagene nr. 1, 3 og 4, fra Fremskrittspartiet og Høyre.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om end- ring av lover og regelverk slik at begge foreldre får like rettigheter til foreldrepenger, gjennom blant annet lik uttaksrett og foreldres rett til foreldrepenger ved samlivsbrudd.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem forslag om en forenkling av regelverk for uttak av foreldrepenger.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at det utvikles en nettløsning til bruk for foreldrenes uttak av foreldre- pengeperioden.»

Votering:

Forslagene fra Fremskrittspartiet og Høyre ble med 57 mot 41 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.14.12)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 2, fra Frem- skrittspartiet og Høyre.

Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag som mu- liggjør en fri fordeling av hele foreldrepengerperioden.» Her har Venstre varslet at de støtter forslaget.

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet og Høyre ble med 60 mot 42 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.14.30)

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt ved- tak til

lov
om endringer i folketrygdloven
(tre deling av foreldrepengerperioden)

I

I lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd gjøres følgende endringer:

§ 14-9 femte ledd skal lyde:

Stønadsperioden kan deles mellom foreldrene når begge fyller vilkårene for rett til foreldrepenger etter § 14-6. Unntatt fra deling er de siste 15 stønadsdagene (3 ukene) før og de første 30 stønadsdagene (6 ukene) etter fødselen, som er den delen av stønadsperioden som er forbeholdt moren ved fødsel. Unntatt fra deling er også 12 uker som er forbeholdt faren (fedrekvoten), se § 14-12, og 12 uker som er forbeholdt moren (mødrekvoten). De

første 6 ukene etter fødsel som er forbeholdt moren, inngår i mødrekvoten. Mødrekvote kan ikke tas ut før fødsel.

§ 14-10 sjette ledd skal lyde:

Foreldrenes samtidige uttak av foreldrepenger kan ikke overstige 100 pst. av valgt sats, se § 14-9 tredje ledd. Dette gjelder likevel ikke utvidelsen ved flerbarnsfødsler eller ved adopsjon av flere barn samtidig, se § 14-9 fjerde ledd eller ved uttak av kvotene, se § 14-12 annet ledd.

§ 14-12 skal lyde:

§ 14-12 Uttak av kvotene

Dersom begge foreldre fyller vilkårene for rett til foreldrepenger, er 60 stønadsdager (12 uker) av stønadsperioden forbeholdt faren (fedrekvote) og 60 stønadsdager (12 uker) av stønadsperioden er forbeholdt moren (mødrekvote). De første 30 stønadsdagene (6 ukene) etter fødsel som er forbeholdt moren, inngår i mødrekvoten.

Faren kan ta ut fedrekvote uten hensyn til om vilkårene i § 14-13 første ledd er oppfylt. Kvotene kan også tas ut samtidig med at den andre av foreldrene tar ut graderte foreldrepenger på opptil 50 pst. av valgt sats, se § 14-16.

Det kan gjøres unntak fra bestemmelsene i første ledd dersom forelderen som skal ta ut foreldrepenger på grunn av sykdom eller skade er helt avhengig av hjelp til å seg av barnet eller er innlagt i helseinstitusjon. Forhold som nevnt i første punktum må dokumenteres med legeerklæring.

II

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer. Loven gjelder for tilfeller der fødselen eller omsorgsovertakelsen skjer på ikrafttredelsestidspunktet eller senere.

Presidenten: Presidenten antar at Fremskrittspartiet og Høyre ønsker å stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble bifalt med 59 mot 42 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.14.56)

Presidenten: Det votes over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Presidenten antar at Fremskrittspartiet og Høyre ønsker å stemme imot.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble bifalt med 59 mot 41 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.15.19)

Presidenten: Lovvedtaket vil bli ført opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 2

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt vedtak til

I o v

om endringer i barnevernloven

I

I lov 17. juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester gjøres følgende endringer:

Ny § 4-29 skal lyde:

§ 4-29 Midlertidig plassering i institusjon uten samtykke ved fare for utnyttelse til menneskehandel

Ved fare for utnyttelse av et barn til menneskehandel, jf. straffeloven § 224, kan barnet uten samtykke plasseres i institusjon, jf. §§ 5-1 og 5-8. Formålet med plasseringen er å ivareta barnets umiddelbare behov for beskyttelse og omsorg.

Fylkesnemnda kan treffe vedtak om plassering etter første ledd dersom

- a) politiet finner at det er en nærliggende og alvorlig fare for at barnet utnyttes eller kan bli utnyttet til menneskehandel, og at plassering er nødvendig for å beskytte barnet, og
- b) fylkesnemnda, basert på politiets vurdering og øvrige opplysninger i saken, finner det sannsynlig at det foreligger en slik nærliggende og alvorlig fare at plassering er nødvendig for å beskytte barnet, og at barnet ikke kan oppnå tilstrekkelig beskyttelse gjennom andre tiltak etter loven her eller på annen måte. Fylkesnemnda kan bare fatte slikt vedtak dersom den etter en helhetsvurdering finner at plasseringen er den beste løsningen for barnet.

Fylkesnemnda kan treffe vedtak om plassering for opptil seks uker. § 4-15 annet ledd gjelder tilsvarende. Plasseringen kan forlenges med opptil seks uker av gangen gjennom nye vedtak. Samlet plassering etter annet og fjerde ledd kan ikke overstige seks måneder.

Barnevernstjenestens leder eller påtalemyndigheten kan treffe midlertidig akuttvedtak dersom den finner det sannsynlig at det er en nærliggende og alvorlig fare for at barnet utnyttes eller kan bli utnyttet til menneskehandel, og plassering er nødvendig for å beskytte barnet. Er det truffet slikt vedtak, skal begjæring om tiltak som nevnt i § 7-11 sendes fylkesnemnda snarest og senest innen to uker. Dersom saken ikke sendes fylkesnemnda innen denne fristen, faller vedtaket bort.

Det kan iverksettes beskyttelsestiltak ved plassering etter annet og fjerde ledd dersom det er nødvendig for å hindre at barnet får kontakt med personer som det er fare for kan utnytte det til menneskehandel. Beskyttelsestiltakene skal fremgå av vedtaket om plassering og skal ikke være mer omfattende enn nødvendig. Beskyttelsestiltakene kan begrense barnets adgang til å motta besøk, å kommunisere gjennom post, telefon eller annet kommunikasjonsutstyr og å bevege seg fritt utenfor institusjonens område. Beskyttelsestiltakene kan også fastsette begrensninger for hvem som kan få vite hvor barnet er. Beskyttelsestiltakene kan ikke

fastsette begrensninger som hindrer barnet i å ha kontakt med verge, advokat, barnevernstjeneste, tilsynsmyndighet, helsepersonell som er beboerens behandler, prest, annen sjelesørger eller lignende.

Barnevernstjenesten kan unnlate å sette i verk vedtak etter annet ledd dersom forholdene skulle tilsi det og politiet samtykker. Fylkesnemnda skal varsles om dette. Er vedtak etter annet ledd ikke satt i verk innen seks uker, faller det bort.

Kapittel 7 får anvendelse for vedtak etter denne bestemmelsen. Dersom det er grunn til å anta at en person er under 18 år, kan det treffes vedtak overfor personen etter denne bestemmelsen inntil alderen er fastsatt.

Ny § 4-30 skal lyde:

§ 4-30 Oppfølging av vedtak om plassering i institusjon ved fare for utnyttelse til menneskehandel

Barnet skal plasseres i en institusjon som faglig og materielt er i stand til å ivareta barnets behov for beskyttelse og omsorg.

Når barnet er plassert, har barnevernstjenesten omsorgen for barnet. På vegne av barnevernstjenesten skal institusjonen utøve den daglige omsorgen.

Barnevernstjenesten skal fortløpende følge opp plasseringen, og skal i samarbeid med politiet vurdere om plasseringen fortsatt er nødvendig for å beskytte barnet eller om den kan opphøre. Politiet skal informeres og gis anledning til å uttale seg før plassering opphører. Det samme gjelder ved flytting etter § 4-17.

§ 5-9 nytt femte ledd skal lyde:

Ved vedtak etter § 4-29 skal institusjonen iverksette de angitte beskyttelsestiltak for å hindre at barnet får kontakt med personer som kan ønske å utnytte det til menneskehandel. Beskyttelsestiltakene som følger av vedtaket kan begrense barnets adgang til å motta besøk, å kommunisere gjennom post, telefon eller annet kommunikasjonsutstyr og å bevege seg fritt utenfor institusjonens område. Beskyttelsestiltakene kan også fastsette begrensninger for hvem som kan få vite hvor barnet er. Beskyttelsestiltakene kan ikke fastsette begrensninger som hindrer barnet i å ha kontakt med verge, advokat, barnevernstjeneste, tilsynsmyndighet, helsepersonell som er beboerens behandler, prest, annen sjelesørger eller lignende. Departementet kan gi utfyllende forskrifter til bestemmelsen.

§ 6-3 annet ledd tredje punktum skal lyde:

I sak som gjelder tiltak for barn med atferdsvansker eller tiltak for barn som kan være utsatt for menneskehandel, skal barnet alltid regnes som part.

§ 6-4 annet ledd første punktum skal lyde:

Offentlige myndigheter skal av eget tiltak, uten hinder av taushetsplikt, gi opplysninger til kommunens barneverntjeneste når det er grunn til å tro at et barn blir mishandlet i hjemmet eller det foreligger andre former for alvorlig omsorgssvikt, jf. §§ 4-10, 4-11 og 4-12, når et barn har vist vedvarende alvorlige atferdsvansker, jf.

§ 4-24, eller når det er grunn til å tro at det er fare for utnyttelse av et barn til menneskehandel, jf. § 4-29.

§ 6-8 skal lyde:

§ 6-8 Bruk av tvang ved gjennomføring av undersøkelser og ved fullbyrding av vedtak

Når det finnes påkrevet kan barnevernadministrasjonens leder kreve bistand av politiet til gjennomføring av undersøkelser etter § 4-3 og til fullbyrdelse av vedtak etter §§ 4-6 annet ledd, 4-8, 4-9, 4-10, 4-11, 4-12, 4-17, 4-24, 4-25 annet ledd og 4-29.

§ 7-5 nytt fjerde ledd skal lyde:

Når saken gjelder forlengelse av fylkesnemndas vedtak om plassering etter § 4-29, skal nemndsleder avgjøre saken alene.

§ 7-22 første ledd første punktum skal lyde:

Akuttvedtak etter §§ 4-6 annet ledd, 4-9 første ledd, 4-25 annet ledd og 4-29 fjerde ledd, skal umiddelbart etter iverksettingen sendes til godkjenning i fylkesnemnda.

§ 7-23 første ledd første punktum skal lyde:

De private parter kan påklage et akuttvedtak etter § 4-6 annet og tredje ledd, § 4-9 første og annet ledd, 4-25 annet ledd og 4-29 fjerde ledd.

§ 8-4 første ledd første punktum skal lyde:

Ansvar for å reise sak etter § 4-8 jf. §§ 4-9, 4-10, 4-11, 4-12, 4-24 og 4-29, har barneverntjenesten i den kommune der barnet oppholder seg.

II

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. Kongen kan gi nærmere overgangsregler i forskrift.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det voteres over lovens overskrift og loven i sin helhet.

Votering:

Lovens overskrift og loven i sin helhet ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Lovvedtaket vil bli ført opp til andre gangs behandling i et senere møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 3

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 8:157 S (2010–2011) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Linda C. Hofstad Helleland, Sonja Irene Sjøli, André Oktay Dahl og Michael Tetzschner om bedre beskyttelse av barn som er utsatt for menneskehandel – vedlegges protokollen.

avtalen av forordning (EF) nr. 392/2009 av 23. april 2009 om erstatningsansvar for transportører ved ulykker under sjøtransport av passasjerar.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 4

Komiteen hadde innstilt:

Stortinget samtykker i godkjenning av EØS-komiteens vedtak nr. 17/2011 av 1. april 2011 om innlemming i EØS-

Votering i sak nr. 5

Komiteen hadde innstilt:

I
I statsbudsjettet for 2012 gjøres følgende endringer:

Kap.	Post	Formål	Kroner
Utgifter			
410	1	Tingrettene og lagmannsrettene Driftsutgifter, <i>f o r h ø y e s</i> med	97 700 000
		fra kr 1 630 386 000 til kr 1 728 086 000	
430	1	Kriminalomsorgens sentrale forvaltning Driftsutgifter, <i>f o r h ø y e s</i> med	3 000 000
		fra kr 3 392 123 000 til kr 3 395 123 000	
440	1	Politidirektoratet – politi- og lensmannsetaten Driftsutgifter, <i>kan nyttes under kap. 441 post 1, f o r h ø y e s</i> med	30 400 000
		fra kr 9 707 770 000 til kr 9 738 170 000	
441	1	Oslo politidistrikt Driftsutgifter, <i>kan nyttes under kap. 440 post 1, f o r h ø y e s</i> med	7 100 000
		fra kr 2 110 192 000 til kr 2 117 292 000	
473	1	Statens sivilrettsforvaltning Driftsutgifter, <i>f o r h ø y e s</i> med	1 000 000
		fra kr 38 033 000 til kr 39 033 000	

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 6

Komiteen hadde innstilt:

I
I statsbudsjettet for 2012 blir det gjort følgende endringer:

Kap.	Post	Formål	Kroner
Utgifter			
2445	30	Statsbygg Prosjektering av bygg, <i>kan overføres, f o r h ø y e s</i> med	2 000 000
		fra kr 205 750 000 til kr 207 750 000	

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 7

Presidenten: Under debatten har Geir Jørgen Bekkevold satt fram et forslag på vegne av Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om innføring av en antislaveri-dag i Norge.»

Det voteses alternativt mellom dette forslaget og komiteens innstilling.

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 8:53 S (2011–2012) – om representantforslag fra stortingsrepresentantene Dagfinn Høybråten, Geir Jørgen Bekkevold, Laila Dāvøy og Rigmor Andersen Eide om opprettelse av antislaveri-dag i Norge – vedlegges protokollen.

Presidenten: Venstre har varslet at de støtter innstillingen.

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Kristelig Folkeparti ble innstillingen bifalt med 90 mot 6 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.17.24)

Votering i sak nr. 8

Presidenten: Under debatten er det satt fram tre forslag. Det er

- forslagene nr. 1 og 2, fra Borghild Tenden på vegne av Venstre
- forslag nr. 3, fra Jan Bøhler på vegne av Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti.

Samtlige forslag er omdelt på representantenes plasser i salen.

Det voteses over forslag nr. 2, fra Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen styrke de sosialfaglige virkemidlene ved skolene, ved blant annet å gjennomføre en nasjonal opptrapping av helsesøstertjenesten.»

Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti har varslet at de støtter forslaget.

Votering:

Forslaget fra Venstre ble med 54 mot 48 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 15.18.08)

Presidenten: Det voteses over forslag nr. 1, fra Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen presisere overfor politiet at det må innhentes skriftlig samtykke fra elever før det gjennomføres eventuelle personverninsgripende narkotikaaksjoner ved skolene.»

Presidenten gjør oppmerksom på at forslaget er omdelt i endret form. Etter varslet støtte regner presidenten med at forslaget vedtas enstemmig.

Votering:

Forslaget fra Venstre ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Det voteses så over forslag nr. 3, fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Ved gjennomføring av forebyggende tiltak med bruk av narkotikahund må det sørges for god informasjon og dialog om at forebyggende besøk skal foregå innenfor reglene som gjelder for dette, og adskilles strengt fra ransaking av elever og deres eiendeler hvor loven krever skjellig grunn til mistanke. Det forutsettes at samme rettssikkerhet gjelder for elever som for alle andre.»

Presidenten gjør oppmerksom på at forslaget er innlevert etter den reglementsbestemte frist for innlevering, men dersom det ikke kommer noen innvendinger, vil presidenten likevel ta det opp til votering.

Har Venstre varslet at de støtter forslaget? – Det har Venstre gjort.

Votering:

Forslaget fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti ble enstemmig bifalt.

Komiteen hadde innstilt:

I

Stortinget ber regjeringen sikre at politiet har adgang til å gjennomføre forebyggende tiltak med bruk av narkotikahund, herunder på skoler.

II

Stortinget henstiller til regjeringen å sikre at det etableres flere narkotikahundekvipasjer til bruk for politiet.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 9

Presidenten: Under debatten har Hans Frode Kielland Asmyhr satt fram et forslag på vegne av Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen oppnevne et nytt sårbarhetsutvalg etter modell av sårbarhetsutvalget fra 1999, men med særlig fokus på telekommunikasjonen og strømmettet.»

Det votes alternativt mellom dette forslaget og komiteens innstilling.

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 8:45 S (2011–2012) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Bård Hoksrud, Jan-Henrik Fredriksen, Ingebjørg Godskesen, Arne Sortevik, Oskar J. Grimstad og Åge Starheim om å opprette et nytt sårbarhetsutvalg – vedlegges protokollen.

Presidenten: Venstre har varslet at de støtter innstillingen.

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Fremskrittspartiet ble innstillingen bifalt med 75 mot 26 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 15.19.53)

Presidenten: I sakene nr. 10 og 11 foreligger det ikke noe voteringstema.

Votering i sak nr. 12

Presidenten: Saken gjelder andre gangs behandling av lov om endringer i folketrygdloven.

Det foreligger ingen forslag til anmerkning. Stortingets lovvedtak er dermed bifalt ved andre gangs behandling og blir å sende Kongen i overensstemmelse med Grunnloven.

S a k n r. 13 [15:20:16]

Referat

Presidenten: Det foreligger ikke noe referat.

Dermed er dagens kart ferdigbehandlet.

Forlanger noen ordet før møtet heves? – Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 15.21.
